Kur'ân'da

Dua İklimi

(Kur'ân-ı Kerim'deki Dua Âyetleri)

Doç. Dr. Şadi Eren

Kur'ân'da Dua İklimi
(Kur'ân-ı Kerîm'deki Dua Âyetleri)

Kur'ân'da Dua İklimi

(Kur'ân-ı Kerîm'deki Dua Âyetleri)

Doç. Dr. Şadi EREN

KUR'ÂN'DA DUA İKLİMİ
(Kur'ân-ı Kerîm'deki Dua Âyetleri)

Editör
Firdevs BAŞARI

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Mizanpaj
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
975-6079-52-5

Yayın Numarası
47

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası / İZMİR Tel: (0232) 252 20 96
Kasım 2006

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 00 Faks: (0212) 444 85 96

Yeni Akademi Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 522 09 99 Faks: (0216) 328 35 89
www.akademiyayinlari.com

İçindekiler

Birinci Bölüm
PEYGAMBERLERİN DUALARI

İkinci Bölüm
KUR'ÂN'DA ZİKROLUNAN DİĞER DUALAR

Üçüncü Bölüm
ÂYETLERDEN İKTİBAS EDİLEN DUALAR

ÖNSÖZ

İnsan, dua eden bir varlıktır. İnsanın kalbi Allah ile insan arasında bir telefon gibi görev yapar. Hem Allah'tan gelen ilhamlara bir alıcı, hem de insanın halini Allah'a arz etmesine vesile bir verici durumundadır. Güçlü bir imana sahip olanlar, bu kalp telefonunu sık sık kullanırlar. Allah'a muhatap olmanın lezzetiyle sıkıntı ve streslerden kurtulur, huzur ve itminana ulaşırlar.

Allah'a zayıf bir imanla inananlar, darda kaldıklarında kendilerini Allah'a daha yakın hissederler. Sözgelimi, amansız bir hastalığa yakalanan veya büyük bir depremle sarsılan böyle birisi, kalbinin ta derinlerinden gelen bir feryatla Allah'a yalvarır, yardım ister.

Hatta inançsız olanlar bile, eğer bütün bütün küfrün bataklığında boğulmamışlarsa, sebepler açısından her şeyin bittiği noktada, kendilerine yardım edebilecek mutlak kudret sahibi Yüce Yaratıcıyı kalben hissederler ve O'na yönelirler.

Kur'ân-ı Kerîm, tüm insanlığa rehber olarak gönderilen ezeli bir hutbedir. Bu ilahî kelâm, "yaş ve kuru her şeye" içinde yer verir. O bir ibadet kitabı olduğu gibi, bir hikmet kitabıdır. Bir zikir kitabı olduğu gibi, bir fikir kitabıdır. Bir davet kitabı olduğu gibi, bir dua kitabıdır…

Kur'ân-ı Kerîm, en güzel dua örnekleriyle doludur. O, her konuda olduğu gibi, dua konusunda da elimizden tutmakta, nasıl ve ne şekilde dua etmemiz gerektiğini bize göstermektedir.

Elinizdeki bu çalışmada, Kur'ânda dua ile ilgili âyetlerin tamamı belli başlıklar altında incelenmiş, ana hatlarıyla gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Kitap, bir giriş ve üç bölümden meydana gelmiştir:

1. Bölüm, dua ile ilgili genel meseleler
2. Bölüm, Peygamberlerin duaları
3. Bölüm, Kur'ânda zikrolunan diğer dualar
4. Bölüm, âyetlerden iktibas duaları

Ayrıca kitabın sonuna, Kur'ândaki dua âyetleri Arapça orijinalleri ve Türkçe mealleriyle beraber bir bütün olarak dercedilmiştir.

Dua iklimi, hoş bir iklimdir. Bu iklimde huzur vardır, sükun vardır. Bu iklimde ulvî hüzünler, tatlı esintiler vardır. Bu iklimde insanı çökerten değil, onu rahatlatan sıcak gözyaşları vardır. Bu iklimde, kalbin hayatlanması, ruhun kanatlanması vardır.

Bu iklimi sevecek, bu iklimden hiç çıkmak istemeyeceksiniz.

Tevfik ve inayet Allah'tandır.

Şadi EREN

2004-İstanbul

Giriş

DUA İLE İLGİLİ GENEL MESELELER

DUA İLE İLGİLİ GENEL MESELELER

Dua Nedir?

İnsan, bedeniyle ve ruhuyla zayıf bir varlıktır. En kuvvetli bir insan bedeni, gözle görülmeyen bir mikroba yenik düşebilir, sevinç ve neşenin zirvesinde bir insan, duyduğu bir vefat haberi karşısında ruhen çökebilir.

Diğer taraftan, bu zayıf insanın sonsuza uzanan ihtiyaçları vardır. Kış içinde iken baharı arzu ettiği gibi, ebedi mutluluk diyarı olan cenneti de bütün benliğiyle arzu eder. Halbuki, ne korktuğu şeylere karşı koyabilecek bir gücü, ne de isteklerini elde ettirecek bir kuvveti vardır.

İşte bu mahiyette olan insanın önüne, ibadetin mühim sırlarından biri çıkar: DUA.

Dua; istemek, çağırmak, yalvarmak demektir. İnsanın zaaf ve ihtiyacını görüp, her şeye gücü yeten Allah'a yönelmesi, halini O'na arz etmesi, O'ndan istemesidir.

Dua, ibadetin özüdür, hatta ibadetin ta kendisidir.

Dua, ruhun Allah'a yükselişi, kalbin Allah ile konuşmasıdır.

Dua, şu dünya hayatında, olayların dağlar gibi dalgaları arasında boğulma derecesine gelen insana bir cankurtaran simididir.

Dua, insan kabiliyetlerinin gelişmesine en mühim bir vesiledir.

Dua, şu âlemin yaratılış sebeplerinden biridir.

Dua, Hz. Peygamberin (s.a.s.) ibadetinin ruhudur, esasıdır.

Dua, cennetin icadına, ebedi saadetin gelmesine en mühim bir sebeptir.

İşte böyle mühim özelliklerinden dolayı, Cenab-ı Hak insanlara duayı emredip şöyle der:

ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ

"Bana dua edin, size cevap vereyim." (Mümin, 40/60)

قُلْ مَا يَعبَؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلاَ دُعَاؤُكُمْ

"De ki: Eğer duanız olmazsa, Rabbim size ne ehemmiyet versin." (Furkan, 25/77)

Duanın Zaman ve Mekanı

Duanın belli bir zamanı ve mekanı yoktur. Kişi her zaman ve her yerde dua edebilir. Dua için gündüzün aydınlığıyla, gecenin karanlığı birdir. Yerin altında olmakla, fezanın derinliklerinde bulunmak arasında bir fark yoktur. İmanı elde eden insan ruhu, hiçbir engel ve müdahale olmadan, her an ve her yerde rahmet hazineleri sahibi olan Allah'ın huzuruna girip ihtiyaçlarını arz edebilir.

Dünyevî küçük bir işi sebebiyle, küçük bir amirin huzuruna çıkıncaya kadar çok zorluklar ve engellerle karşılaşan insan için, bütün âlemlerin Rabbi olan Allah'ın huzuruna dua vasıtasıyla her an çıkabilmek ne büyük bir saadet, ne muazzam bir şereftir!

Dua için belli bir zaman ve mekan şartı olmamakla beraber, bazı zamanlar ve mekanlar onun makbuliyetine tesir edebilir.

Zaman olarak:

– Namazlardan sonra, özellikle sabah namazından sonra.

– Cum'a günleri, özellikle Cum'a içindeki duaların kabul olduğu icabet saatinde.

– Üç aylarda, özellikle Ramazan ayında.

– Mübarek gecelerde, özellikle Kadir gecesinde.

– Seher vakitlerinde yapılan dualar daha makbuldür. Bir hadîs-i şerifte seher vaktinin kıymeti şöyle anlatılır:

"Rabbimiz, her gecenin son üçte birinde dünya semasına yönelir ve der ki: Yok mu bana dua eden, duasına cevap vereyim! Yok mu benden isteyen, istediğini vereyim! Yok mu istiğfar eden, onu bağışlayayım!"[1]

Mekan olarak:

Mescidler, camiler ve bilhassa yeryüzünde ilk mabed olan Kâbe'de yapılan dualar daha müstecaptır.

Ayrıca, kişi insanlardan uzak ve tenha olan yerlerde kendini Rabbine daha yakın hisseder, Hz. Peygamberin peygamberlik öncesi Hira mağarasına çekilmesine bu cihetten bakabiliriz.

İnsan, ıssız bir gecede, dağların ürpertici manzarası içinde başını kaldırıp semaya baksa derunî duygularla coşar, halini Allah'a arz eder.

1969'da aya ilk ayak basan astronotun aydaki şu ifadeleri, herhalde böyle bir coşkunun eseridir:

"Allah'ım! Senin mülkün ne kadar da büyük, insan ise ne kadar da küçük! Ama sen, bu küçük insana ne de çok önem veriyorsun!"

Not: Kabirler de, mühim birer dua mekânıdır. Özellikle büyük zatların kabirleri başında, insan o zâtları vesile yaparak Cenab-ı

---

1 Buharî, Teheccüd, 14

Hakka yalvarıp, "Allah'ım, burada medfun bulunan şu zât, Senin makbul bir kulundur. Onun hürmetine duamı kabul et" diyebilir. Bazı insanlar, orada yatan mübarek zâtı şefaatçı ve vesile yapmak yerine, âdeta o zâttan bir şeyler istediklerinden farkına varmadan şirke düşmektedir. Ayrıca, kabrin başında mum yakmak, bez parçaları bağlamak birer İslâmi gelenek olmayıp bid'attırlar. Böyle taşkın hareketler, İslâm'ın tevhid akidesine de terstir.

Allah'ın Yakınlığı

Sahabinin biri Allah Resûlüne sorar: "Ya Resûlallah, Rabbimiz bize yakın mı? Şayet yakınsa gizliden yalvaralım. Yoksa uzak mı? Şayet uzaksa yüksek sesle dua edelim."

Cenab-ı Hak bu vesile ile şu âyeti indirir:

وَاِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ اِذَا دَعَانِ
فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

"Kullarım sana benden sorduklarında, muhakkak ben çok yakınım. Dua edenin duasına cevap veririm. Artık onlar da Bana icabet etsinler, Bana inansınlar. Tâ ki, maksatlarına nail olsunlar." (Bakara, 2/186)

Bu âyetle ilgili bazı ince mânâlara dikkat çekmek istiyoruz:

– Bu âyet, duada kul ile Allah arasında bir aracı olmadığına işaret eder. Şöyle ki:

Peygamberimize (s.a.s.) zaman zaman sorular sorulmuş ve bunlarla ilgili âyetler indiğinde "Ey Peygamber! De ki…" denilip cevapları bildirilmiştir. Mesela:

"Sana ruhu soruyorlar. De ki…" (İsrâ, 17/85)

"Sana Zülkarneyn'i soruyorlar. De ki…" (Kehf, 18/83)

Burada ise "de ki" denilmeden doğrudan doğruya Cenab-ı Hak Resûlünü bile vasıta yapmadan "ben çok yakınım" demiştir.

Yakın olan Allah'tır, yoksa kullar değil. Mesela, güneş ile insanların durumuna bakalım. Güneş bize çok yakındır, ısısıyla-ışığıyla bizde tasarrufta bulunur. Biz ise ondan çok uzağız.

Allah'ın yakınlığı Zât'ı itibarıyla olmayıp; ilim, kudret gibi sıfatları yönündendir. Mesela şu âyetlere bakalım:

"Allah'ın rahmeti, muhsinlere çok yakındır." (A'raf, 7/56)

"Biz insana şah damarından daha yakınız." (Kaf, 50/16)

O'nun kudret eli her şeye ulaşır. O'nun rahmet eli her muhtaca yetişir. O, dua edenlerin hallerini görür, seslerini işitir, kalplerinin en derinlerinden geçen şeyleri bilir. Gördüğü, işittiği, bildiği için onların isteklerini nazara alır, dua dilekçelerine cevap verir.

– Âyette geçen أُجِيبُ **"cevap veririm"** ifadesi geniş zaman kipiyle ifade edilmiştir. Cenab-ı Hak, bununla şu manaya dikkat çekmiştir: "Ben her hâl u kârda kullarımın dualarına cevap veririm. Şimdi vermesem, daha ilerde veririm. Dünyada vermesem de ahirette veririm."

– Bu âyet, oruçla ilgili âyetlerin arasında yer almıştır. Demek oruç hali iyi bir dua zamanıdır. Bu halde iken yapılan dualar makbuldür. Zira, oruçlu kişi açlık vasıtasıyla acizliğini, muhtaç olduğunu daha iyi anlar. Ruhunun ta derinlerinden gelen bir şevk ve iştiyakla Rabbine müteveccih olur.

Dua Çeşitleri

Dua, bütün varlıkların ortak olduğu bir ibadettir. Bütün kâinattan Allah'ın dergahına daima dualar yükselir. Bu dualar başlıca şu şekillerde olur:

1. İstidad diliyle.
2. İhtiyaç diliyle.

3. Izdırar diliyle.

4. Kavlî dua.

5. Fiili dua.

1. Bütün tohum ve çekirdekler kabiliyet diliyle Allah'a yalvarırlar, sünbüllenip bitki ve ağaç haline gelmeyi isterler. Zira, kendi güç ve kuvvetleriyle bunu yapabilmeleri mümkün değildir. Mesela, toplu iğne başı kadar olan küçücük bir incir çekirdeği, koca bir ağacın programını taşır. Bu çekirdek, kabiliyet diliyle ağaç haline gelmeyi ister ve Allah'ın izniyle muhteşem bir ağaç olur.

Her bir insandaki kabiliyetler de böyledir. İnsanın mahiyet tarlasında binlerce farklı kabiliyet çekirdekleri vardır. Bunlar فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى olan, yani "tohum ve çekirdekleri çatlatıp sünbüllendiren Allah'a yalvararak gelişebilir. Sözgelimi, her insanda şiddetli bir merak duygusu bulunur. Bu duygu, mecrasını bulduğunda insanı âlim yapar. Yerinde kullanılmadığında ise, lüzumsuz şeyleri araştırarak ömrü boşa geçirtir.

2. Rızka muhtaç bütün canlılar, ihtiyaçlarını Allah'a arzederler, ihtiyaçları karşılanır, istekleri verilir. Sinekten balığa, tilkiden arslana her canlının kendine mahsus rızkı vardır. Bütün bu canlılara rızıkları gönderilir. Özellikle, her canlının yavruları en güzel bir şekilde beslenir.

Mesela, bir insan yavrusu ana karnında ağzını kıpırdatamaz bir halde iken, göbeğinden rızkı gönderilir. Dünyaya geldiğinde ise, süt gibi en latif bir gıdayla beslenir. Ayrıca, bu sütten daha latif bir nimet olarak annesinin şefkati kendisine yardımcı verilir. Çocuğun eli yetişmediği bu haller, hiç şüphesiz onun ihtiyaç diliyle yaptığı dualara bir cevaptır.

3. Izdırar diliyle yapılan dua, darda kalanların yaptıkları

duadır. Mesela denize düşmüş, ancak kırık bir tahta parçasına tutunabilmiş birisi, bütün latîfeleriyle Allah'a müteveccih olur, yalvarır. Onun bu duası hürmetine denizin hiddeti-şiddeti inmeye başlar, selametle sahile çıkar.

Urfa'nın bir köyünde ilkokul öğretmenliği yapan bir zattan dinlemiştim:

Bu zat, yaz mevsiminde, bir gün derste "Çocuklar, Allah'a dua ettiğimizde duamızı işitir, cevap verir." diye anlatır. Diğer gün sınıfta öğrencilerden birinin ağladığını görünce "Niye ağlıyorsun yavrum?" diye sorar. Öğrenci "Öğretmenim" der. "Hani dün 'Allah dualarımızı işitir, cevap verir' demiştiniz ya, ben Allah'a bize yağmur göndermesi için dua ettim, ama yağmur göndermedi, duamı kabul etmedi diye ağlıyorum."

Öğretmen, öğrencinin bu haline üzülür, çocuğun seviyesinden nasıl cevap vereceğini düşünür. Sonra, "gel, bir de beraber dua edelim" der. Beraberce yana yakıla tam bir tazarru halinde "Allah'ım, bize yağmur gönder" diye dua ederler. Kısa bir süre sonra, bir bulut gittikçe büyür, kararır ve bardaktan boşanırcasına yağmur başlar. Yağmur damlaları yeri ıslatırken, sevinç gözyaşları da onların yüzünü ıslatmaktadır. Çünkü, duaları aynen kabul olmuştur.

Öğretmen, evine döndükten bir süre sonra, bir başka köyden bir öğretmen arkadaşı ziyaretine gelir. Ev sahibi öğretmen, misafirinin üzerinde ıslaklık olmadığını görünce "bu yağmurda ıslanmadan nasıl geldin?" diye sorar. Arkadaşı şu cevabı verir: "Civarda her yer günlük güneşlik. Yağmur sadece sizin köyde yağıyor."

4. Kavlî dua, insanın ellerini kaldırıp Allah'a yalvarmasıdır. Özellikle namazlardan sonra bu şekilde dua edilir. Bu tür duada

asıl olan kalbin konuşması olmakla beraber, dil buna tercüman olur, eller de bunu şekil olarak ister.

5. Fiili dua, istediğimiz şeylerin gerçekleşmesi için çalışmaktır. Mevlana şöyle der:

"Kuru duayı bırak. Ağaç isteyen tohum eker. "

"Yere tohum ekmek... Ondan, ne yere bir parlaklık gelir, ne yer sahibi zenginleşir. Bu ancak, 'bunun aslını yokluk âleminden veren sensin. Bundan bana lazım' diye işarette bulunmaktan ibarettir. 'Yedim de, tohumunu da nişane olarak getirdim. Bu nimetten yine bize ihsan et' demektir."

Allah, şu dünyada sebeplerle tasarrufta bulunur. Sözgelimi, yağmuru bulutla, meyveleri ağaçların elleriyle gönderir. Neticelere ulaşmak için sebeplere sarılmak "Allah'ım, ben bu sonucu istiyorum" anlamına gelir. Mesela, çiftçinin tarlayı sürmesi fiili bir duadır. Çiftçi, rahmet kapısını saban ile çalmaktadır. Keza, öğrencinin dersine çalışması "Allah'ım, beni başarılı kıl." demektir.

En büyük insan olan Hz. Muhammed (s.a.s.), sebeplere müracaat edilmesi gereken yerlerde elinden geleni yapmış, sonra neticeler için Allah'a dua etmiştir. Bu cümleden olarak, savaşlarda zırh giymiş, sipere girmiş, Hendek Savaşı'nda şehrin etrafını hendeklerle çevirtmiştir. Keza, Bedir Savaşı öncesi ordusunu en uygun stratejik yere yerleştirmiş, ardından bütün benliğiyle Allah'a yönelerek şu duayı yapmıştır:

"Allah'ım, bana vadini yerine getir.

Allah'ım, bana vaadini yerine getir.

Allah'ım, bu cemaati helak edersen, artık yeryüzünde Sana ibadet edecek kimse kalmayacak."[2]

---

2 Müslim, Cihad, 18

Anne-baba olmak için evlenmek fiili bir duadır. Hastalandığımızda tedavi olmak ve ilaç kullanmak da fiili duaya girer. Fakat şifayı Allah'tan bilmek gerekir. "Doktor beni iyileştirdi" veya "Şu ilaç beni iyi etti." türünden cümleler, Allah'a şirk koşmak anlamına gelir. Çünkü, sebepleri yaratan Allah olduğu gibi, o sebeplerle neticeleri yaratan yine O'dur. O dilerse, sebepleri etkisiz de yapıverir, veya hiç beklenmedik neticeler meydana getiriverir.

Allah'a Firar

Darda kalan biri, güçlü birine sığınmak, ondan yardım almak ihtiyacı hisseder. Bu duygu, insana Allah'a firar etmesi için verilmiştir. Cenab-ı Hak, bunu şöyle bildirir:

يَا اَيُّهَا النَّاسُ اَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللّٰهِ وَاللّٰهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

"Ey insanlar! Sizler Allah'a karşı fakir kimselersiniz. Allah ise, Ğani ve Hamîd olan ancak O'dur." (Fatır, 35/15)

Dünyanın en zengin kişisi de Allah'a muhtaçtır. O'nun yarattığı mekana, O'nun gönderdiği rızıklara, O'nun yarattığı her şeye… O ise, Ğanî'dir, yani mutlak zengindir, hiçbir şeye muhtaç değildir. Hamîd'dir, medhe ve övülmeye layık sadece O'dur. Dün "zengin" dediğimiz kişiler bugün toprak altındadır. Methettiğimiz, övgü yağdırdığımız kişiler, yaptıklarını Allah'ın yardımıyla yapmışlardır.

Madem öyledir, o halde فَفِرُّوا إِلَى اللّٰهِ *"Allah'a firar edin"* (Zâriyât, 51/50) âyeti hükmünce Allah'a sığınmak, O'ndan medet istemek gerekir.

Milyarlarca lira borcu olup da yarın ödemesi gereken birisi, çaresizlik içinde kıvranırken birden şöyle bir nida duysa: "Ey ahali! Padişahımız sizleri sarayına davet ediyor. Size hem ziyafet verecek, hem ihtiyaçlarınızı görecek." Bu müjdeli sesi duyan o

adam ne kadar sevinir, nasıl koşarak gider… Öyle de, hayatın belâ ve zahmetleri karşısında ezilen bu biçare insan **"Allah'a firar edin"** şeklindeki ilahi fermanı duyunca gönlü gamlardan kurtulur, tüm benliğiyle bu davete icabet eder. Çünkü,

"Her şeyin dizgini O'nun elindedir." (Hûd, 11/56)

"Her şeyin anahtarı O'nun yanındadır." (Şûrâ, 42/12)

"Her şey O'nun emriyle halledilir." (Yâsîn, 36/82)

Evet, öyle bir Allah ki, her şey O'nun mahluku... Her şey O'nun sanatı… Bütün varlıklar O'nun ordusu… Sınırlarını bile bilemediğimiz geniş mülkünde asla isyan yok… Her varlık, kendisine verilen görevi özenle yerine getiriyor… Koca güneş, büyüklüğüne güvenip intizamını bozmuyor, bir saniye bile görevinden geri kalmıyor…

Hem o Allah, Fail-i Muhtar'dır, dilediğini yapar, dilemediğini yapmaz. "Ol" dediği olur, "öl" dediği ölür. Her şey O'nun emirlerine göre hareket eder. Mesela, âdetidir ki ateş ile yakar. Fakat dilerse o ateş yakmayıverir. Nitekim, Nemrut Hz. İbrahim'i ateşe attığında, ateş onu yakmadı. Çünkü Allah ateşe şöyle buyurmuştu:

"Ey ateş! İbrahim'e soğuk ve selametli ol!" (Enbiyâ, 21/69)

Yüce Allah, elbette ve elbette kendi koyduğu kanunların mahkumu değildir. Gerçi âlemdeki nizam ve intizamı sağlayan "sünnetullah-adetullah" tabir edilen kanunları koymuştur. Ama, dilediği anda o kanunların hükmünü icra etmeyiverir. Doktorların "bir haftaya çıkmaz" dedikleri hastayı, dilerse daha yıllarca yaşatır. Onun vefatını düşünüp gözyaşı dökenlerin bir kısmını, o hafta diğer âleme gönderir.

Dilerse, onuncu kattan yere düşen bir çocuğu, burnu bile kanamadan yoluna devam ettirir.

Dilerse, peygamberlerini mucizelerle, velilerini kerametler-

le destekler, onları özel ikramlarına mazhar kılar, sıra dışı harika olaylarla onlara yardım eder.

Dolayısıyla tabiattaki kanunlar Allah'ın iradesi karşısında mahkumdur. Allah'a tam inanan ve güvenen bir insan, sebepler açısından her şeyin bittiğini görüp kendini Allah'a teslim ettiğinde İlahî rahmet elinin himayesiyle karşı karşıya kalır. İster Hz. Yunus gibi balığın karnında olsun.. İster Hz. Eyyub gibi her tarafı yara-bere içinde kalsın.. İster Yavuz ve ordusu gibi susuz çölde yol alsın..

Bu gibi gerçeklere işaret eden bir âyette şöyle buyrulur:

وَاِنْ يَمْسَسْكَ اللّٰهُ بِضُرٍّ فَلاَ كَاشِفَ لَهُ اِلاَّ هُوَ وَاِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ
فَلاَ رَادَّ لِفَضْلِهِ

"Eğer Allah sana bir zarar dokundurursa, Ondan başka onu giderecek yoktur. Eğer sana bir hayır dilerse, O'nun ikramını geri çevirecek yoktur!" (Yunus, 10/107)

***

Ateist bir gazeteci, bir gün bir topluluğun şehir dışına doğru akın akın gittiğini görür. "buradan bir haber çıkarabiliriz" diyerek topluluğa karışır, onlardan birine nereye gittiklerini sorar. Muhatabı, kuraklık sebebiyle karşıdaki tepeye çıkıp yağmur duası yapacaklarını söyler. İnançsız olan gazeteci, içinden "Tamam, tam bana göre bir durum! 'Yağmur duasına gittiler, elleri boş döndüler' şeklinde yazarım" der. Tepeye çıkıldığında yağmur duası yapılır, 15-20 dakika içinde simsiyah bulutlar her tarafı kaplar, bardaktan boşanırcasına bir yağmur yağar. Yağan yağmurla beraber, gazetecinin iç âleminde fırtınalar kopar, "Demek dualara cevap veren biri var." diye düşünür. Gazete merkezine gelir, patronuna "Patron be, der. Galiba Allah var. Bugün böyle böyle oldu."

Ateist olan patronu "Amma da yaptın ha." der. Bunu bilimsel bir şekilde açıklayabiliriz. Binlerce insan oraya toplandı, onlardan meydana gelen buharlaşma bulut oluşturdu. Buluttan da yağmur yağdı."

Gazeteci, bu bilimsel(!) izahtan tatmin olmaz. "Peki patron der. "Bu durumda her futbol maçında sahayı sel alması gerekmez mi? Çünkü, binlerce insan doksan dakika boyunca hiç durmuyor, devamlı tezahürat yapıyorlar!?"

Duanın Ruh ve Bedene Tesiri

Duanın ruh ve beden üzerinde olumlu etkileri vardır. **Cenab-ı Hak, meccanen iş yaptırmaz**, hiçbir hizmeti ücretsiz bırakmaz, peşin olarak mükafatını verir. Bu, O'nun rahmet ve kereminin bir gereğidir.

İşte, dua ibadetinde de Cenab-ı Hak peşin olarak "kalp rahatı, gönül huzuru, stresten kurtulma…" gibi ücretler verir.

Nobel ödülü sahibi Dr. Alexis Carrel, duanın beden üzerindeki etkisini şöyle anlatır:

"Dua, infilakî bir etkiye sahiptir. Bu yolla kanser, böbrek iltihapları, ülser, verem gibi hastalıkların süratle iyileştiği görülmüştür."

Hindistan'ın hürriyetine kavuşmasında çok büyük emeği geçen ve bu uğurda nice eza ve cefaya katlanan Mahatma Gandi, kendisinin maruz kaldığı zor günlerle ilgili olarak şöyle der:

"Dua ve ibadet olmasaydı ben çoktan çıldırırdım."

Said Nursî, duanın psikolojik yönünü şöyle anlatır;

"Duanın en güzel, en latif, en leziz, en hazır meyvesi, neticesi şudur ki: Dua eden adam bilir ki, birisi var onun sesini dinler, derdine derman yetiştirir, ona merhamet eder. Onun kudret eli her şeye yetişir. Bu büyük dünya hanında o yalnız değil. Bir kerim Zât var, ona bakar, ünsiyet verir. Hem onun hadsiz

ihtiyaçlarını yerine getirebilir ve onun hadsiz düşmanlarını def edebilir bir Zâtın huzurunda kendini tasavvur ederek bir ferah, bir inşirah duyup, dünya kadar ağır bir yükü omzundan atar, اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ "Elhamdülillahi Rabbil âlemin." der."

İnsan ruh ve bedenden meydana gelmiştir. İnsanda asıl olan ruhtur. Beden, ruhun âleti durumundadır. Nitekim, ölüm olayında bedenden ruh çıkar, insan et ve kemik yığınından ibaret kalır. İnsan ruhu ise; gördüğü, duyduğu hatta hayal ettiği şeylerden etkilenen bir özelliğe sahiptir. Mesela, gördüğü korkunç bir trafik kazasını günlerce unutmaz. Duyduğu acı bir vefat haberi iştahını kaçırır. İdama mahkum birisi, idam edileceğini hayal ettikçe ruhen ve bedenen perişan olur.

İşte dua, insanı ayakta tutacak, olaylar karşısında metanetini sağlayacak en mükemmel bir kuvvettir, en ağır hastaları bile ayağa kaldıracak bir güce sahiptir. Hemen her insan, hayat yolculuğunda kendisini üzen, rahatsız eden şeylerle karşılaşır. İstediği şeyi elde edememekten veya kendisine düşmanlık vaziyeti alan şeylerden ızdırap duyar, rahatsız olur. Ruhen güçlü olanlar Erzurumlu İbrahim Hakkı gibi **"Mevla görelim neyler, neylerse güzel eyler."** deyip Allah'a dayanırlar. Fakat böyle bir tevekkülden mahrum kişiler, olayların darbesi karşısında direnç gösteremezler, kısa zamanda ruhen ve bedenen çökerler.

Her Dua Kabul Edilir mi?

Cenab-ı Hak şöyle buyurur:

"Bana dua ediniz, size icabet edeyim." (Mü'min, 40/60)

Âyeti okuyan bazı insanların zihninde şöyle bir soru meydana gelebilir: "Pek çok defa dua ettiğimiz halde duamız kabul olmuyor. Halbuki âyet, genel bir ifadeyle her duaya cevap olduğunu söylüyor."

Said Nursî, böyle bir soruyu şöyle cevaplandırır:

“Cevap vermek ayrıdır, kabul etmek ayrıdır. Her dua için cevap vermek var. Fakat kabul etmek, hem aynı matlubu vermek Cenab-ı Hakkın hikmetine tabidir,”

Her dua Allah’a bir dilekçedir. Bu dilekçeler mutlaka Allah’a ulaşır ve mutlaka cevap verilir. Dilekçenin reddedilişi de bir cevaptır. Hasta, doktora “şu ilacı istiyorum” diyebilir. Ama doktor illa o ilacı vermek zorunda değildir. Doktor, hastanın durumuna uygun olanı verir.

Yaptığımız dualar

- Ya aynen kabul edilir,
- Ya daha güzeliyle kabul edilir,
- Ya bize zararlı olduğundan reddedilir,
- Veya ahiretimiz için kabul edilir.

Mesela, ömrünü kiralık evlerde geçiren bir aile, elbette ev sahibi olmayı ister. Onların bu duasının dünyada eseri görülmezse “duaları kabul olmadı” demeye hakkımız yoktur. Çünkü, cennetteki köşk ve sarayları onları beklemektedir.

Duanın Sosyolojik Yönü

Duanın sosyolojik etkileri de vardır. Sadık Kılıç’ın ifadesiyle:

“Duasız toplum boşluktadır. Dua etme duyarlılığını yitirmiş bir cemiyeti, genelde de insanlığı hüzünlü ve ümitsiz bir gelecek karşılayacaktır.”

Aynı konuda, Alexis Carrel şöyle der:

“Dua ihtiyacını kendinde öldüren bir toplum, pratikte fesat ve çöküşten korunabilecek unsarlara artık sahip değildir.”

Allah’a dua eden fertlerden meydana gelen bir toplum, sağlam ve dengelidir. Anarşiden, kargaşadan, intiharlardan, ahlaki

çöküntülerden uzaktır, birbirlerine samimi olarak dua ederler, böylece karşılıklı sevgi ve saygıları artar.

Her Cum'a hutbesinde şu mealde dua yapılır. "Allah'ım, erkek-kadın ve vefat eden bütün inananları mağfiretine mazhar kıl. Allah'ım, dine yardım edenlere yardım et. Müslümanları perişan etmek isteyenleri perişan et. Allah'ım, İslamı ve Müslümanları kuvvetlendir."

Bu gibi dualarla, dünyanın her tarafındaki ehl-i iman nurani bağlarla birbirine bağlanır, **"Müminler bir vücudun azaları gibidirler."** hadîsinin sırrı gerçekleşir.[3]

Bu mananın en muhteşem görüntüsü hac ibadetinde Arafat'ta meydana gelir. Dünyanın dört bir tarafından gelmiş, renkleri ayrı, dilleri ayrı milyonlarca Müslüman hep bir ağızdan لَبَّيْكَ اللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ اِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ **"Lebbeyk, Allahümme lebbeyk..."** diyerek bütün inananlar adına Allah'a teslimiyetlerini bildirirler. Her nimetin O'ndan geldiğini, bütün mülk ve saltanatın şeriksiz olarak Allah'a ait olduğunu kainata ilan ederler.

"Hac ve umre için Beytullah'a gidenler Müslümanların Allah'a gönderilmiş temsilcileridir. Dua ederlerse Allah kabul eder, mağfiret dilerlerse bağışlar." hadîsinin sırrınca, bütün inananlara hayır duada bulunurlar, Allah'ın mağfiretini dilerler.[4]

Böyle toplu halde yapılan dualar genelde makbuldür. Bir ağacın olduğu yere yağan yağmurla, ormana gelen yağmur elbette bir olamaz. Ormandaki ağaçlar toplu halde dua ettikleri için İlahi rahmetin somut misali olan yağmuru daha çok cezp ederler. Toplu halde yapılan dualar da, ilahî rahmeti böyle celp etmektedir.

---

3 Buharî Edeb, 27

4 İbnu Mâce, Menasik, 5

İnanma ve Dua Etme İhtiyacı

İnsan, yaratılışı gereği inanma ve dua etme ihtiyacı duyar. Tabiatında sularda yüzmek olan ördek yavrusu, daha dünyaya gelir gelmez yüzecek su arar. Temiz sular bulamadığında çamurlu su birikintilerinde oyalanır. Onun gibi, fıtraten Allah'ı arayan ve O'na dua etme ihtiyacı hisseden insan, Allah'ı bulamadığında bu ihtiyacını başka şeylerle karşılamaya çalışır. Ya Mekke müşrikleri gibi putlara, ya Hz. İbrahimin kavmi gibi gök cisimlerine, ya Hindular gibi ineğe, ya Budistler gibi heykele… tapar, onlardan medet umar.

Allah'tan başkasına tapan ve onlardan medet umanlar hakkında Kur'ân şöyle der:

"Hak dua, ancak Allah'a yapılandır. Ondan başka çağırdıkları şeyler, hiçbir şekilde onların isteklerini karşılayamaz. Onların hali, kuyu başında durup da, ağzına su gelsin diye suya doğru iki avucunu açan kimseye benzer. Halbuki, o su onun ağzına gelecek değildir. Kafirlerin duası asla bir işe yaramaz." (Ra'd, 13/14)

"Allah'tan başka çağırıp dua ettikleri hiçbir şey yaratamazlar. Esasen, kendileri yaratılmış şeylerdir." (Nahl, 16/20)

"De ki: Söyleyin bakayım, Allah bana bir zarar vermek isterse, Allah'ı bırakıp taptıklarınız O'nun verdiği zararı giderebilirler mi? Yahut Allah bana bir rahmet dilese, O'nun rahmetini önleyebilirler mi? De ki: Allah bana kâfidir." (Zümer, 39/38)

Putu, heykeli, ineği… ilah kabul edip onlardan fayda beklemek, aslında aklın kabul edeceği bir şey değildir. Kur'ân âyetlerinde onların hezeyanlarına sıkça yer verilir. Mesela Hz. İbrahim, putlara tapan kavmine sorar:

"Taptığınız şeyler, siz dua ettiğinizde sizi işitirler mi? Size fayda veya zarar verebilirler mi? Onlar şöyle dediler: Hayır, ama biz atalarımızı böyle yapar bulduk." (Şuârâ, 26/72-73)

Dikkat edilirse, bu kimseler körü körüne taklit ile batıl yolda gitmektedir. Selim bir akılla düşünüp de böyle bir sonuca ulaşmış değillerdir.

Halbuki insan, kendi vicdanına müracaat etse, vicdanının daima Allah'a yönelik olduğunu görecektir. Özellikle, Allah'ın bir sanat galerisi hükmündeki tabiatta dolaşırken, dağlardaki heybet, uzaydaki haşmet, çiçeklerdeki rahmet onu adeta kendinden geçirecek, şöyle demeye sevk edecektir:

"Ey bu yerlerin Hakimi! Senin bahtına düştüm. Sana hizmetkârım ve Seni arıyorum."

Böyle diyecek ve şu koca dünya hanında yalnızlıktan, kimsesizlikten, başıboşluktan kurtulacak, hayatın manasını ve tadını yakalayacaktır.

Dua Ederken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Duayı emreden Cenab-ı Hak, duanın bir kısım adabını da bildirir. Mesela:

وَادْعُوهُ خَوفاً وَطَمَعاً

1. "*Allah'a korku ve ümitle dua ediniz.*" (A'raf, 7/56)

Yani, red olunmasından korkar, kabulünü ümit eder bir şekilde isteyiniz.

"Beyne'l-havf ve'r-reca" yani korku ve ümit arasında olmak kişinin manevî hayatı için son derece önemlidir. Hamdi Yazır'ın ifadesiyle, **"bu iki hal, insanın seyr u sülukunda iki kanat gibidir."** Tek kanatlı kuş uçamadığı gibi, sadece korku veya sadece ümit kanadıyla hareket edenler de, kemâlat semasına doğru uçamazlar.

Allah'ın celal ve azametini düşünmek, insana lezzetli bir korku verir. Annesinin merhametli tokadından korkup yine annesinin şefkatli sinesine sığınan çocuk gibi, Allah'tan korkan

insan O'na iltica eder. Allah'ın cemâl ve rahmetini düşünmek ise, insanı ümit içinde yaşatır.

اُدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعاً وَخُفْيَةً اِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

2. "*Rabbinize tazarru ile ve gizlice dua edin. Çünkü Allah haddi aşanları sevmez.*" (A'raf, 7/55)

Yani, yalvara yakara, samimi bir şekilde, bütün benliğiniz ile O'na yönelin, O'ndan isteyin. Başkalarına da duyurmayın ki nefsin hissesi karışmasın.

Tazarru hali, insanın kendini duaya tam vermesini ifade eder. Bunu, duaya tam konsantre olmak şeklinde anlayabiliriz. İnsan, bazı dualarında bu hali yaşar, bütün hisleri uyanmış, bütün latifeleri hüşyar bir şekilde ister. Böyle bir durumda, istediği şeyleri ruhunun en derinlerinden gelen bir iştiyakla talep eder. Bu şekilde yapılan dualar, genelde kabul edilir.

Bunun zıddı ise, tam bir gaflet göstergesi olur. Hz. Peygamberin ifadesiyle, **"gafil, boş bir kalbin duasını Allah kabul etmez."**[5]

Duada haddi aşmak ise, sesi fazla yükseltmek, olmayacak şeyleri istemek gibi durumlardır. Mesela, kişinin "Allah'ım beni peygamber yap!" veya "Allah'ım, beni bu dünyada ölümsüz kıl!" demesi, muhali talepten başka bir şey değildir.

وَلِلّٰهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا

3. "*Allah'ın Esmaü'l-Hüsnası vardır. Onlarla dua ediniz.*" (A'raf, 7/180)

"Esmaü'l-Hüsna" "en güzel isimler" anlamına gelir. Yüce Allah, kendi kemaline ünvan olan nice isimlere sahiptir. Bunlar bir rivayette 99, bir başka rivayette 1001 olarak ifade edilmekte-

---

5 Tirmizi, *Daavât*, 65

dir. Besmelede بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ "Allah - Rahman-ı Rahîm" isimlerini, en son sûre olan Nas sûresinde

رَبِّ النَّاسِ– مَلِكِ النَّاسِ– إِلٰهِ النَّاسِ

- İnsanların Rabbi
- İnsanların Meliki
- İnsanların İlahı

isimlerini görürüz. Kur'ânın tamamında bu ilahî isimlere sıkça yer verilmektedir.

Malumdur ki, bir kimse pek çok ünvanlara sahip olabilir. Mesela, güzel yazı yazmasıyla hattat, güzel resim yapmasıyla ressam, yaptığı binalarla mimar ünvanını alır ve o ünvanlarla bilinir. Öyle de, Cenab-ı Hak yaratmasıyla Halık, şekil vermesiyle Musavvir, rızık vermesiyle Rezzak, şifa vermesiyle Şâfi'dir…

İnsan, Allah'a yalvarırken, istediği şeye uygun olan İlahî ünvanı söylemesi uygun olur. Mesela, يَا غَفَّارَ الذُّنُوبِ "Ya Gaffar" diyerek günahlarımızın affını, يَا سَتَّارَ الْعُيُوبِ "Ya Settar" diyerek ayıplarımızın örtülmesini isteriz.

Keza, belaların defini isterken يَا دَافِعَ الْبَلِيَّاتِ "Ya Dafia'l-beliyyat" (ey belaları def eden), ihtiyaçlarımızın karşılanmasını isterken يَا قَاضِيَ الْحَاجَاتِ "Ya Kadiye'l-hâcât" (ey ihtiyaçları veren) ünvanını söyleriz.

Rızık isterken O'nun Rezzak ismini anar, maddi manevi hastalıklarımız için O'nun Şâfî isminden medet umarız.

İnsanlığa en güzel örnek olarak gönderilen Hz. Peygamber, dualarında sadece "Ya Rabbi, Allah'ım" demez, binbir isimle Allah'a yalvarırdı. Mesela, şu duasına bakalım:

يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ

"Ey kalpleri çeviren Allah'ım. Kalbimi dinin üzere sabit kıl!"[6]

---

6 Müslim, *Kader*, 17

هُوَ الْحَيُّ لاَ إِلهَ إِلاَّ هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّين

4. *"O Allah Hayy'dır. Ondan başka ilah yoktur. O halde, dini yalnız O'na has kılarak, halis bir şekilde O'na dua edin!"* (Mü'min, 40/65)

İhlas, dinin en mühim esaslarından biridir. Yapılan bir şeyin sadece Allah için yapılmasını ifade eder. İhlasın zıddı, riyadır, gösteriştir. Sözgelimi, bir din görevlisi insanların önünde dua ederken coşkuyla istese, fakat yalnız dua ettiğinde sönükleşse, ihlâstan uzaklaşmış olur.

واسْئَلُوا اللّٰهَ مِنْ فَضْلِهِ

5. *"Allah'ın lütfundan isteyin!"* (Nisâ, 4/32)

Yani, başkalarına verilen servet, makam, ilim gibi şeylere bakıp da, kıskançlıkla "Bu niye ona verildi? Aslında bana verilmeliydi. Ben buna daha layığım." demeyiniz. Çünkü, belki de onun size verilmemesi hakkınızda daha hayırlıdır. Dolayısıyla siz Rabbinize yöneliniz, O'nun lütuf ve kereminden isteyiniz. O, hakkınızda hayırlı olanı elbette bilir, ona göre verir. O'nun rahmet hazineleri ne biter, ne de tükenir.

Bu meselede, şu esasları göz önünde bulundurmak lazımdır:

– Mülk Allah'ındır. O, mülkünde istediği gibi tasarruf eder. İnsana düşen, verilmeyene göz dikmek değil, verilene şükretmektir.

– İnsan eğer şükretse, Allah daha fazla verecektir. Çünkü, tekitli bir şekilde şöyle demektedir:

"Eğer şükrederseniz, gerçekten artırırım." (İbrahim, 14/7)

– Hayır zannettiğimiz, şer; şer zannettiğimiz, hayır olabilir. Kur'ân şöyle bildirir:

"Bir şey hoşunuza gitmezken sizin için hayırlı olabilir. Sevdiğiniz bir şey de şer olabilir. Allah bilir, siz bilmezsiniz." (Bakara, 2/216)

Mesela, insan hırs ile mal ister. Fakat Karun gibi bunu kibir ve gurura vesile yapacaksa, ona verilmemesi hayırlı olur. Veya insan ısrarla ilim ister. Fakat ilmiyle dalalete sapacaksa, verilmemesi rahmet olur. Onun için, Allah'tan bir şey isterken "Allah'ım, senin lütfundan isterim. Eğer bu istediğim hayırlıysa ver. Değilse, hakkımda hayırlı olanı nasip et!" demeli ve Allah'a tam tevekkül etmelidir.

– Allah mutlak adalet sahibidir. Zulümden münezzehtir. Elbette kimin neye layık olduğunu bilir ve ona göre verir.

İki Soruya Cevap

1- Allah, gizli açık her şeyi bilir, hatta kalplerin derinlerinden geçen şeylerden de haberdardır. Bu durumda, dua ile Allah'a halimizi arz etmeye ne lüzum var?

Merhum Hamdi Yazır, böyle bir soruya şu cevabı verir:

"Duadan maksad i'lam değil, izhar-ı ubudiyettir."

Yani, insan dua ettiğinde, -haşa- Allah'ın bilmediği bir şeyi bildirmiyor, ancak halini arz edip kulluk vazifesini yerine getiriyor.

2- İnsanın Allah katında elde edebileceği en yüksek makamlardan biri "rıza makamıdır." Yani, Allah'tan gelen her şeye razı olmaktır.

"Hoştur bana Senden gelen,
Ya gonca gül, ya da diken.
Ya hil'atu ya da kefen,
Narın da hoş, nurun da hoş"

diyebilmektir. Hal böyle iken, kişinin dua ile Allah'tan bir şeyler istemesi, böyle bir makama aykırı düşmez mi?

Hayır, asla! Değil aykırı düşmek, aksine rıza makamı dua etmeyi gerektirir. Çünkü,

– Dua bir ibadettir. Dua eden, Allah'ın emrini yerine getirmiş olur.

– Rıza makamının zirvelerinde yer alan peygamberler Allah'a devamlı dua etmişlerdir.

– Keza, Allah'ın veli kulları, dua etmemekle değil, dualarının makbuliyeti ile bilinmiş, tanınmışlardır.

Darda Kalanların Allah'a Sığınması

Cenab-ı Hak, insanın zayıf bir halini şöyle anlatır:

وَاِذَا مَسَّ الاِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنْبِهِ أَوْ قَاعِداً أَوْ قَائِماً فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ كَاَنْ لَمْ يَدْعُنَا إِلَى ضُرٍّ مَسَّهُ

"İnsana bir zarar dokunduğunda, gerek yan yatarken, gerek oturduğu yerde veya ayakta bize dua eder. Fakat biz ondan sıkıntısını giderdiğimizde, sanki kendisine dokunan sıkıntı için bize dua etmemiş gibi geçer gider." (Yunus, 10/12)

Aynı sûrenin 22 ve 23. âyetlerinde bu gerçeğe şöyle bir örnek verilir:

"Sizi karada ve denizde gezdiren O'dur. Siz gemide iken, gemi içindekileri güzel bir rüzgarla alıp götürür. Yolcular bununla neşelendikleri bir zamanda o gemiye şiddetli bir fırtına gelip çatar. Her yerden dalgalar onları sarar. Onlar, çepeçevre kuşatıldıklarını anlarlar da, dini yalnız Allah'a halis kılarak "And olsun, eğer bizi buradan kurtarırsan mutlaka şükredenlerden olacağız" diye yalvarırlar. Allah onları kurtardığında bakarsın ki, yine haksız yere taşkınlık yaparlar. Ey insanlar! Bu taşkınlığınızın zararı ancak kendinizedir. Bununla, sadece dünya hayatının menfaatini elde edersiniz. Sonunda dönüşünüz bizedir. Biz de yaptıklarınızı size tek tek haber veririz."

Âyetlerin çizdiği bu tablo, pek çok insan tarafından yaşanan bir ölüm kalım halini tasvir etmektedir: Uçsuz bucaksız bir denizde

içindeki yolcuları götüren bir gemi. Güzel bir rüzgar esiyor. Yolcuların keyfine diyecek yok. Ama o da ne? Birden bir fırtına çıkıyor, dalgalar gittikçe kabarıyor. Koca gemi, dağlar gibi dalgaların arasında küçük bir fındık kabuğu gibi sallanıyor. Az önce mutluluğun zirvesinde yaşayan gemidekiler şimdi korku ve dehşetin zirvesinde yaşamakta. Yürekleri ağızlarına gelircesine feryat ediyorlar: "Aman ya Rabbi, bizi bu halden kurtar. Salimen karaya çıkarsak Sana şükreden kimseler olacağız." diyorlar. Derken denizin dalgaları yatışıyor, selametle karaya ulaşıyorlar. Fakat gemide Allah'a söz veren bu insanlardan çok azı sözünde duruyor, büyük çoğunluğu eski günahkar hayatlarına devam ediyorlar.

Bu halleriyle -haşa- Allah'ı mı kandırıyorlar? Hayır, hayır. Ancak kendilerini aldatıyorlar. Şu dünya hayatında azıcık faydalanacaklar, nimetlenecekler. Ebedi mutluluk okyanusuna nispetle bir damla serap hükmünde olan bazı şeylerle oyalanacaklar. Derken bir gün ansızın ölüm kendilerine gelecek. Taptıkları dünya hayatının lezzetlerinden onları koparıp alacak. Hepsi Allah'ın huzuruna varacak, yaptıklarından tek tek hesap verecek. Sonunda, cesetleri alevleri göklere yükselen cehennem ateşinde yanarken, ruhları da pişmanlık ateşiyle kavrulacak…

Denizde yaşanan bu tablo, karadakiler için de geçerlidir. Hayat gemimiz olaylar okyanusunda yol alırken, zaman zaman bela ve musibet dalgaları her taraftan bizi kuşatır. Daha önceleri pek hatıra getirmek istemediğimiz Allah'ı o zaman hatırlar "Aman Ya Rabbi, Sen bilirsin, Sen büyüksün" deriz. Fakat o halden kurtulunca çoğumuz o samimi duaları unutur, eski gaflet haline devam eder.

Duhan sûresinin ilk sayfasında benzeri bir olaya yer verilir: Mekke müşrikleri Hz. Peygamberi dinlemediklerinde, o şefkat peygamberi kuraklık bedduası yapar. Öyle bir kıtlık olur ki,

inatçı müşrikler kemikleri yiyecek bir duruma gelir… İnsanlar açlık sebebiyle yer gök arasını duman kaplamış gibi görmektedir. Allah Rasûlüne gelip bu halin kalkması için dua etmesini, kendilerinin artık inandıklarını söylerler. Resûlullah dua eder ve kuraklık biter. Onlar ise, yine eski yollarına devam ederler. Kur'ân, onların bu halini şöyle anlatır:

"Fakat onlar şüphe içinde eğlenip duruyorlar.

Şimdi sen, göğün insanları bürüyecek açık bir duman getireceği günü gözetle.

Bu, elem verici bir azaptır.

(O zaman şöyle diyecekler) "Rabbimiz, bizden azabı kaldır. Doğrusu biz inananlarız."

Fakat nerede onlarda öğüt almak?

Oysa kendilerine gerçeği açıklayan bir peygamber gelmişti.

Sonra O'ndan yüz çevirdiler. "Bu eğitilmiştir, mecnundur" dediler.

Biz sizden azabı biraz kaldıracağız.

Ama siz yine döneceksiniz." (Duhan, 44/9-15)

Hz. Peygamber devrindeki bu olayın benzerleri her zaman yaşanmıştır ve yaşanmaktadır. Bolluk anında şımaran insan, bela ve musibetlerle karşılaştığında, adeta dünya başına yıkılır. Yeri göğü kapkara dumanlarla kaplı görür. "Yıkıldı dünyam" diye feryat eder. Kararan iç dünyası dış dünyayı da karanlıklarla dolu gösterir. Bazen aklı başına gelir gibi olur, Allah'a yalvarır, yakarır. Bela ve musibetten kurtulunca ise, sözünü unutur, eski günahkar yaşantısını devam ettirir.

Ölüm Anı

İnsanın en fazla daraldığı an, hiç şüphesiz ölüm anıdır. O anda, dünya hayatının geçiciliği bütün açıklığıyla hissedilir. O

anda, boşa geçen bir ömür için en büyük pişmanlık duyulur. Kur'ânın bildirdiğine göre, o anda insan şöyle diyecek:

رَبِّ ارْجِعُونِ ۞ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحاً فِيمَا تَرَكْتُ

"Ya Rabbi, beni döndürün. Ta ki terk ettiğim iyi şeyleri yapayım." (Mü'minûn, 23/100)

Ama ne fayda. Bu dua, kabul olmayacak bir dua… Artık geriye dönüş yok. Dünya, hatasıyla savabıyla geride kaldı. Artık imtihan bitti.

İşte, o ölüm anı gelmeden ne yapılacaksa yapmak gerek.

"Ölmeden evvel ölünüz."

"Hesaba çekilmeden kendinizi hesaba çekiniz!" hadislerinde bildirilen ölçüyle yaşamak gerek.[7]

Cenab-ı Hak, bu meselede şu uyarıyı yapar:

وَأَنفِقُوا مِن مَّا رَزَقْنَاكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ الصَّالِحِينَ

"Sizden birine ölüm gelip te, "Rabbim, beni yakın bir müddete kadar geciktirsen de sadaka versem, salihlerden olsam" demesinden önce size verdiklerimizden infak edin!" (Münâfikûn, 63/10)

İnsanın Kötülüğe Duası

İnsan bazen, bilerek veya bilmeyerek kötülüğü ister. Âyetin ifadesiyle:

وَيَدْعُ الإِنسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الإِنسَانُ عَجُولاً

"İnsan, hayra dua eder gibi şerre dua eder. Doğrusu insan çok acelecidir." (İsrâ, 17/11)

---

7 Aclûnî, II, 291 ve Tirmizî, *Kıyame*, 2

Âyetin hazinesinden bazı cevherlere işaret etmek istiyoruz:

– İnsan, aceleci bir tabiata sahiptir. Kızdığında kendisi, ailesi, evladı, malı hakkında hayrı ister gibi şerri ister. Mesela, bela ve musibetler karşısında daraldığında "Allah'ım, canımı al!" der. Çocuğuna kızdığında "Allah belanı versin!" der. Halbuki, "Allah hayrını versin!" dese hem öfkesi yatışacak, hem de bedduadan kurtulacaktır.

On bir yıl çocuğu olmayan bir kadın Allah'a şöyle dua etmiş: "Allah'ım, ölü de olsa bir çocuk ver." Bu duadan sonra üç çocuğu olmuş, ancak hepsi ölü doğmuş. Ardından "Allah'ım, hayırsız da olsa canlı bir çocuk ver!" diye yalvarmış. Bir çocuğu olmuş ama, pek hayrını görmemiş, çocuk annesine çok çektirmiş. Sonraki dünyaya gelen çocuğu için böyle şeyler demediğinden, o çocuğundan memnun kalmış.

– Bazan insan, hayır zannedip ısrarla şerri ister. Hz. Peygamber döneminde Sa'lebe isimli biri ısrarla mal talebinde bulunur. Fakat mal kendisine nasip olunca şımarır, İslamî çizgiden uzaklaşır.

– İnsan peşincidir, hazır lezzetlere müpteladır. Ahiretin elmas gibi kıymetli nimetlerini unutur da, dünyanın kırılmaya mahkum şişeler hükmündeki geçici lezzetlerini ister, onları elde etmeye çalışır. Bu ise, onun aleyhine olan bir durumdur.

– Kafirlerin azabı istemeleri de âyetin şümulüne dahildir. Allah yoluna davet eden peygamberler genelde kavimleri tarafından yalanlanmıştır. Eğer iman etmez, isyan ve tuğyana saparlarsa dünya ve ahirette azap görecekleri hatırlatıldığında ise, bu zalim kavimler "varsa azap getirin de görelim!" demişlerdir.

Kur'ân, inatçı Mekke müşriklerinin şöyle dediklerini anlatır:

"Rabbimiz, hesap gününden evvel amel defterimizi ver!" (Sad, 38/16)

Keza, şu divanece sözü söylerler:

"Allah'ım, eğer bu Senin katından gelmiş hak bir kitapsa, üzerimize gökten taş yağdır veya bize yakıcı bir azap ver!" (Enfâl, 8/32)

Şüphesiz böyle demeleri, onu hak bir kitap olarak görmemelerinden kaynaklanmakta. Halbuki, şöyle deseler gerçeği bulacaklardı: "Allah'ım, bu kitap Senin katından gelmiş hak bir kitapsa, bizi ona sevket!"

Cenab-ı Hak, kafirleri anlatırken *"onların kalpleri birbirine benzedi."* der. (Bakara, 2/118) Küfrün felsefesi bütün asırlarda benzer özellikler gösterir. Günümüzde de bazı inkârcılar "Allah varsa bizi taş etsin!" gibi hezeyanlar savurmakta. Halbuki, mesele gayet açıktır: Bu dünya bir imtihan salonudur. İnsanların iyi ve kötü amellerinin karşılığı diğer âlemde değerlendirilecektir. Nitekim, imtihan esnasında talebe yanlış da yapsa karışılmaz, "niye böyle yapıyorsun?" denilmez. Onun gibi, inkâr ve isyanın bir kısım cezası dünyada olsa bile, tümüyle karşılığı diğer âlemdedir.

Sırf Dünyayı İstemek

İnsan bu âleme, ebedi mutluluk yurdunu kazanmak için gönderilmişken, dünyanın nefse hoş gelen halleri ahireti ona unutturur, dünyaya daldırır. Kur'ân, böylelerinin halini şu şekilde anlatır:

فَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الآخِرَةِ مِنْ خَلاَقٍ

"İnsanlardan öyleleri var ki, 'Ey Rabbimiz, bize dünyada ver' derler. Bunların ahiretten bir nasibi yoktur." (Bakara, 2/200)

Böyle insanlar dünyanın fena ve fani lezzetleri peşinde koşmakla "günlerini gün ettiklerini" sanırlar. Halbuki, günlerini gü-

nahlarla zayi etmektedirler. Derslerine çalışmayıp dışarıda oyunu tercih eden öğrenci, elbette kârda değil zarardadır.

Âyetin devamında ise, dünya ahiret dengesini koruyanların duasına yer verilir:

وِمِنْهُم مَّنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"Onlardan bir kısmı ise der: 'Ya Rabbena, bize dünyada bir iyilik, ahirette de bir iyilik ver. Bizi cehennem azabından koru!" (Bakara, 2/201)

Demek ki, hem dünya, hem de ahiret saadeti istemek lazım. Gerçi, mümin için asıl olan ahiret saadetidir. Fakat dünyayı da sever ve ister. Çünkü **"dünya, ahiretin tarlasıdır."**[8]

Âyette geçen "hasene" ifadesi, iyilik güzellik anlamında olup, elif-lâm'sız gelmesiyle her insana göre bu hasenenin farklı farklı olabileceğine işaret eder. Sözgelimi, servet bazıları için hasenedir, iyiliğe medardır. Bazıları için ise çok çetin bir sınavdır, felaketine sebeptir.

Fatiha Sûresinde Dua

Kur'ân'ın bu ilk sûresi, aynı zamanda bir dua sûresidir. Bu sûre, Kur'ânın bir fihristi gibidir. Kur'ânın genel muhtevasını bu sûrede görmek mümkündür.

Namaz kılan bir mü'min günde 40-50 defa bu sûreyi tekrar eder. 60-70 yıllık bir ömür yaşadığında ise, yaklaşık bir milyon defa okumuş olur.

Fakat ne acıdır ki, hayatı boyunca bir milyon defa Fatiha okuyanlardan milyonlarca insan diğer âleme Fatihanın manasını

8 Aclûnî, I, 412

bilmeden gider. Biz burada, İşaratu'l-İ'caz isimli tefsirden istifade ile, Fatihanın kısa bir tefsirini yapacağız. Geniş açıklamaları tefsir kitaplarına müracaatla öğrenmek mümkündür. Mesela Fahruddin Razî, 32 ciltlik tefsirinin bir cildini Fatihaya ayırmıştır.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ ۞

الْحَمْدُ للهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۞ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ۞ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ۞ اهدِنَا الصِّرَاطَ المُستَقِيمَ ۞ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنعَمتَ عَلَيهِمْ غَيرِ المَغضُوبِ عَلَيهِمْ وَلاَ الضَّالِّينَ ۞ (آمين)

"Her türlü hamd, âlemlerin Rabbi, Rahman-Rahîm ve din gününün sahibi olan Allah'a mahsustur.

(Allah'ım) Yalnızca Sana ibadet eder ve yalnız Senden yardım dileriz.

Bizi sırat-ı müstakîme, kendilerine nimet verdiğin kimselerin yoluna ilet.

Gazap edilenlerin, dalalete düşenlerin yoluna değil." (Amin)

El-Hamdü ﴿اَلْحَمْدُ﴾ **:** Elif-lâm'lı gelmesiyle her türlü hamdi içine alır. Yani, ezelden ebede, her kimden her kime, her ne şekilde olursa olsun bütün medih ve muhabbetler, her türlü hamd ü senalar Allah'a mahsustur.

"Hamd" ifadesi âlemin yaratılış gayesine işaret eder. Yani, âlemde her şey hamdi netice verecek şekilde yaratılmıştır. İnsanlar ve cinlerin yaratılış hikmeti ibadettir. Hamd ise, ibadetin mücmel bir şeklidir.

İnsan cismen küçük olmakla beraber, kainatı içine alacak bir kapasiteye sahiptir, âlem kitabının bir fihristidir. Yani, 18 bin âlemde ne varsa, bir nümunesi insanda vardır. İnsan, kendisine verilen alet ve cihazları, latife ve duyguları yaratılış gayesine

uygun kullansa, ruh ve cismiyle görülen ve görülmeyen âlemlere bir hülasa olur.

Lillahi ﴿لِلّٰهِ﴾ **:** İhlas ve tevhide işaret eder. Yani, insan hamdi sadece ve sadece Allah'a yapmalıdır. Gerçi dünyada kendilerine teşekkür edilenler varsa da, bu teşekkürler, medihler neticede Allah'a aittir. Mesela, güzel bir resim yapan ressamı metheder, bize iyiliği dokunana şükranlarımızı sunarız. O ressama o kabiliyeti, o iyilik yapana bu imkanı veren Allah olduğundan bu medih ve teşekkürümüz Allah'a yönelmiş demektir. Çünkü her şeyde gerçek tesir Allah'tandır.

Rab ﴿رَبِّ﴾ **:** Allah bütün âlemleri terbiye etmiş ve etmektedir. Terbiye, bir şeyi tedrici olarak kemal noktasına ulaştırmaktır. Mesela, maddenin kemali hayat bulmak, çekirdeğin kemali ağaç olmaktır.

Cenab-ı Hak, her şeye bir kemal noktası belirlemiş ve o kemal noktasına doğru bir meyille, o noktaya doğru harekete manevi bir emir vermiştir. O şey, kemal noktasına doğru yol alırken, elinden tutup yardım edecek bir kuvvete muhtaçtır. Bu ise, Allah'ın terbiyesi ile olur.

Varlıklara dikkatle baktığında, Âdemoğulları gibi daha başka taifeler, kabileler görürsün. Bunların her biri gerek ferdi olarak ve gerekse toplu halde Allah'ın kendilerine belirlediği görevlerle ciddi bir şekilde meşguldürler. Hiçbirinin asla isyanı yoktur. Mesela o koca güneş, bir saniye şaşmadan vazifesini yapar. Bulut, rüzgara binip muhtaç yerlere koşar. Hava, canlılardan hiç ayrılmaz. Vahşi hayvanlar şehre inip insanları rahatsız etmez. Kartal gibi leş yiyen hayvanlar severek işlerini yapar. Fakat gafil insan nasıl oluyor da bu terbiye kanununun dışına çıkıyor? İsyanıyla edepsizlikte bulunuyor.

el-Alemin ﴿الْعَالَمِينَ﴾ **:** Şu gördüğümüz âlemde daha nice âlemler vardır. Bitkiler, hayvanlar, sesler, renkler.. hepsi birer

âlem oldukları gibi, gökyüzündeki her bir yıldız dahi birer âlem olabilir. Astronomi alimlerinin tahminine göre, içinde yaşadığımız Samanyolu galaksisinde güneşimiz gibi 200 milyar yıldız vardır. Tüm evrende ise, en az 100 milyar galaksi, yani yıldızlar topluluğu bulunmaktadır.

İnsan bunu düşününce, Allah'ın azametini daha iyi anlar, o azametin önünde hayret ve muhabbetle secdeye varır.

Bütün bu âlemler içinde her bir insan dahi ayrı bir âlemdir. İnsan, bütün bu âlemlerden gelen nimetleri düşünüp, onları terbiye eden zâtın huzurunda ﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ "elhamdü lillahi Rabbi'l- âlemîn" der, şükrünü eda eder.

er-Rahman ﴿الرَّحْمَنِ﴾ **:** Rahman ismi daha çok Rezzak, yani "rızık veren" anlamı taşır. Mahlukatı yaratan Zât, her canlıya uygun rızkı da gönderir. Hiçbirini ihmal etmeden hepsini memnun eder. Küçük bir karıncanın midesine uygun rızkı gönderdiği gibi koca balinayı da aç bırakmaz.

İnsan, çok geniş kapasiteli yaratılışıyla bütün canlılar ile alakadardır. Dolayısıyla, onlara olan bir nimet, bir yönüyle insana verilmiş demektir.

er-Rahîm ﴿الرَّحِيمِ﴾ **:** Rahîm ismi, Cenab-ı Hakkın engin şefkatini bildirir. Cenab-ı Hakkın her şeyi kuşatan bir şefkat ve merhameti vardır. Özellikle dünyaya yeni gelen insan ve hayvan yavrularında bu şefkatin tecellisi daha belirgindir. Bunun bir tezahürü olarak vahşi arslan, yavrusuna hizmet eder. Tavuk bulduğu yemleri kendi yemez, yavrularına yedirir. Anne kuş adeta yavrusu için yaşar, gider gelir, onlara bir şeyler getirir.

Cenab-ı Hak, rahmetinin cilvelerini dünyada böyle gösterdiği gibi, ahirette ehl-i imanı özel rahmetine mazhar kılacak onları ebediyen mesrur edecektir.

Mâliki yevmid-din ﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ **:** Allah, din gününün sahibidir.

Din günü, hesap ve ceza gününü ifade eder. Dinin haber verdiği gibi, bu fani hayattan sonra kıyamet kopacak, ardından beka âlemi başlayacaktır. Bütün insanlar diriltilecek ve amellerinden dolayı hesaba tabi tutulacaklardır. Bunun sonucu olarak herkes hayır ve şerden ne yapmışsa karşılığını görecektir.

İlahî rahmeti rahmet yapan ahiretin gelmesidir. Nimeti nimet yapan ebedî saadetin olmasıdır. Yoksa, mesela en büyük nimetlerden olan akıl, insana bela olur. Akıl, geleceği düşündükçe karşısında kabir görünür, hazır lezzeti kaçar. Keza, rahmetin en latif meyvelerinden olan muhabbet ve şefkat, sevdiği insanlardan ayrılacağı düşüncesiyle şiddetli eleme dönüşür.

Burada şöyle bir soru hatıra gelebilir:

Allah daima her şeyin sahibidir. Fatihada "din gününün sahibi" şeklinde ifade edilmesi nedendir?

Allah, pek çok hikmetlere binaen bu dünyayı sebepler dünyası yapmıştır, her şeyi bir sebeple gönderir. Fakat kıyamet gününde bu sebepler ortadan kaldırılır. Her şeyin içyüzü ve gerçeği şeffaf bir şekilde ortaya çıkar. Herkes vasıtasız bir şekilde doğrudan doğruya Efendisini, Yaratıcısını görür, bilir. Cenab-ı Hakkın her şeye sahip olduğu o gün daha açık bir şekilde görüldüğünden, âyette "hesap gününün Mâliki" denilmiştir.

Din günü, her türlü amelin karşılığının görüleceği gün manasınadır. İnsanın şu dünya tarlasında yaptığı ameller o gün işleme tabi tutulacaktır. Herkesin ne yaptığı ortaya çıkacak, ona göre amel defteri verilecektir.

Bu ifade, bir başka açıdan bakıldığında "dinin gerçeklerinin ortaya çıkacağı gün" anlamı taşır. Çünkü o gün, insanların tartıştıkları meselelerin gerçek yüzü bütün çıplaklığıyla ortaya çıkacaktır. "Çürümüş kemikleri kim diriltecek?" diye adeta Allah'a meydan okuyanlar, o gün kendilerini haşir meydanında bulacak, ister istemez inanmak zorunda kalacaklardır.

İyyake na'büdü ﴿اِيَّاكَ نَعْبُدُ﴾ **:** "Allah'ım, yalnızca sana ibadet ederiz."

Burada, gaybtan hitaba geçiş var. Şöyle ki:

Cenab-ı Hakkın kemal sıfatlarının zikri, zihni tahrik eder, onu hazırlar ve şevkle doldurur. Bütün bu sıfatlarla mevsuf olan Zât'a yönelmek için onu harekete geçirir. Böylece, gıyabî bir şekilde Allah'ı vasfederken "Allah'ım, yalnızca Sana ibadet ederiz" diyerek hitaba yükselir.

Bir mü'min, namazında bu manaları düşünerek okursa kendini Allah'ın huzurunda hisseder, **"Sanki görüyormuşcasına Rabbine ibadet et! Sen O'nu görmüyorsan da O seni görüyor."** hadîsine göre ibadetini yapar.[9]

İbadet eden fert olduğu halde, "Allah'ım, yalnızca sana ibadet ediyorum." demeyip "Yalnızca Sana ibadet ediyoruz." demesinde şöyle incelikler bulunur:

– Küçük bir âlem hükmünde olan insanın bütün aza ve zerreleri, her biri yaratılış gayesine uygun olarak farklı farklı ibadetler yapar. Gözün, kulağın, kalbin, hayalin ibadetleri farklı farklıdır. Dolayısıyla, ibadet eden her fert, sanki bir cemaat gibidir.

– Çoğul sığası içinde aynı Allah'a ibadet eden bütün tevhid ehli dahildir.

– Bu ifade içine, kainattaki tüm varlıklar girer. Çünkü, her biri fıtrî bir şekilde Allah'a ibadetlerini takdim eder. O'nun azamet ve kudret arşı altında hayret ve muhabbetle secde yapar.

Nasıl ki bir komutan emrindeki bütün askerlerin hizmetlerini padişaha sunar. Öyle de, bütün varlık âlemini temsil ile şu insan "Allah'ım, yalnızca Sana ibadet ederiz" der. Böylece ibadeti, cüziyetten çıkar, küllîleşir.

---

9 Müslim, *İman*, 37

Ve iyyake nesteîn ﴿وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ **:** "Yalnızca Senden yardım dileriz." İbadetimiz Sana olduğu gibi, yardımı dahi yalnızca Senden isteriz.

Burada yardım isteyen fert olduğu halde, çoğul sığasıyla istemesi, bütün varlık âlemi, bütün tevhid ehli ve insanın bütün aza ve zerreleri namına olmasındandır.

Yani, "Allah'ım, hepimiz yalnızca Senden yardım bekleriz. Çünkü, her şeyin dizgini Senin elinde, her şeyin anahtarı Senin yanındadır. Her şey Senin emrin ile halledilir. Senin ilmin dışında bir yaprak bile yere düşmez, Senin iznin olmadan bir zerre bile hareket etmez."

Böyle engin manaları her namazda hisseden bir insan, başkalarına tezellülden, el açmaktan kurtulur. Onların minnetini çekmez. Yeryüzünde aziz bir halife olarak yaşar.

İhdina ﴿اِهْدِنَا﴾ **:** "Allah'ım, bize hidayet et."

İnsan, Fatihayı okurken "Allah'ım, yalnızca Senden yardım dileriz" deyince, sanki Cenab-ı Hak "ne istersin?" diye soruyor. İnsan da "ya Rabbi, hidayet isterim" diyor.

Buradaki hidayet, kişinin durumuna göre manalar taşır:

• Hidayette olanlara "Allah'ım, bizi hidayet üzere sabit kıl."

• Hidayetten nasibi az olanlara "Allah'ım, hidayetimizi arttır."

• Hidayette olmayanlara "Allah'ım, bize hidayet nimetini nasip et" gibi açılımlar söz konusudur.

Es-sırate'l-müstakîm ﴿الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ **:** "Allah'ım, bizleri sırat-ı müstakime hidayet et."

Sırat-ı müstakim, istikametli, dengeli, her türlü aşırılıklardan uzak Kur'ân yoludur.

İnsanda başlıca şu üç kuvvet bulunur:

- Şehvet
- Gazap
- Akıl

İnsan hayatının devam ve bekası için bu üç kuvvet dengeli bir şekilde kullanılmalıdır. Her üç kuvvetin ifrat ve tefrit şeklinde aşırı uçları olduğu gibi, vasat olarak kullanılabilecek dengeli mertebesi de vardır.

Bunlardan **şehvet kuvveti,** yeme, içme, evlenme, konuşma gibi menfaatleri celpte kullanılır.

- Bu kuvvetin ifratı, helal haram sınırı tanımadan her şeye sahip çıkmak,
- tefriti, helaline de istek duymamak,
- vasatı ise, helale yönelip haramdan kaçmaktır.

Sözgelimi, durmadan konuşmak, rastgele konuşmak ifrat, konuşması gereken yerde susmak tefrit, yerinde yeterince konuşmak vasattır.

Gazap kuvveti, zararları def için verilmiştir.

- Hiçbir şeyden korkmamak ifrat,
- korkulmayacak şeylerden bile korkmak tefrit,
- ortası ise vasat mertebedir. Kişinin, yeri ve zamanı geldiğinde aşk ve şevkle ruhunu feda etmesi bu vasat mertebenin bir eseridir.

Bu kuvvetin ifrat mertebesinde kişi ehl-i imana bile kin ve düşmanlık besler. Tefrit mertebesinde düşmanına bile sempati duyar. Vasat mertebesinde ise, düşmanını düşman, dostunu dost olarak bilir.

Akıl kuvveti, iyi ve kötüyü, fayda ve zararı ayırmak için verilmiştir. Bunun ifrat mertebesi cerbeze, tefriti ahmaklık, vasatı ise hikmettir.

• İfrat mertebede, insan batılı hak, hakkı batıl gösterecek aldatıcı bir zekaya sahip olur.

• Tefrit mertebede, hakkını bile savunamaz, aldatılır.

• Vasat mertebede ise, her şeye kıymetine göre ehemmiyet verir. Hakkı hak bilir sarılır, batılı batıl bilir, ondan uzak kalır.

Sırâtallezîne en'amte aleyhim ﴿صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ﴾ **:** "Allah'ım, bizi kendilerine nimet verdiğin kimselerin yoluna hidayet et!"

Bu yol, nebiler, sıddıklar, şehitler, salihler yoludur.

Âyette geçmiş zaman kipiyle "Sen onlara nimet verdin" denilmesinde şöyle bir incelik vardır: "Allah'ım, nimet vermek Senin şanındandır. Lütuf ve kereminle o seçkin insanlara nimette bulundun. Her ne kadar layık olmasam da, bana da nimette bulun."

Ğayri'l-mağdûbi aleyhim ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ﴾ **:** Cenab-ı Haktan rahmet ve hidayet, işlerinde muvaffakiyet istenildikten sonra, zararları def cihetiyle şöyle deniliyor: "Allah'ım, bizleri kendilerine gadap edilenlerden eyleme!"

Korku ve ümit, ibadet makamlarında ilerlemek için iki kanat gibidir. Bunlar tek taraflı olsalar noksan kalırlar, beraber olduklarında ise, daima insanı yükseltirler.

Allah'ın azametinden, emrine aykırı davranışlardan, gazabına müstehak olmaktan korkmak insanı takva sahibi yapar. Allah'ın nihayetsiz rahmetini düşünüp affını istemek ise, insanı nihayetsiz nurlar ve sırlara ehil kılar. Cenab-ı Hak, kudsî bir hadîste şöyle buyurur: **"Ben kulumun zannı üzereyim."**[10]

Velâd-dâllîn ﴿وَلاَ الضَّالِّينَ﴾ **:** "Allah'ım, bizleri dalâlette olanlardan eyleme."

---

10 İbnu Mâce, *Edeb*, 58

Dalâlet, hidayetin zıddıdır. Hidayet yola gelmek, dalâlet yoldan çıkmaktır. Doğru yolda ilerlemek zor, ama yoldan çıkmak kolaydır. Felsefecilerin ekserisi, "doğru yolda gidiyorum" zannıyla haktan uzaklaştıran yollara gitmişlerdir.

Hz. Peygamber (s.a.s.) gazap edilenlere örnek olarak Yahudileri, yoldan çıkanlara örnek olarak da Hristiyanları nazara verir. Şüphesiz bu, âyetin manasını bir örnek ile açıklamaktan ibarettir. Yoksa, gazap edilenler Yahudilerden ibaret olmadığı gibi, haktan sapanlar da sadece Hristiyanlar değildir.

Fatihanın sonunda söylenen **"Amin"** ifadesi, Fatihaya dahil olmayıp "Allah'ım, kabul et" anlamında bir kelimedir. Fatiha sûresi bir dua olduğu cihetle bu kelime ile bitirmek uygun olmaktadır.

İkinci Bölüm

PEYGAMBERLERİN DUALARI

PEYGAMBERLERİN DUALARI

HZ. ÂDEM'İN (ALEYHİSSELAM) DUASI

Tüm insanlığın atası olan Hz. Âdem ve eşi Havva, önce cennette idiler. Cenab-ı Hak, bütün nimetleri onlara helal kılmış, fakat bir ağacı yasaklamıştı. Şeytanın vesvesesi ile o yasak ağaçtan yiyince avret mahalleri açılıverdi. Cenab-ı Hak, "Ben bu ağacı size yasak kılmamış mıydım?" diye itap etti. Pek çok hikmetlere binaen onları şu dünyaya gönderdi.

Hz. Âdem ve Havva, dünyaya gönderilince, hatalarından dolayı çok gözyaşı döktüler ve Allah'a şöyle yalvardılar:

قَالاَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا
لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

"Ey Rabbimiz, biz nefsimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve merhamet etmezsen, şüphesiz hüsrana düşenlerden oluruz." (A'raf, 7/23)

Bu duanın neticesi olarak, Cenab-ı Hakkın af ve merhametine mazhar oldular.

Onların bu kıssasında Âdem'in evlatları olan bizler için pek çok ibretler vardır. Şöyle ki:

İnsanın hamuru günahla yoğrulmuştur. Nefsine mağlup olup günah işleyebilir. Fakat ona düşen, Hz. Âdem ve Havva gibi, Allah'a tevbe ve iltica etmektir. Yoksa, İblisin yaptığı gibi günahını savunmaya çalışırsa rahmetten mahrum kalır.

Kokuşmuş ve bozulmuş şeyleri mideye doldurmak ona bir zulüm olduğu gibi, helal varken harama girmek de kişinin kendi nefsine zulmetmesidir. Halbuki, **"Helal dairesi geniştir, keyfe kafi gelir. Harama girmeye hiç lüzum yoktur."**

Günah ağacının kökleşip her tarafa dal budak saldığı bir zamanda yaşıyoruz. Öyle ki, pek çok günah adeta örf haline gelmiş. Pek çok kişi günah bataklığında boğuluyor. Günah çamuruna dalan nice kişi, bunu misk u anber zannederek yüzüne gözüne bulaştırıyor.

İşte, böyle bir zamanda her insana düşen görev, Hz. Âdem ve Havva gibi "Ey Rabbimiz, biz nefsimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve merhamet etmezsen, şüphesiz hüsrana düşenlerden oluruz" deyip Allah'a yönelmektir.

HZ. NUH'UN (ALEYHİSSELAM) DUASI

Hz. Nuh, ulu'l azm tabir edilen beş büyük peygamberden biridir. Onu dinlemeyen kavmini helak eden tufan olayına kadar 950 sene Allah'ın dinini tebliğ etmiştir. Bu kadar uzun bir zaman zarfında pek az kişi Hz. Nuh'a tabi olur. Diğerleri, küfürlerinde ısrar ederler. Sonunda Hz. Nuh:

فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانتَصِرْ

"Ya Rabbi, mağlup düştüm, bana yardım et." diyerek Allah'a yalvarır. (Kamer, 54/10)

Kur'ân'ın 114 sûresinden biri, Nuh sûresidir. Bu sûrede Hz.

Nuh'un kavmiyle mücadelesini ve sonunda hazin yalvarışını gö-rürüz. Hz. Nuh, Rabbine halini şöyle arzeder:

"Ya Rabbi, doğrusu ben gece gündüz kavmimi davet ettim. Fakat davetim ancak kaçmalarını artırdı. Günahlarını bağışlaman için ne zaman onları davet ettimse, parmaklarını kulaklarına tıkadılar. (Beni görmemek için) elbiselerine büründüler. Ayak dirediler, kibirlendikçe kibirlendiler. Ayrıca, onları açıktan davet ettim. Hem insanların içinde hem de gizlice kendileriyle konuştum. Dedim ki: Rabbinizden bağışlanma dileyin. Çünkü O, çok bağışlayıcıdır. Üzerinize gökten bol bol yağmur göndersin, mallarınızı ve çocuklarınızı çoğaltsın. Size bahçeler ihsan etsin. Sizin için ırmaklar akıtsın. Size ne oluyor ki, Allah'ı büyük tanımıyorsunuz? Halbuki O sizi tavırdan tavıra geçirerek yarattı. Görmediniz mi, Allah yedi kat semayı nasıl tabaka tabaka yarattı? O semada ayı bir nur, güneşi bir lamba yaptı. Allah sizi arzdan çıkarıp büyüttü. Sonra sizi yine oraya döndürecek ve tekrar oradan çıkaracaktır. Allah, onun geniş yollarında gezesiniz diye arzı size bir döşek kıldı.

Ya Rabbi, onlar ise bana isyan ettiler. Malı, evladı kendisine hüsrandan başka bir şey artırmayan kimselere uydular. Çok büyük bir hileye giriştiler ve dediler ki "Sakın ilahlarınızı terk etmeyin! Hele; Vedd, Süva, Yeğus, Yeuk ve Nesr'den asla vazgeçmeyin!" Böylece pek çok kimseyi saptırdılar. Ya Rabbi, Sen de bu zalimlerin ancak dalaletini artır. Ya Rabbi, yeryüzünde bir tek kafir bırakma! Çünkü Sen onları bırakırsan, Senin kullarını saptırırlar ve ancak ahlaksız, nankör kimseler doğururlar. Ya Rabbi, beni, anamı-babamı, mü'min olarak evime girenleri ve kadın, erkek bütün inananları bağışla. Zalimlerin ise, ancak helakini artır." (Nuh, 71/5-28)

Aslında her peygamber, bir annenin evladına olan şefkatinden çok daha fazlasıyla ümmetine şefkat eder. Onların derdiyle mahzun, saadetleriyle mesrur olur. Halkın, ızdırabını en fazla

duyanlardan biri Hz. Nuh'tur. Fakat, kavminin düzelmeye kabiliyetleri kalmadığını anlayınca, ellerini kaldırıp hazin bir şekilde münacattan başka önünde yol kalmaz.

O'nun bu içli yakarışından sonra, göklerin ve yerin orduları emrinde olan yüce Allah, su unsurunu kullanarak o zalim kavmi cezalandırır. Gökten bardaktan boşanırcasına yağmur yağdırıp, yerden sular fışkırtır. Nuh'un gemisine binenler dışında herkes sularda boğulur gider.

Cenab-ı Hak, Hz. Nuh'a gemiye yerleştiklerinde şöyle dua etmesini bildirir:

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنتَ وَمَن مَّعَكَ عَلَى الْفُلْكِ فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي نَجَّانَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۞ وَقُل رَّبِّ أَنزِلْنِي مُنزَلًا مُّبَارَكًا وَأَنتَ خَيْرُ الْمُنزِلِينَ

"Bizi zalim kavimden kurtaran Allah'a hamdolsun. Ya Rabbi, beni mübarek bir yere indir. Sen Hayru'l-Münzilin'sin." (Mü'minûn, 23/28-29)

Hayru'l-Münzilin, "en güzel bir şekilde indiren" anlamına geldiği gibi, "en güzel bir şekilde misafirlerini ağırlayan" anlamı da taşır. Allah'a misafir olan birinin en güzel ikramlara mazhar olacağında bir şüphe yoktur.

Hz. Nuh'un oğullarından biri de, tufanda boğulanlar arasındadır. Sular yükselirken, Hz. Nuh hem peygamberlik, hem de babalık şefkatiyle oğluna "Yavrum, gel bizimle beraber gemiye bin, kafirlerden olma" der. Fakat oğlu "beni sudan koruyacak bir dağa çıkar, kurtulurum" diyerek gemiye binmez. O sırada bir dalga gelir, Nuh'un oğlu suların içinde kaybolur gider.

Hz. Nuh, *"Ya Rabbi, şüphesiz bu oğlum ehlimdendir. Senin va'din ise elbette haktır. Sen Hakimler hakimisin"* der.

Allah şöyle buyurur: *"Ey Nuh, o senin ehlinden değildir. Çünkü o, salih olmayan bir amel sahibidir. O halde, hakkında bilgin olmayan bir şeyi benden isteme. Seni, cahillerden olmandan menederim."*

Hz. Nuh der: *"Ya Rabbi, bilmediğim şeyi Sen'den istemekten Sana sığınırım. Eğer beni bağışlamaz ve bana merhamet etmezsen, zarara düşenlerden olurum."* (Hûd, 11/42-47)

Görüldüğü gibi, peygamber oğlu olmak bile insan kurtarmıyor. İman, kulun kendi iradesini kullanarak ulaşabildiği en kıymetli bir cevherdir. İlahî hidayet, ona istekli olanlara nasip olur. Gün ortasında siyah perdelerle penceresini kapatan kişi, karanlıkta kalmaya mahkumdur. Perdeyi azıcık araladığında ise, güneşin ışıkları içeri dolmaya başlayacaktır. Onun gibi, kalben Allah'a yönelenler, İlahi hidayeti kalplerinde hazır bulacaklardır.

HZ. İBRAHİM'İN (ALEYHİSSELAM) DUASI

Kur'ân-ı Kerîm'de kendisinden en çok bahsedilen peygamberlerden biri Hz. İbrahim'dir. Babası puta tapan, hatta put yapıp satan birisiydi. Hz. İbrahim, babasına da Allah'ın dinini tebliğ ediyor, onun için Allah'a yalvarıyordu. Fakat vahiyle kendisine babasının Allah düşmanı olduğu bildirilince, babasına mağfiret talebine son verdi. (Tevbe, 9/113-114)

Hz. İbrahim, bir duasında şöyle der:

رَبِّ هَبْ لِي حُكْماً وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ۞ وَاجْعَل لِّي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ۞ وَاجْعَلْنِي مِن وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ ۞ وَاغْفِرْ لِأَبِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الضَّالِّينَ ۞ وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ ۞ يَوْمَ لَا يَنفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ۞ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

"Ya Rabbi, bana hikmet ver ve beni salih kullarına kat.

Sonra gelenler içinde bana hayırla anılmak nasip et.

Beni Naîm Cennetinin varislerinden kıl.

Babamı da bağışla. Çünkü o yoldan çıkanlardan.

İnsanların diriltilecekleri günde beni mahcup etme. Öyle bir gün ki, o gün ne mal bir fayda verir, ne de evlat. Ancak kim selim bir kalple Allah'a gelirse o kurtulur." (Şuârâ, 26/83-89)

İnsanlık Hz. Âdem'den beri iki ekol haline akıp gitmektedir. Bir tarafta peygamber yolunda giden, iyi işler yapan **ebrar** güruhu. Öbür tarafta şeytanın peşine takılan, daima günah işleyen **füccar** güruhu.

İşte Hz. İbrahim bu duasında önce kendisi için ilim ve hikmet istiyor, ardından birinci güruhtan eylemesini Cenab-ı Hak'tan diliyor. Akabinde, sonraki nesiller tarafından hayırla yad edilmeyi talep ediyor.

İnsan için en büyük mutluluk vesilelerinden biri, ölümünden sonra hürmet ve rahmetle anılmasıdır. Hz. İbrahim'in bu duası kabul olmuştur. Günümüzde bütün semavi din mensupları O'nu saygıyla anarlar. Hatta bu dinlere **"İbrahimî dinler"** adı verilmektedir.

Bizler namazlarımızdaki teşehhütte اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى اِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ اِبْرَاهِيمَ اِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ "Allah'ım, İbrahim'e ve O'nun nesline rahmet ettiğin gibi, Muhammed ve nesline de rahmet et" demekteyiz.

İnsanların hürmetle anması tek başına yeterli değildir. Onun için Hz. İbrahim hemen ardından Naîm Cennetini istedi. Tarihe mal olmuş nice insan sonraki nesillerce hürmetle yad edilmelerine rağmen, salih amelleri olmadığından bu hürmetle anılmak onları kurtarmayacaktır.

Hz. İbrahim daha sonra babasının halini arz edip onun için bağışlanma talebinde bulundu. Ama kişi bizzat İlahî hidayete talip olmazsa, bir peygamber duası bile onu kurtarmaya yetmez.

Hz. Nuh'un oğlunda bu böyle olduğu gibi, Hz. İbrahim'in babasında da böyle tecelli etti.

Ve son olarak Hz. İbrahim hesap gününde mahcup olmamayı istedi. Şüphesiz o şanlı nebi o gün mahcup olmayacak. Fakat nice insan o gün zelil ve perişan olacak. Küfür yolunda gidenlerin akıbeti zaten belli. Ama, iman yolunda giden nice kimse, o dehşetli günde çok sıkılacak, mahcup olacak. Sözgelimi, kendi iman ve Kur'ân hakikatlerine kavuşmuşken etrafına neşretmek için gayret göstermemişse "tuh o asrın gayretsiz adamlarına" denildiğinde o da hissesini alacak.

Mekke İçin Duası

Hz. İbrahim, hanımı Hacer ve oğlu küçük İsmail'le bugünkü Mekke'nin olduğu yere gelir. O gün için Mekke, ıssız, sessiz, insanların yaşamadığı bir yerdir. Burada bulunan yeryüzündeki ilk mabet Kâbe, zamanla yıkılmış, sadece temelleri kalmıştı.

Hz. İbrahim, eşi ve çocuğunu buraya bırakır, ayrılır. Hanımı ardından bağırır: "Bu ıssız vadide bizi bırakıp nereye gidiyorsun?" Hz. İbrahim, cevap vermeden yoluna devam eder. Hanımı üç defa aynı soruyu sorup cevap alamayınca "Yoksa burada kalmamızı Allah mı emretti." der. Hz. İbrahim "Evet." deyince rahatlar, "O halde bir beis yok. O bizi zayi etmez" der.

Hz. İbrahim, ayrılırken şu duayı yapar:

رَبِّ اجْعَلْ هَـذَا بَلَداً آمِناً وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ
مِنْهُم بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ

"Ya Rabbi, burayı emin bir belde kıl. Buranın sakinlerinden Allah'a ve ahiret gününe inananları rızıklandır." (Bakara, 2/126)

Hz. İbrahim'in Mekke ve ahalisi hakkında daha uzun bir duası ise şöyledir:

رَبِّ اجْعَلْ هَـذَا الْبَلَدَ آمِناً وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَن نَّعْبُدَ الأَصْنَامَ ۞
رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيراً مِّنَ النَّاسِ فَمَن تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ
عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۞ رَّبَّنَا إِنِّي أَسْكَنتُ مِن ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ
غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِندَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُواْ الصَّلاَةَ فَاجْعَلْ
أَفْئِدَةً مِّنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُم مِّنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ
يَشْكُرُونَ ۞ رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى
عَلَى اللّهِ مِن شَيْءٍ فَي الأَرْضِ وَلاَ فِي السَّمَاء ۞ الْحَمْدُ لِلّهِ
الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ
الدُّعَاء ۞ رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلاَةِ وَمِن ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ
دُعَاء ۞ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ

"Ya Rabbi, bu beldeyi emin belde kıl.

Beni ve evlatlarımı putlara tapmaktan koru. Ya Rabbi, o putlar pek çok insanı yoldan çıkardı.

Artık kim bana tabi olursa, o bendendir. Kim de bana isyan ederse, Ya Rabbi Sen Ğafûr ve Rahîmsin.

Ya Rabbi, ben neslimden bir kısmını Senin hürmetli evinin (Kâbe'nin) yanında, bir şey bitmeyen bir vadiye yerleştirdim. Ya Rabbi, namazlarını hakkıyla kılsınlar diye.

İnsanlardan bir kısmının kalplerini onlara meylettir.

Onları çeşitli rızıklarla rızıklandır, olur ki şükrederler.

Ya Rabbi, şüphe yok ki Sen, bizim gizlediğimiz ve açığa vurduğumuz her şeyi bilirsin. Yerde ve gökte hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz.

İhtiyarlık halimde bana İsmail ve İshak'ı veren Allah'a hamdolsun. Şüphesiz Rabbim duayı hakkıyla işitendir.

Ya Rabbi, beni namaz kılan biri eyle, neslimi de. Ya Rabbi, duamı kabul et.

Ya Rabbi, hesabın görüleceği günde beni, ana ve babamı, bütün inananları bağışla." (İbrahim, 14/35-41)

Hz. İbrahim'in bu duasında, duanın pek çok âdap, envar ve esrarını görmek mümkündür. İşte bunlardan bazıları:

– Bir beldeye gidildiğinde, o belde ve ahalisi için dua yapmak lazımdır. Nitekim Hz. İbrahim böyle yapmış ve duası kabul edilmiştir. Bu duanın sonucu, Mekke tarih boyunca "emin belde" olarak kalmıştır. İslam öncesinde bile Araplar bunu bilir, Mekke'de savaş yapmazlardı.

– İnsan kendi nesline dua etmelidir. Nitekim Hz. İbrahim kendi neslinin puta tapmamaları, rızıklandırılmaları ve ibadet etmeleri için dua etmiştir.

– Hz. İbrahim, Cenab-ı Hakkın cemalî isimlerine mazhar biri olduğundan yumuşak huylu, son derece merhametli idi. Onun bu durumunu, putlara tapanlara beddua etmeyip Allah'ın Ğafûr ve Rahîm isimlerine havale etmesinde görebiliriz.

– Duanın tesiri büyüktür. Hz. İbrahim, Mekkeye bıraktığı ailesinin rızıklandırılmasını, insanlardan bir kısmının kalplerinin oraya meylettirilmesini istemişti. Cenab-ı Hak, duasını kabul etti. O susuz yerde mübarek zemzem suyunu çıkarttı. Günümüzde dahi bu mübarek su, hacıların eliyle dünyanın dört bir tarafına gitmektedir. Ayrıca, o sırada civardan geçen Cürhüm kabilesi Zemzem'in yanına giderek Hz. Hacer ve oğlu İsmail'i yalnızlıktan kurtarmışlar, oraya yerleşmişlerdir. Tarih boyunca İslam âleminin kalbi hep bu mübarek beldede atmış, namazlarında oraya yönelmişler, çetin yolculuklar sonucu Kâbe'yi ziyaret ederek hacı olmuşlardır.

– Dua esnasında Allah'ın açık-gizli her şeyi bildiği bilinmeli ve ikrar edilmelidir. Ta ki, yapılan dua huşu, huzur içinde, duyarak, bilerek, hissederek yapılsın.

– Dua yaparken Allah'ın verdiği nimetler zikredilmelidir. Nitekim Hz. İbrahim de böyle yapmıştır. Bunda şöyle bir incelik vardır. Dua eden adeta şöyle demektedir: "Ya Rabbi, Sen ki bunları bana verdin. Şu anda istediklerimi de vermen Senin şanındandır."

– Dua esnasında sırf kendine değil, aynı zamanda anne, baba ve diğer insanlara da dua etmelidir.

Kâbe'yi İnşa Ederken Yaptığı Dua

Hz. İbrahim zaman zaman Mekke'ye ailesini ziyarete gelir. Bu ziyaretlerden birinde, oğlu İsmail'le beraber, sadece temelleri kalmış olan Kâbe'yi yeniden inşa eder. İnşa esnasında şu duayı yapar:

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۞ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ
وَمِن ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُّسْلِمَةً لَّكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنتَ
التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۞ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولاً مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ
وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنتَ العَزِيزُ الحَكِيمُ

"Ya Rabbena, bunu bizden kabul et. Muhakkak ki Sen, Semîsin, Alîmsin.

Ya Rabbena, bizi Sana teslim olanlardan eyle. Neslimizden de Müslüman bir ümmet getir. Bizlerin tevbesini kabul et. Şüphesiz Sen, Tevvâbsın, Rahîmsin.

Ya Rabbena, onlar içinde kendilerinden bir peygamber gönder. Onlara âyetlerini okusun. Kitabı, hikmeti onlara öğretsin. Ve onların nefislerini arındırsın. Şüphesiz Sen, Azizsin, Hakimsin." (Bakara, 2/127-129)

Bu duada, şu hususlar kendini göstermektedir:

– Yapılan iyi ameller, Allah kabul ederse bir kıymet kazanır.

Yoksa, çöldeki serap gibi kaybolur veya fırtınalı havadaki küller gibi savrulur gider.

– Dua yaparken, yapılan duaya uygun ilahî isimler zikredilmelidir. Hz. İbrahim ve oğlu İsmailin bu dualarında Cenab-ı Hakkın "Semî – Alîm, Tevvâb – Rahîm, Azîz – Hakîm" isimleri yer almıştır.

Uzun yıllar sonrası için de olsa, dua aynen kabul olabilir. Nitekim Hz. İbrahim, kendisinden çok asırlar sonra gelecek olan Peygamber Efendimiz için dua yapmış, duası kabul edilmiştir. Peygamberimiz şöyle der:

"Ben, ceddim İbrahim'in duası, Kardeşim İsa'nın müjdesi ve annemin de rüyasıyım."[11]

Hz. İbrahim'in Çocuk Talebi

Hz. İbrahim Cenab-ı Hakk'a şöyle yalvarır:

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ

"Ya Rabbi, bana salihlerden bir çocuk nasip et." (Sâffât, 37/100)

Bu duayı yaptığında Hz. İbrahim ve hanımı yaşlıdır. Cenab-ı Hak, onlara neslinden Peygamber Efendimiz'in geleceği Hz. İsmail'i ihsan eder.

Hz. İbrahim'in bu duasında dikkati çeken bir husus, sadece çocuk değil, "salihlerden bir çocuk" istemesidir. Yoksa, salihlerden olmayacaksa, hiç çocuk sahibi olmamak daha iyidir.

Ölülerin Dirilişini Görme Talebi

Hz.İbrahim, göklerin ve yerin melekutunu, sırlarını görmüş bir peygamber olarak, ölülerin nasıl diriltildiğini de görmek ister ve şöyle yalvarır:

[11] Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 137-138

رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِن قَالَ بَلَى وَلَكِن لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِي

"Ya Rabbi, ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster."

Allah "iman etmedin mi?" der.

İbrahim "Ya Rabbi, iman ettim, lakin kalbimin mutmain olması için istiyorum" der. (Bakara, 2/260)

Bu dua üzerine Cenab-ı Hak O'na dört kuş alıp bunları kendisine alıştırmasını, sonra her birini bir dağa bırakıp ardından çağırmasını söyler. O kuşlar nasıl ki alışmış oldukları Hz. İbrahim'e koşarak geleceklerdir. Öyle de, her şeyin yaratıcısı, sahibi olan Allah dilediğinde, ruhlar cesetlerle birleşecektir.

Bu olayda Cenab-ı Hakkın "İman etmedin mi?" demesi insanları irşat içindir. Yoksa, Allah Hz. İbrahim'in imanını elbette bilmektedir.

Hz. İbrahim'in inandığı meseleyi gözüyle görmek istemesi, imanının yeni bir merhalesine ulaşmak içindir. Çünkü, **ilmen bilmek gözle görmek gibi değildir.**

HZ. LÛT'UN (ALEYHİSSELAM) DUASI

Hz. Lût, Hz. İbrahim'e ilk iman edenlerdendir. Önce O'na ümmet olmuş, sonra Sodomlulara peygamber olarak gönderilmişti. Bu kavim, o güne kadar hiçbir milletin işlemediği bir rezaleti işliyor, kadınları bırakıp erkeklere şehvet duyuyordu. Hz. Lût, onları bu pislikten kurtarmaya çalışır. Fakat kavmi, pislikten lezzet alan bazı böcekler misali, bu çirkin işten hoşlanmakta, bir türlü vazgeçmek istememektedir. Bunun üzerine Hz. Lût, Allah'a şöyle yalvarır:

رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ

"Ya Rabbi, beni ve ehlimi onların yaptıklarından kurtar." (Şuârâ, 26/169)

Günahların örf haline geldiği, günahlardan uzak kalmak isteyenlerin ayıplandığı bir toplumda günahlardan kaçınmak cidden zordur. Böyle toplumlarda yaşayanlara düşen görev, başta o günahlara girmemek, ayrıca girenleri kurtarmaya çalışmak, hiçbir şey yapamadıkları noktada ise, Allah'a ilticadır.

Hz. Lût, bütün gücüyle onları bu pisliklerden kurtarmaya çalışır. Eğer vazgeçmezlerse başlarına azap geleceğini söyler. Onlar ise, alaylı bir şekilde şöyle derler: "Eğer doğru söylüyorsan, azabı getir de görelim." Neticede Hz. Lût, şöyle diyerek Allah'a iltica eder:

رَبِّ انْصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ

"Ya Rabbi, bozguncu kavme karşı bana yardım et!" (Ankebut, 29/30)

Ve bu müfsit topluluğun başına gökten taş yağmuru yağar. Ayrıca, şiddetli bir zelzeleyle beldelerinin altı üstüne getirilir.

HZ. EYYÛB'ÜN (ALEYHİSSELAM) DUASI

Hz. Eyyûb, peygamberler içinde **"sabır kahramanı"** olarak meşhurdur. Önceleri sağlam bir vücuda, bol servete sahipken, bir imtihan olarak bunlar elinden alınır, vücudu hastalanır, serveti dağılır. Yıllarca hasta olarak kalır.

Bir gün hanımı "Allah'a dua etsen de bu durumdan kurtulsan" der. Hz. Eyyûb, hanımına "Ben ne kadar sağlıklı kaldım?" diye sorar. Hanımı "80 yıl" deyince şu manidar cevabı verir:

"Hastalık ve musibet vaktim de o kadar olmayınca, Allah'a halimi şikayetten haya ederim."

Fakat, zamanla yaralarından çıkan kurtçuklar zikir ve marifet yerleri olan dil ve kalbine ilişince, ibadetine zarar gelir endişesiyle:

إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

"Ya Rabbi, zarar bana dokundu. Ve Sen Erhamu'r-Râhîmînsin" diye Allah'a yalvarır. (Enbiyâ, 21/83)

Dikkat edilirse Hz. Eyyûb, duasında önce ilahi merhameti celp edecek halini arzetti, ardından Rabbini "Erhamu'r-Rahîmîn" olarak zikretti. Sanki şöyle demiş oldu. "Ya Rabbi, Sen rahmet etmeye ehilsin. Kulun Eyyûb da rahmete muhtaç… O'na rahmet et, zararı O'ndan kaldır."

Hz. Eyyûb, Kur'ân'da anlatılan bir başka duasında ise şöyle der:

إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ

"Ya Rabbi, şeytan beni zorluk ve azaba uğrattı." (Sâd, 38/41)

Cenab-ı Hak, O'nun bu halis duasını gayet harika bir şekilde kabul eder. Yerden çıkan soğuk bir suyla bedenine şifa verdiği gibi, mal ve servetini de fazlasıyla iade eder.

Yüce Allah, Hz. Eyyub'u şu üç sıfatla methetmektedir:

إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِراً نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ

- *"Biz O'nu sabırlı bulduk.*
- *O, ne güzel bir kuldur.*
- *O, daima Allah'a yönelirdi."* (Sâd, 38/44)

Olaylar denizinde bir gemi kaptanı durumunda olan insan, başına gelen her olayla denenmektedir. Bazen bir nimet dalgası

gelir, bu dalga şükürle aşılır. Bazen da bir musibet dalgası gelir, bu da sabırla aşılır.

Bir peygamber olan Hz. Süleyman, nimetlerle denenmiş, bu nimetlere şükretmesi sebebiyle ﴿نِعْمَ الْعَبْدُ﴾ "O, *ne güzel bir kuldur*" iltifatına O da mazhar olmuştur. (Sâd, 38/30)

Kıssadan Hisse

Şüphesiz, Kur'ân'da yer alan kıssalar, bizlerin ders ve ibret alması için zikredilmiştir. Said Nursî, Lem'alar isimli eserinde Hz. Eyyûb'un kıssasından şu mühim hisselere dikkat çeker:

Hz. Eyyûb'un bedenindeki yara hastalıklarına karşı bizim manevî hastalıklarımız vardır. İç dışa ve dış içe bir çevrilsek Hz. Eyyûbtan daha fazla yaralı ve hastalıklı görüneceğiz. Çünkü işlediğimiz her bir günah, kafamıza giren her bir şüphe kalp ve ruhumuzda yaralar açar. Hz. Eyyûb'un yaraları şu kısacık dünya hayatını tehdid ediyordu. Bizim manevî yaralarımız ise, pek uzun olan ebedi hayatımızı tehdit etmektedir. Binaenaleyh, Hz. Eyyûb'un duasına o Hazret'ten bin defa daha fazla muhtacız.

Özellikle, nasıl ki o Hazret'in yaralarından çıkan kurtlar kalp ve diline ilişmişler, öyle de işlediğimiz günahlardan gelen yaralar ve o yaralardan hasıl olan vesveseler, şüpheler –Allah korusun– imanın mahalli olan kalbin batınına ilişip imanı zedeler ve imanın tercümanı olan dilin ruhani zevkine ilişip, zikirden nefret verdirircesine uzaklaştırarak susturuyor.

Evet, günah kalbe işleyip siyahlandıra siyahlandıra ta iman nurunu çıkarıncaya kadar katılaştırıyor.

Her bir günah içinde küfre gidecek bir yol vardır. O günah istiğfar ile çabuk imha edilmezse, kurt değil belki küçük bir manevi yılan olarak kalbi ısırıyor.

HZ. YUSUF'IN (ALEYHİSSELAM) DUASI

Kur'ân-ı Kerîm'de müstakil olarak en uzun anlatılan kıssa, Hz. Yusuf'un kıssasıdır. Küçüklüğünde kardeşleri tarafından kıskanılıp kuyuya atılır. Ordan geçen bir kervan tarafından kurtarılıp, bir köle olarak Mısır'a satılır. Onu satın alan Mısır Azizi'nin hanımı Züleyha, önceleri kendisine evladı nazarıyla bakarken, Yusuf delikanlı olduğunda bakışı değişir. Evde kimsenin olmadığı bir gün tüm kapıları kapatır ve bütün cazibedarlığıyla Yusuf'u kendine çağırır. Hz. Yusuf ﴿مَعَاذَ اللّٰهِ﴾ "*Allah'a sığınırım*" der ve kaçmaya başlar.

Daha sonraki bir safhada, ya zindana atılmak veya Züleyha'nın dediğini yapmakla karşı karşıya kalınca Allah'a şöyle yalvarır:

رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلاَّ تَصْرِفْ عَنِّي
كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ الْجَاهِلِينَ

"*Ya Rabbi, zindan onların beni davet ettikleri şeyden bana daha sevimlidir. Eğer bu kadınların hilesini benden çevirmezsen onlara meyleder ve cahillerden olurum.*" (Yusuf, 12/33)

Normal şartlar altında zindan arzu edilen bir yer değildir. Fakat mukabilinde Allah'a isyan varsa, zindan tercih edilir. Çünkü **"Allah'a isyan olan şeyde kula itaat edilmez."**[12]

Tarih boyunca, Hz. Yusuf misali zulmen ve iftira ile pek çok kimse hapse ve zindana girmiştir. Bu bahtiyar insanlar hizmetlerine orada da devam edip, orayı bir "**medrese-i Yusufiye"** haline getirmişlerdir.

---

[12] İbnu Mâce, *Cihad*, 40

Kıssadan Hisse

Günümüz insanı ve gençliği Hz. Yusuf gibi iffetli olmak zorundadır. **Hz. Yusuf, bir Züleyha ile denendi. Günümüz insanı ise nice Züleyhalarla imtihan ediliyor.** Gazetesi, televizyonu ve sairesi hepsi birden "haydi gel" diye günahlara sevketmektedir.

Hz. Yusuf böyle bir imtihandan "Rabbinin bürhanını" görerek kurtulmuştur. Günümüz insanı da her şeyde Allah'ı gösteren bürhanları, delilleri görmek suretiyle kurtulabilirler.

Bir hadîste, hiçbir gölgenin olmadığı günde, Arşın gölgesinde yedi sınıf insanın gölgelenecekleri anlatılır. Bunlardan biri de, güzellik ve makam sahibi bir kadın kendisine davet ettiğinde "Ben Allah'tan korkarım." diyerek geri durabilendir.

Ölüme Dua

Hz. Yusuf uzun yıllar zindanda kalır. Sonunda masumluğu anlaşılır, en yüksek bir makama getirilir, Mısır Aziz'i olur. Artık zahmetli günler geride kalmış, anne-baba ve kardeşlerine kavuşmuştur. Böyle bir halde iken, şu fani dünyanın görünüşteki parlaklığı O'nu aldatmaz. Rüya misali olan dünya saltanatına bedel, gerçek saadetin olduğu beka âlemini ister ve Allah'a şöyle yalvarır:

رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِن تَأْوِيلِ الأَحَادِيثِ فَاطِرَ
السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ أَنتَ وَلِيِّي فِي الدُّنُيَا وَالآخِرَةِ تَوَفَّنِي
مُسْلِماً وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ

"Ya Rabbi, bana saltanattan bir nasip verdin ve olayların yorumunu/ rüya tabirini öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan, Sen dünya ve ahirette benim Velimsin. Beni müslim olarak vefat ettir ve salihlere ilhak eyle." (Yusuf, 12/101)

O'nun bu duasında şöyle incelikler görmekteyiz:

– Duada, önce Allah'ın nimetlerini zikretmek, duanın adabındandır.

– Gerçek mutluluk kabrin öte tarafındadır.

– Dünyada yaşayan insanlar, dünyanın geçici, aldatıcı saltanatına değil, ahiretin daimi gerçek saltanatına talip olmalıdırlar.

Not: Peygamberimiz (s.a.s.) daha ölüm gelmeden ölümü isteme noktasında bize şöyle dua etmemizi bildirir:

"Allah'ım, yaşamam hayırlı olduğu müddetçe beni yaşat, ölüm hakkımda hayırlı olduğunda ise, beni vefat ettir."[13]

HZ. ŞUAYB'IN (ALEYHİSSELAM) DUASI

Hz. Şuayb, Medyen halkına peygamber olarak gönderilir. Medyen, ticaret yolları üzerindeydi ve halkı ticaretle uğraşıyordu. Fakat ticarette ölçüyü kaçırmışlar, verirken eksik tartıyor, alırken fazla alıyorlardı. Peygamberler içinde hitabetiyle meşhur olan Hz. Şuayb, onları bu durumdan sakındırır, ölçü ve tartıda dengeli olmaya çağırır. Haddi aşan önceki milletlerin feci akıbetini anlatır. Kavmi ise, Hz. Şuayb ve O'na uyanları tehdit edip, "Ya bizim yolumuza dönersiniz, ya da sizi bu beldeden sürüp çıkaracağız." derler. Bunun üzerine Hz. Şuayb şu duayı yapar:

رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ

"Ey Rabbimiz, bizim ile kavmimiz arasını hak ile aç. Sen Hayru'l-Fatihinsin." (A'raf, 7/89)

Ve bu asi kavim, gece vakti gelen şiddetli bir ses ve dep-

---

13 Buharî, Kitabu'l-Merdâ, 19

remle yerle bir edilir. Beldeleri, sanki daha önce oralarda kimse yaşamamış hale getirilir.

Hz. Şuayb'ın duasında geçen "Hayru'l-Fatihin" ifadesi Cenab-ı Hakkın isimlerinden biri olup "en güzel şekilde açan, en hayırlı bir tarzda sonuçlandıran" anlamı ifade eder.

HZ. MUSA'NIN (ALEYHİSSELAM) DUASI

Hz. Musa'nın hayat hikayesi, Kur'ânın değişik yerlerine serpiştirilmiş vaziyettedir. Hz. Musa'nın maceralı, renkli, hareketli, mücadele dolu bir hayatı vardır. Onun hayat hikayesi içerisinde yaptığı dualar da son derece dikkat çekicidir.

Onun dünyaya geldiği yıllarda Mısırda hüküm süren Firavun, İsrailoğullarının erkek çocuklarını öldürtüyordu. Fakat ne garip bir tecellidir ki, saltanatına son verecek çocuk kendi kucağında büyümekteydi. Musa'nın annesi, Allah'tan gelen bir ilhamla çocuğunu bir sepet içinde Nil'in sularına bırakmıştı. Firavun'un Nil kenarında sarayı vardı. Sepet bu bahçeye takıldı. Firavun'un hanımı Asiye, onu aldı ve evlat edindi. Halk, Hz. Musa'ya Firavunun oğlu nazarıyla bakmaktaydı.

Delikanlılık döneminde bir gün Hz. Musa şehirde dolaşırken birbiriyle döğüşen iki kişi görür. Bunlardan biri Mısırlı, diğeri İsrailoğullarından idi. Hz. Musa onları ayırmak için aralarına girer. Fakat bu arada attığı bir yumruk Mısırlı'nın ölümüne yol açar. Bu beklenmedik durum karşısında Hz. Musa Allah'a şöyle yalvarır:

رَبِّ اِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْلِي

"Ya Rabbi, ben nefsime zulmettim, beni bağışla." Ve ardından şöyle der:

قَالَ رَبِّ بِمَٓا اَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيراً لِلْمُجْرِمِينَ

"Ya Rabbi, bana ettiğin nimetlere andolsun ki, suçlulara asla arka çıkmayacağım." (Kasas, 28/16-17)

Olayların seyri içinde Hz. Musa Mısır'ı terk eder. Korku ve endişe içinde etrafı gözetleyerek şehirden çıkarken şöyle dua eder:

رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

"Ya Rabbi, beni bu zalimler topluluğundan kurtar." (Kasas, 28/21)

Sonunda Medyen'e gelir. Bir çeşmenin başında insanların hayvanlarını suladıklarını, iki kızın ise kenarda beklediklerini görür. Yanlarına varıp niçin beklediklerini sorar. Onlar da babalarının yaşlı biri olduğu için gelemediğini, kendilerinin de erkekler bitirmeden çeşmeye yanaşmadıklarını anlatırlar. Hz. Musa, onlara bir yardım olarak hayvanlarını sular.

Ardından bir ağacın altına çekilir, şu duayı yapar:

رَبِّ اِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِير

"Ya Rabbi, doğrusu bana indireceğin her hayra muhtacım." (Kasas, 28/24)

Hz. Musa'nın bu dualarında dikkati çeken durum şu ki: Duada kul ile Allah arasında hiçbir aracı yoktur. İnsanın kalbi, hem Allah'tan gelen ilhama bir alıcı, hem de halini Rabbine arz edici bir telefon hükmündedir. İnsan bu özel hattı istediği zaman kullanabilir, böylece huzur ve sükûnet bulabilir.

Hz. Musa, burada evlenir. 8-10 yıl kaldıktan sonra ailesiyle beraber Mısır'a doğru yola çıkar. Yolculuk esnasında kaybolurlar. Hz. Musa, ilerde bir ateş parlaklığı görür. Yolu sormak veya bir ateş alıp ısınmak niyetiyle oraya yönelir. Burada ilahi vahye mazhar olur. Yüce Allah, Ona Firavuna gidip tebliğde bulunma-

sını, İsrailoğullarını esaretten kurtarmasını söyler. Hz. Musa, bu görevi alınca şu meşhur duayı yapar:

رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ۝ وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ۝
وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِّن لِّسَانِي ۝ يَفْقَهُوا قَوْلِي ۝ وَاجْعَل لِّي وَزِيراً
مِّنْ أَهْلِي ۝ هَارُونَ أَخِي ۝ اشْدُدْ بِهِ أَزْرِي ۝ وَأَشْرِكْهُ فِي أَمْرِي
۝ كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيراً ۝ وَنَذْكُرَكَ كَثِيراً ۝ إِنَّكَ كُنتَ بِنَا بَصِيراً

"Ya Rabbi, kalbime inşirah ver.
İşimi kolaylaştır.
Dilimdeki düğümü çöz, ta ki sözümü anlasınlar.
Bana ehlimden kardeşim Harun'u yardımcı kıl.
Onunla sırtımı kuvvetlendir.
Onu görevimde bana ortak kıl.
Ta ki Sana çokça tesbih edelim.
Seni çokça analım.
Şüphesiz Sen, bizi görmektesin." (Tâhâ, 20/25-35)

O'nun bu duasında şu gibi noktalar dikkat çekmektedir.

– Hz. Musa, önce kalbine inşirah istedi. Çünkü kalp, insanda manevî hayatın merkezidir. Nasıl ki, maddi kalp sağlam olduğunda beden sağlıklı olur, öyle de manevi kalp çalıştığında insan manen yükselir, yücelir.

– Hz. Musa ikinci olarak işinde kolaylık istedi. Zira, risalet yükü ağır bir yüktür. Bir insan aile reisi olduğunda ailesinin yükünü çeker. Bir peygamber ise, ümmetinin reisidir, onların manevi yüklerini çekmektedir.

– Hz. Musa, dilinin düğümünün çözülmesini istedi. Zira, tebliğ dil ile olur. Tebliğin muhatap üzerindeki etkisi, düzgün bir şekilde anlatmaya bağlıdır. Anlatım iyi olmadığında muhataplar sıkılır, dinlemek istemezler.

– Bu ağır görevde, Hz. Musa kardeşi Harun'u kendisine yar-

dımcı olarak istedi. Kardeşi Harun daha fasih, daha akıcı konuşabiliyordu. İnsanların irşadı gibi zor bir görevde, Hz. Musa elbette fedakar yardımcılara ihtiyaç duyacaktı.

– Hz. Musa'nın bu duada kardeşinin ismini zikretmesi, ismen yapılan duaya güzel bir örnektir. İnsanın yakın çevresiyle, hatta tüm insanlık âlemi ile ilgisi vardır. Fakat bu arada bazıları için ismen dua etmeyi ihmal etmemesi gerekir. Peygamber Efendimiz şöyle der:

"Müslümanın mümin kardeşine bizahril-gayb, (yani gıyaben) duası müstecap bir duadır."[14]

Hz. Musa'nın bu duası kabul edilir. Artık kardeşi Harun da bir peygamberdir. Her ikisi, karşılaşacakları zorluklara karşı durumlarını şu şekilde Allah'a arz ederler:

رَبَّنَا إِنَّنَا نَخَافُ أَن يَفْرُطَ عَلَيْنَا أَوْ أَن يَطْغَى

"Ya Rabbena, Firavun'un bize taşkınlıklarından veya azgın hareketlerinden korkuyoruz."

Cenab-ı Hak, onları şöyle teskin eder:

"Korkmayın, ben sizinle beraberim. İşitir, görürüm." (Tâhâ, 20/45-46)

Firavun gibi kendini halka ilah olarak kabul ettiren zalim, despot birisine gidip, hakka boyun eğmesini istemek elbette kolay bir şey değildir. Fakat zor da olsa, gitmek gerekmektedir. Nitekim, Hz. Musa ve Hz. Harun gittiler, tebliğde bulundular. Firavun ise inat edip kabul etmedi. Ama onlar görevlerini yapmış oldular.

Hz. Musa'nın Firavun ve Ona Uyanlar İçin Azap İstemesi

Hz. Musa'nın tebliğine karşı Firavun ve ona uyanlar, saltanattan gelen gurur ve enaniyetleri sebebiyle kabule yanaşma-

14 Müslim, *Zikr*, 88

dılar. Üstelik, inananlara çok zahmetler verdiler. Öyle ki, Hz. Musa onlara şöyle beddua yaptı:

رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلأَهُ زِينَةً وَأَمْوَالاً فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّواْ عَن سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلاَ يُؤْمِنُواْ حَتَّى يَرَوُاْ الْعَذَابَ الأَلِيمَ

"Ya Rabbena, Sen Firavun ve çevresindekilere dünya hayatında zinet ve mallar verdin. Ya Rabbena, başkalarını Senin yolundan saptırsınlar diye mi? Ya Rabbena, mallarını helak et! Kalplerini şiddetle sık! Çünkü onlar can yakıcı azabı görmedikçe inanmayacaklar." (Yunus, 10/88)

Firavun ve çevresi, sahip oldukları debdebe ile hem kendileri yoldan çıkmakta, hem de başkalarını yoldan saptırmaktadır. Ama, debdebeleri bitince akılları başlarına gelebilir, tanımak istemedikleri Allah'ı kabul edebilirler. **Allah, peygamberlerin diliyle mesajlar verdiği gibi, musibetlerin diliyle de mesajlar verir.**

Burada şöyle bir soru hatıra gelebilir: Bir Peygamber beddua eder mi?

Evet, şartlar gerektirdiğinde eder. Bir mal ve saltanat insanı gaflete daldırıp ahireti unutturuyorsa, böyle bir malın gitmesi ve öyle bir saltanatın bitmesi elbette rahmettir, hayırlıdır. Nice insanlar var ki, varlık anında gaflete dalmışlar, servet ve saltanat bitince akılları başlarına gelmiş, asıl görevlerini hatırlamışlardır.

Hz. Musa'nın İsrailoğullarına Bedduası

Hz. Musa, Firavun ve çevresine karşı çetin bir mücadele verir. Sonunda, Allah'ın emriyle İsrailoğullarını Mısır'dan çıkarır, Kızıl Deniz'i geçip Tih sahrasına gelirler. Hz. Musa onlara hedef olarak mukaddes beldeleri gösterir. Fakat, uzun yıllar Firavun idaresi al-

tında köle hayatı yaşamış, çölde kudret helvası ve bıldırcın etiyle beslenmeye alışmış bu millet, zoru görünce yan çizerler. "Ya Musa, orada güçlü kuvvetli bir topluluk var. Onlar oradan çıkmadıkça biz oraya girmeyiz" derler. Hz. Musa, her ne kadar iknaya çalışırsa da fayda vermez. Sonunda şu küstahça tavrı sergilerler: "Ya Musa, onlar orada olduğu müddetçe biz yerimizden kıpırdamayız. Sen ve Rabbin gidin savaşın. Biz burada oturacağız." derler.

Onların bu taşkınlığı karşısında Hz. Musa şöyle dua eder:

رَبِّ إِنِّي لا أَمْلِكُ إِلاَّ نَفْسِي وَأَخِي فَافْرُقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

"Ya Rabbi, kendimden ve kardeşimden başkasına söz geçiremiyorum. Bizimle bu fasık kavmin arasını ayır." (Mâide, 5/25)

Cenab-ı Hak, ceza olarak İsrailoğullarına o beldelerin kırk yıl haram kılındığını bildirir. Bu zaman zarfında şaşkın bir şekilde çölde dolaşır, helak olur giderler.

Hz. Musa, bu kırk yıl zarfında onların çocuklarını yetiştirir. Yeni bir nesille, yeni bir heyecanla o mukaddes beldeleri elde ederler.

Hz. Musanın Rü'yet Talebi

Hz. Musa, Tevrat'ı almak üzere Allah'ın emriyle kırk gün Tur'da kalır. Burada ilahi kelâma mazhar olur. Bunun coşkusu ve heyecanıyla رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ *"Ya Rabbi, beni rüyetine mazhar kıl, Sana nazar edeyim."* der. Cenab-ı Hak şöyle buyurur: لَن تَرَانِي وَلَكِنِ انظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي *"Beni asla göremezsin, lakin şu dağa bak. Eğer o yerinde durursa, o zaman beni görürsün."*

Ve Allah dağa tecelli ettiğinde, dağı yerle bir eder. Hz. Musa, baygın yere düşer. Ayıldığında سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ *"Ya Rabbi, Seni tenzih ederim: Sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim."* der. (A'raf, 7/143)

Şüphesiz insan için en büyük bir mutluluk Rabbini gördüğünde gerçekleşecektir. Fakat bu dünya buna uygun değildir. Ehl-i iman cennete girdiklerinde Allah'ın rü'yetine de mazhar olacaklardır. Kıyame sûresinin 23. âyeti bu gerçeği açık bir şekilde ifade etmektedir.

Tur Dönüşü

Hz. Musa Tur'da iken, Samirî isimli birisi İsrailoğullarının süs eşyalarından bir buzağı heykeli yapar, "işte ilahınız budur" diyerek onların itikatlarını bozar. Hz. Musa, elinde Tevrat levhalarıyla Tur'dan döndüğünde, kavmini buzağı heykeline tapar bir şekilde bulur. Kızgın bir şekilde, elindeki levhaları yere bırakır, kardeşi Harun'un sakalından yapışıp çekmeye başlar. Hz. Harun şöyle özür beyan eder: "Ey anamın oğlu, ben elimden geleni yaptım. Fakat beni dinlemediler. Hatta az kalsın beni öldüreceklerdi. Bana düşmanları sevindirecek bir muamelede bulunma. Beni bu zalimlerle beraber tutma!"

O zaman Hz. Musa şöyle yalvarır:

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلأَخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ وَأَنتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

"Ya Rabbi, beni ve kardeşimi bağışla ve bizleri rahmetine mazhar kıl. Sen Erhamür Rahîminsin." (A'raf, 7/151)

Hz. Musa, daha sonra gider, buzağıyı paramparça eder. Kavminden yetmiş kişi seçerek tevbe için Tur'a gelir. Kavmi orada başka bir cahillik yapıp şöyle der: "Ey Musa, açıktan Allah'ı görmedikçe sana inanmayacağız."

Bunun üzerine Allah dağa şiddetli bir zelzele verir. Bu celalli tecellî karşısında Hz. Musa şu dua ile Allah'a iltica eder:

رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُم مِّن قَبْلُ وَإِيَّايَ أَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاء
مِنَّا إِنْ هِيَ إِلاَّ فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَن تَشَاء وَتَهْدِي مَن تَشَاء أَنتَ

وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ ۞ وَاكْتُبْ لَنَا فِي
هَـٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ إِنَّا هُدْنَا إِلَيْكَ

"Ya Rabbi, şayet dileseydin onları ve beni daha önce helak ederdin. İçimizdeki beyinsizler yüzünden bizi helak eder misin? Bu ancak Senin bir fitnendir/ imtihanındır. Bununla dilediğini dalalete atar, dilediğine hidayet verirsin. Sen bizim velimizsin, bizi bağışla. Sen Hayru'l-Ğâfirînsin. Biz gerçekten Sana yöneldik." (A'raf, 7/155-156)

Hz. Musanın bu duası üzerine yüce Allah şunu bildirir: *"Azabımı dilediğime isabet ettiririm. Rahmetim ise her şeyi kuşatmıştır. O rahmetimi, kendini günahtan koruyan, arınan ve âyetlerimize inananlara yazacağım."* (A'raf, 7/156)

HZ. SÜLEYMAN'IN (ALEYHİSSELAM) DUASI

Hz. Süleyman, babası Hz. Davud gibi hem bir peygamber, hem de devlet başkanıdır. Bir duasında şöyle der:

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَّا يَنبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنتَ الْوَهَّابُ

"Ya Rabbi, beni bağışla ve benden sonra kimseye nasip olmayacak bir saltanat ver. Şüphesiz Sen Vehhab'sın." (Sâd, 38/35)

Vehhab, "çokça veren, hibe eden" anlamındadır. Allah kime ne vermişse hibe olarak vermiştir. Yoksa, kimsenin Allah'tan bir alacağı yoktur.

Cenab-ı Hak, Hz. Süleyman'ın duasını kabul eder. Bu duanın bir tezahürü olarak Hz. Süleyman'a öyle bir saltanat verilir ki, rüzgar, kuşlar, hatta cinler emrindedir. Böyle bir saltanat, Hz. Süleyman'ı asla gaflete düşürmez, daima Allah'a şükreder.

Hz. Süleyman, bir sefer esnasında karınca vadisinden ge-

çerken karıncaların reisinin şu sözlerini duyar: "Ey karıncalar, yuvalarınıza girin, Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezmesinler!"

Hz. Süleyman, Allah'tan bir lütufla karıncaların konuşmalarına muttali olunca şu duayı yapar:

رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحاً تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ

"Ya Rabbi, bana ve anne-babama verdiğin nimetlere şükretmemi ve razı olacağın ameller yapmamı nasip et! Rahmetinle beni salih kullarının arasına al." (Neml, 27/19)

Hz. Süleyman'ın bu duasından bazı nükteler:

– Ahirete ait istekleri dünyaya ait olanlardan önce talep etmek duanın adabındandır. Nitekim, Hz. Süleyman önce bağışlanma istedi, sonra da dünya saltanatı…

– İnsan, Hz. Süleyman gibi dünyanın mülk ve saltanatını isteyebilir. Fakat bunları şükürde kullanmak şartıyla.

– Nimetler şükür için verilmiştir. Şükür ile kaim ve daimdir. Fakat insanın hakkıyla şükretmesi zor olduğundan şükür için dahi dua etmek gerekir. Yani, "Allah'ım, bana şu şu… nimetleri ver" diye dua edildiği gibi "Allah'ım nimetlerine şükretmemi nasip et" duası da yapılmalıdır.

– İnsanın Allah'ın razı olacağı salih işler yapabilmesi ancak ve ancak O'nun tevfik ve inayeti iledir.

– İnsanın "salihler zümresine" girmesi, tamamen ilahi bir lütuftur.

– İnsan, Hz. Süleyman gibi "şükür mesleğinde" gittiğinde **نِعْمَ الْعَبْدُ "ne güzel bir kul!"** ünvanına layık olur. Nitekim Hz. Süleyman nimetlere mazhar olduğunda *"Bu Rabbimin lütfundandır"* diyordu. (Neml, 27/40)

HZ. YUNUS'UN (ALEYHİSSELAM) DUASI

Hz. Yunus, yüz binden fazla ahalisi olan bir beldeye peygamber olarak gönderilir. Uzun süre zarfında kendisine çok az kişi iman eder. Kavminin inadından rahatsız olan Hz. Yunus, daha Allah'ın emri gelmeden o beldeden ayrılır, bir gemiye biner. Fakat gemiden denize atılır. Bir balık Onu yutar. Deniz fırtınalı, gece dağdağalı ve karanlık, her taraftan ümit kesik bir vaziyette balığın karnında şu duayı yapar:

لاَ إِلهَ إلاَّ أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

"Ya Rabbi, Senden başka ilah yok. Seni tenzih ederim. Ben gerçekten zalimlerden oldum." (Enbiyâ, 21/87)

Said Nursî, Hz. Yunus'un bu duasıyla ilgili şu dikkat çekici yorumları yapar:

Onun bu duası, birden kurtulmasına sebep olur. Şu duanın büyük bir sırrı şudur ki: O vaziyette sebepler tamamen ortadan kalktı. Çünkü o vaziyette O'nu kurtaracak öyle bir Zât lazım ki, hükmü hem balığa, hem denize, hem geceye hem semaya geçebilsin. Çünkü, gece-deniz ve balık O'nun aleyhinde ittifak etmişler. Bu üçünü birden emrine itaat ettiren bir Zât, O'nu selamet sahiline çıkarabilir. Eğer bütün halk O'nun hizmetkarı ve yardımcısı olsa idiler, yine beş para faydaları olmazdı. Demek sebeplerin tesiri yok. Bütün sebeplere hükmeden Zât'tan başka bir sığınak olmadığını apaçık gördüğünden Ehadiyet sırrı tevhid nuru içinde inkişaf ettiği için, şu dua birdenbire geceyi-denizi ve balığı emrine vermiştir. O tevhid nuru ile balığın karnını bir denizaltı hükmüne getirip ve zelzeleli dağ gibi dalgaların dehşeti içinde denizi emniyetli bir sahra, bir cevelan ve tenezzüh meydanı olarak o nur ile sema yüzünü bulutlardan süpürüp ayı bir

lamba gibi başı üstünde bulundurdu. Her taraftan O'nu tehdit ve tazyik eden o mahluklar, her cihette O'na dostluk yüzünü gösterdiler. Ta selamet sahiline çıktı, Yaktin ağacı altında Rabbanî lütfu müşahede etti.

Bu kıssadan Hissemiz

İşte, Hz. Yunus'un birinci vaziyetinden yüz derece daha dehşetli bir vaziyetteyiz. Gecemiz istikbalimizdir. İstikbalimiz gaflet nazarıyla O'nun gecesinden yüz derece daha karanlıklı ve dehşetlidir. Denizimiz, şu başıboş görülen dünyamızdır. Bu denizin her dalgasında binler cenaze bulunuyor. Onun denizinden bin derece daha korkuludur. Nefsimizin hevası/ kötü istekleri balığımızdır. Ebedi hayatımızı sıkıp mahvına çalışıyor. Bu balık O'nun balığından bin derece daha zararlıdır. Çünkü, O'nun balığı yüz senelik bir hayatı mahveder. Bizim balığımız ise yüz milyon seneler hayatın mahvına çalışıyor.

Madem gerçek vaziyetimiz budur. Biz de Hz. Yunus'a uyarak bütün sebeplerden yüzümüzü çevirip doğrudan doğruya sebepleri yaratan Zât olan Rabbimize sığınıp;

لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

"Ya Rabbi, Senden başka ilah yok. Seni tenzih ederim. Ben gerçekten zalimlerden oldum." demeliyiz. Ve açık bir şekilde anlamalıyız ki, gaflet ve dalaletimiz sebebiyle aleyhimize ittifak eden istikbal, dünya ve nefsin hevasının zararlarını def edecek yalnız O Zât olabilir ki, istikbal emri altında, dünya hükmü altında ve nefsimiz idaresi altındadır.

Acaba, gökler ve yerin yaratıcısından başka hangi sebep var ki, kalbimizin en ince ve en gizli hatıralarını bilecek ve bizim için istikbali ahiretin icadıyla ışıklandıracak ve dünyanın yüz bin boğucu dalgalarından kurtaracak? -Haşa- Vücudu vacip olan

Zât'tan başka hiçbir şey, hiçbir cihetle O'nun izni ve iradesi olmadan imdat edemez ve kurtarıcı olamaz.

Madem işin hakikati böyledir. Nasıl ki Hz. Yunus, o duanın neticesinde balık Ona bir binek, bir denizaltı, deniz bir güzel sahra ve gece mehtaplı bir latif suret aldı. Biz dahi o duanın sırrıyle:

لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

"Ya Rabbi, Senden başka ilah yok. Seni tenzih ederim. Ben gerçekten zalimlerden oldum." demeliyiz.

لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ "Senden başka ilah yok" cümlesiyle istikbalimize,

سُبْحَانَكَ "Seni tenzih ederim" kelimesiyle dünyamıza,

إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ "ben gerçekten zalimlerden oldum" fıkrasıyla nefsimize merhamet nazarını celp etmeliyiz. Ta ki imanın nuruyla ve Kur'ân'ın mehtabıyla istikbalimiz aydınlansın ve gecemizin dehşet ve vahşeti ünsiyet ve tenezzühe inkılap etsin. Ve sürekli ölüm ve hayatın değişmesiyle seneler ve asırlar dalgaları üstünde hadsiz cenazeler binip yokluğa atılan dünyamız ve zeminimizde Kur'ân-ı Hakimin tezgahında yapılan manevi bir gemi hükmüne geçen İslamiyet hakikatı içine girip selametle o denizin üstünde gezip ta selamet sahiline çıkarak hayatımızın görevi sona ersin.

HZ. ZEKERİYA'NIN (ALEYHİSSELAM) DUASI

Kur'ân-ı Kerim'de, Hz. Zekeriya'nın yaşlı halinde Allah'tan çocuk talebi ve bu isteğinin kabulü nazırımıza sunulur. İlgili âyetlere geçmeden önce, konu ile alakası sebebiyle, Hz. Meryem'in dünyaya gelişinden kısaca söz etmek istiyoruz. Şöyle ki:

Hz. Meryem'in annesi Hanne'nin çocuğu olmuyordu. Bir gün yavrusuna rızık taşıyan bir kuşu görünce annelik duyguları kabardı ve Allah'tan çocuk ihsan etmesini istedi. Daha sonra hamile olduğunu anladığında şöyle dua etti:

رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّراً فَتَقَبَّلْ مِنِّي
إِنَّكَ أَنتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

"Ya Rabbi, karnımdaki çocuğu dünya meşguliyetlerinden uzak bir kul olarak Senin ibadetine adadım. Bunu benden kabul et. Şüphesiz Sen, işitensin-bilensin." (Al-i İmran, 3/35)

Meryem'i dünyaya getirdiğinde, onu kız olarak görünce tahassürle şöyle dedi:

رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنثَى وَاللّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعَتْ
وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالأُنثَى وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وِإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ
وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

"Ya Rabbi, kız dünyaya getirdim. Erkek, kız gibi değildir. Onun adını Meryem koydum. Onu ve neslini kovulmuş şeytandan Sana havale ederim." (Al-i İmran, 3/36)

Meryem'in annesinin bu üzüntüsü, erkek istediği halde kız çocuğu olmasından idi. Halbuki O, gelecek çocuğun kız olma ihtimalini nazara almadan daha karnında iken Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya adamıştı. Kız çocuğu ise, oraya nezredilmiyordu.

Onun bu duasında şu noktalar dikkat çekmektedir:

– Cenab-ı Hak yapılan dualara cevap verir. Bazen aynen istenileni verir. Bazen daha hayırlısını. Burada daha hayırlısı verilmiştir. Sıradan bir erkek evlat yerine, Hz. Meryem gibi dünya kadınlarının en büyüklerinden olan bir peygamber anasını ihsan etmiştir.

– Dünyaya gelen çocuğa güzel bir isim vermek gerekir. Bu, evladın anne-baba üzerindeki mühim haklarından biridir. Hanne de böyle yapmış, çocuğuna "ibadet eden" manasında Meryem adını koymuştur.

– Dünyaya yeni gelen çocuğa, hatta onun nesline dua etmek lazımdır. Anne-babanın duaları en makbul dualardandır. Hanne'nin üstteki duası hem kızı Meryem, hem de torunu İsa için kabul edilmiştir.

Hanne, adağını yerine getirmek için Meryem'i Mescid-i Aksa'ya getirir. Hz. Zekeriya, O'nun himaye ve terbiyesiyle ilgilenir. Hz. Zekeriya, ne zaman küçük Meryem'in yanına varsa değişik yiyecekler görür. "Ey Meryem, bunlar nereden geliyor?" diye sorduğunda ise "Allah katından. O dilediğine hesapsız rızık verir." cevabını alır.

Hz. Zekeriya, Meryem'deki bu harika hali görünce, kendisi yaşlı ve hanımı kısır olmakla beraber hafif bir sada, hazin bir eda ile şöyle nida eder:

رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْباً وَلَمْ أَكُن بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيّاً ۝ وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِن وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِراً فَهَبْ لِي مِن لَّدُنكَ وَلِيّاً ۝ يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيّاً

"Ya Rabbi, kemiğim zayıflayıp gevşedi.

Baş bembeyaz alev gibi tutuştu.

Sana dua ettiğimde de ey Rabbim, hiç mahrum olmadım.

Ya Rabbi, gerçekten ben peşimden yerime geçecekler hususunda endişeliyim. Karım da kısır. Onun için bana yardımcı ihsan et. Bana varis olsun, Yakub ailesine varis olsun. Ve Onu ey Rabbim, rızana kavuştur." (Meryem, 19/4-6)

Bu duası üzerine, yüce Allah O'na Yahya isminde bir çocuk vereceğini bildirir. Bu müjde karşısında Hz. Zekeriya şaşırarak

رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا

"Ya Rabbi, benim nasıl çocuğum olur? Hanımım kısır, ben de ihtiyarlığın son haddindeyim" der. (Meryem, 19/8)

Hz. Cebrail O'na şu gerçeği bildirir: "Dediğin gibidir. Fakat Rabbin buyurdu ki, *"Bu bana kolaydır. Bundan önce Seni yarattım. Halbuki hiçbir şey değildin."* (Meryem, 19/9)

Bunun üzerine Hz. Zekeriya, Cenab-ı Haktan kendisine bir alamet ihsan etmesini ister. Kendisine, sapasağlam olduğu halde üç gün insanlarla konuşamayacağı bildirilir.

Hz. Zekeriya'nın duasında bazı noktalar dikkat çekmektedir:

– Yüce Allah, mülkünde dilediği gibi tasarruf eder. Sebepler birer bahanedir. Normal şartlar altında erkeğin çok yaşlı, kadının da kısır olması çocuklarının olmaması anlamına gelir. Fakat Allah dilerse devam edegelen adetini bozar, böylece dilediğini dilediği şekilde yapabileceğini gösterir.

– Hz. Zekeriya'nın duasında olduğu gibi, gizli bir şekilde yapılan dua, makbul bir duadır. Zira, gösterişten uzaktır ve ihlâsa daha yakındır.

– Hz. Zekeriya'nın dua esnasında, ilahi rahmeti celp edecek şekilde halini tasvir etmesi gösteriyor ki, insan dua ederken acizliğini, zayıflığını şefaatçi olarak zikredebilir.

– Duada hüsn-ü zan esastır. Hüsn-ü zannın farz olanı ise, Allah'a karşı olanıdır. Yani, dua eden kişi şöyle düşünmeli:

"Benim Rabbim elbette hem Rahîm, hem Hakîmdir. Bana benden daha çok merhametlidir ve hiçbir işi abes değildir. O halde, ben görevim olan duayı yaparım. Rabbim ise, rahmet ve hikmeti neyi gerektirirse ona göre cevap verir. İsterse dilediğimi

verir, o zaman "nurun alâ nur." Fakat vermezse de bilirim ki böylesi hakkımda daha hayırlıdır."

Bu konuda Hz. Peygamber şöyle der:

"Sizden biri 'dua ettim, fakat bana cevap verilmedi' diye acele etmedikçe duasına cevap verilir."[15]

İşte, Hz. Zekeriya "Ya Rabbi, Sana dua ettiğimde hiç mahrum olmadım" derken böyle bir hüsn-ü edebe riayet etmiştir.

– Hz. Zekeriya'nın duası mücerret şehvet için olmayıp neslinin devam ve bekası içindi. Bunu isterken de -Al-i İmran 38. âyette belirtildiği üzere- "zürriyyeten tayyibe" yani "tertemiz bir nesil" kaydıyla istedi. Yoksa, dünyaya gelecek çocuk Allah'a asi, anne-babaya saygısız, topluma zararlı olacaksa, böylesi bir nesilden Allah'a sığınmak lazımdır.

– Anne-babanın çocuklarına duası, en makbul dualardandır. Hz. Zekeriya'nın, dünyaya gelecek çocuğu için "ve onu ey Rabbim, rızana kavuştur" demesi, güzel bir dua örneğidir. Cenab-ı Hak duasını kabul etti, Hz. Yahya gibi bir peygamber verdi.

– Yaşlıların duası da en makbul dualardandır. Hz. Zekeriya, bu duasını ileri yaşta yapmıştı. Hadîste bildirildiği gibi, **"beli bükülmüş ihtiyarlar olmasaydı, belalar sel gibi üzerinize dökülecekti."** [16]

Saçını sakalını Allah yolunda ağartmış pir-i fani zatların yapabileceği en güzel ibadetlerden biri duadır. Böyle bahtiyar ihtiyarlar, bu milletin ıslahına dua etmeli, gençliğin İslami ölçülerle yetişmesine yalvarmalı. Bu yolda çalışanlara Allah'tan muvaffakiyet dilemelidirler.

Cenab-ı Hakk'ın nice salih kulları vardır ki, Allah'ın dinine yardım etmek, bu milletin iman selametine koşmak isterler. Fakat ellerinden bir şey gelmediğinden kırık bir kalp, mahzun bir

[15] Buharî, *Daavât*, 22
[16] Aclûnî, II, 163

edayla dergah-ı ilahiyeye yönelirler. Milletin ıslahı için dua ederler. Yüce Allah onların bu samimi duaları hürmetine başkalarının eliyle nice kullarına hidayet nimetini ihsan eder. Hak yolda gitmek isteyenlere yollarını gösterir, onları muvaffak eder.

HZ. İSA'NIN (ALEYHİSSELAM) DUASI

Hz. İsa, büyük peygamberlerden biridir. Hayatında kendisine az bir topluluk inanmıştı. Bunlara "havariler" denir. Maide sûresinin sonlarında anlatıldığı üzere, bunlar bir keresinde Hz. İsa'ya şöyle derler:

"Ey Meryem oğlu İsa, Rabbin bize gökten bir sofra indirebilir mi?" Hz. İsa, cevabında "Eğer gerçekten inandınızsa Allah'tan korkun da böyle şeyler istemeyin" der. Havariler, "İstiyoruz ki ondan yiyelim, kalbimiz mutmain olsun, Senin bize doğru söylediğini bilelim. Bu mucizeye şahitler olalım" derler. Bunun üzerine Hz. İsa şu duayı yapar:

اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنزِلْ عَلَيْنَا مَآئِدَةً مِّنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيداً لِّأَوَّلِنَا
وَآخِرِنَا وَآيَةً مِّنكَ وَارْزُقْنَا وَأَنتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

"Allah'ım, Ya Rabbena, bize semadan bir sofra indir. Bu, hem öncekiler, hem sonrakiler için bir bayram ve Senden bir mucize olsun. Bizi rızıklandır. Sen, Hayru'r-Razikınsin." (Mâide, 5/112-114)

Şüphesiz, semadan böyle bir sofra indirilmesi, alışılmışın dışında çok harika bir olaydır, bir mucizedir. Mucize ise, hem peygamberin davasını tasdik, hem de inananları takviye eder.

Bu olayda ruhlar arasındaki derecelerin çok farklı olduğunu görebiliriz. Şöyle ki: Havariler, böyle bir mucize talebine gerekçe olarak önce dünyevi maksatlarını söylediler "ondan yemek istiyoruz" dediler, Hz. İsa ise, önce dini maksadı söyledi "Alla-

h'ım, bu sofra hem öncekiler, hem sonrakiler için bir bayram olsun" dedi. Ayrıca, sadece rızıkta kalmayıp Rezzaka intikal etti ve وَأَنتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ "Sen Hayru'r-Razikinsin" dedi, Allah'a tazim ve senada bulundu.

"Hayru'r-Râzikîn" "en güzel bir şekilde rızık veren" demektir. En küçük bir sinekten balinalara kadar her türlü canlının rızıkları, en güzel şekilde gönderilir. Her canlının damak zevkine uygun sofralar serilir.

Kur'ân-ı Kerîm **"rızkınız semadadır"** der. (Zâriyât, 51/22) Gafil insan rızkını yerde ararken, bu âyet onun nazarını semaya çevirir, rızkın meydana gelişinde sebep olarak kullanılan yağmur ve güneş gibi semavi unsurlara dikkat çeker. Maddi cesetlerimizin rızkı semadan geldiği gibi, kalp ve ruhumuzun manevi gıdası da vahiy yoluyla semadan inmektedir.

Mahşerden Bir Manzara

Maide sûresinin sonunda Hz. İsa'nın bir başka münacatı nazara verilir. Şöyle ki:

Kıyamet kopmuş, bütün insanlar yeni bir hayata mazhar kılınmıştır. Yüce Allah, Hz. İsa'ya der: "Ey Meryem oğlu İsa! 'Allah'tan gayri beni ve annemi iki ilah edinin' diye Sen mi insanlara söyledin?" Hz. İsa, şu cevabı verir:

سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِن كُنتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلاَ أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنتَ عَلاَّمُ الْغُيُوبِ ۞ مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلاَّ مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنِ اعْبُدُواْ اللّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنتُ عَلَيْهِمْ شَهِيداً مَّا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنتَ أَنتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۞ إِن تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِن تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"Ya Rabbi, Seni tenzih ederim. Hakkım olmayan bir şeyi söylemem bana layık değildir. Demişsem Sen zaten bilirsin. Sen benim nefsimde olanları bilirsin, ben ise Senin Zâtında olanları bilemem. Sen gaypları bilensin. Ben onlara ancak bana emrettiğin şeyleri söyledim. 'Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a ibadet edin' dedim. İçlerinde olduğum müddetçe onlara şahit idim. Beni vefat ettirince, artık onlar üzerine gözetleyici ancak Sen oldun. Sen zaten her şeye şahitsin. Eğer onlara azap edersen, şüphe yok ki onlar Senin kullarındır. Eğer onları bağışlarsan, şüphesiz Sen Azîz-Hakîmsin." (Mâide, 5/116-118)

PEYGAMBERİMİZİN (SALLALLAHU ALEYHİ VE SELLEM) DUASI

Kur'ân-ı Kerîm'de Peygamber Efendimizin de pek çok duaları zikredilir. Bu duaların hemen hepsi قُلْ "de ki" ifadesiyle başlamaktadır. Bu ifade tarzından anlaşılıyor ki, O'nun muallimi ve ezelî üstadı Cenab-ı Haktır. Ümmî olan o zât, Allah'tan vahiyle konuşur ve bütün insanlığa rehberlik yapar.

Peygamber Efendimize öğretilen dualar, aynı zamanda ümmeti için de birer numunedir. Çünkü, Hz. Peygamber "usve-i hasene" yani "en güzel bir örnek" olmak üzere gönderilmiştir. Ve o zât, duada da ümmetine bir modeldir.

Hesapsız Rızık

Yüce Allah, Peygamberine şu talimatı verir:

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَن تَشَاء
وَتَنزِعُ الْمُلْكَ مِمَّن تَشَاء وَتُعِزُّ مَن تَشَاء وَتُذِلُّ مَن تَشَاء بِيَدِكَ
الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ تُولِجُ اللَّيْلَ فِي الْنَّهَارِ وَتُولِجُ

النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الَمَيَّتَ مِنَ
الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَن تَشَاء بِغَيْرِ حِسَابٍ

"De ki: Ey mülkün sahibi olan Allah'ım. Dilediğine mülk/saltanat verir, dilediğinden çeker alırsın. Dilediğini aziz eder, dilediğini zelil kılarsın. Bütün hayır senin elindedir. Çünkü Sen her şeye Kâdirsin. Geceyi gündüze sokar, gündüzü geceye dahil edersin. Ölüden diri, diriden ölü çıkarırsın. Ve dilediğine hesapsız rızık verirsin." (Al-i İmran, 3/26-27)

Bazı rivayetlerde, bu âyetin iniş sebebi olarak Hendek Savaşı gösterilir. Bu savaşta Müslümanlar doğrudan düşmanla savaşacak durumda olmadıklarından, Selman-ı Farisî'nin teklifi ile şehrin etrafına hendek kazarlar. Kazı esnasında büyük bir kayaya rast gelirler, onu bir türlü parçalayamazlar. Durum Peygamberimize bildirilir. Peygamberimiz oraya gelir. Elindeki balyozla kayaya vurduğunda, kayanın bir kısmı parçalanır. Hz. Peygamber tekbir getirir, sahabeler de tekbir getirirler. Hz. Peygamber Rum diyarının Müslümanların eline geçeceğini söyler. İkinci ve üçüncü vuruşlarında da kaya parçalanır, aynı minval üzere Fars ve Yemenin fethedileceğini müjdeler. Bu haber Müslümanların psikolojisini düzeltirken, münafıklar "şuna bakın, bir takım hülyalarla sizi nasıl avutuyor? Doğrudan düşmanla savaşamazken size neler söylüyor?" diyerek Müslümanları yıpratmaya çalışırlar. Bunun üzerine üstteki iki âyet nazil olur.

Âyetten Nükteler:

– Mülk Allah'ındır, mülkünde istediği gibi tasarruf eder. Bütün tasarrufu -İlimlerin şehadeti ile- hikmet ve adaletledir. Abes bir şey yapmaz, lüzumsuz bir şey yaratmaz. Her hak sahibine -mahiyet ve kabiliyeti nispetinde- hakkını verir. Öyle ki, insanın aklı daha mükemmelini tasavvur bile edemez.

– Allah bir millete saltanat verir, idareci yapar. Fakat nimetin kıymetini takdir etmeyip nankörlükle liyakatlerini kaybettiklerinde, onları zillet ve meskenete mahkum eder. Yahudi milleti gibi…

– Allah, dilediğini semada uçurur, dilediğini yerde süründürür. Layık olana iman nimetini verir, aziz kılar. Rızasıyla küfrü tercih edene azabı tattırır, zelil yapar.

– Bütün hayırlar O'nun elinde, bütün iyilikler O'nun defterinde, bütün lütuflar O'nun hazinesindedir. Öyle ise, hayır isteyen O'ndan istemeli, iyilik arzu eden O'na yalvarmalı.

– Hiçbir şey Allah'a zor gelmez. En büyük şey, en küçük şey gibi O'na kolaydır. Her şey emrine emirber nefer hükmündedir. Kapkara bulutlarla kaplı gökyüzünü bir anda süpürüp pırıl pırıl parlayan güneşi gösterdiği gibi, şu felaket, helaket asrında da İslam güneşini bütün parlaklığıyla bizlere gösterebilir.

– Geceden sonra gündüzü, kıştan sonra yazı getirdiği gibi, mağlup bir milleti galip kılar yükseltir, kararan gecelerini nurlu sabahlara dönüştürür.

– Manen ölü bir millet içinden peygamber gönderir, onları hayatlandırır. Güçlü bir milleti ise, bozulduklarında çökertir. Putperest bir babadan Hz. İbrahim gibi bir peygamber çıkarır. Hz. Nuh gibi bir peygamberin oğlunu, iman etmediğinden tufanda boğdurur. Manen ölü bir kalbe iman nuru nasip eder, o kalbi canlandırır.

– O'nun rahmet hazineleri nihayetsizdir. İhsanına sınır yoktur. Her şey O'nun "ol" emrine bakar. Kuru bir çubukta lezzetli üzüm salkımlarını yarattığı gibi, hiç umulmayan birini akrebiyetine-lütfuna mazhariyetle görevlendirir, sonsuz kemal mertebelerinde yükseltir. Kalbine hayat ve inşirah vererek çekirdek misali olan binlerce latife ve hislerini geliştirir, ağaç misal hale getirir. Zira, **ilahî ihsan için kabiliyet şart değildir.** Kim halis bir

niyet, samimi bir itikad ile isterse ona verir. **"Eğer vermek istemeseydi, istemek vermezdi."**

Not: Cenab-ı Hakkın insanlık âlemindeki bu tasarrufları cebri bir şekilde olmayıp liyakata göredir. Yoksa, ne iman edenin üstünlüğünden, ne de inkâr edenin hatasından söz edilemezdi. Yüce Allah, insanların meyilleri, arzuları, iradelerine göre neticeler yaratmaktadır. Âyetin bildirdiği gibi, *"Şüphesiz Allah, bir topluluk kendilerinde olan hâli değiştirmedikçe onları değiştirmez."* (Ra'd, 13/11)

Sıdk ile Girmek-Çıkmak

İnsan, hayat boyu nice hallere, işlere girer çıkar. Bunlara sıdk ile girip çıkmak son derece önemlidir. Yüce Allah, bu konuda Rasulüne şu duayı talim eder:

وَقُل رَّبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ
وَاجْعَل لِّي مِن لَّدُنكَ سُلْطَاناً نَّصِيراً

"De ki: Ya Rabbi, sıdk ile beni girdir, sıdk ile beni çıkar. Katından yardımcı bir kuvvet ihsan eyle." (İsrâ, 17/80)

Âyette hangi şeye girilip çıkılacağı belirtilmemiştir. "Mefulün terki tamim ifade eder" kuralınca her türlü iş ve yer, âyetin şümulüne dahildir.

Mesela, Peygamberimizin Mekke'den Medine'ye hicreti... Sıdk ile girmek, sıdk ile çıkmak böyle bir olayda son derece önemlidir.

Keza, herhangi bir beldeye giriş ve çıkış.... Dosdoğru girmek ve dosdoğru çıkmak hayati bir öneme sahiptir.

Hayatımız pek çok giriş ve çıkışla dolu. Her sabah yeni bir âlem hükmünde yeni bir güne giriyoruz. Günde beş defa namaz vasıtasıyla Rabbimizin huzurunda oluyoruz. Her gün nice yeni

durumlarla karşılaşıyoruz. Günün sonunda gözlerimizi kapayıp uyku âlemine giriyoruz. Hayatın sonunda ölüm ile kabir âlemine giriş yapacağız.

İşte, bütün bu girişlerin ve bunlardan çıkışların sıdk ile, Allah'ın razı olacağı şekilde olması elbette çok mühimdir. Dolayısıyla, her insan, hayatının her safhasında bu duaya şiddetle muhtaçtır.

İlim Talebi

İnsanın en seçkin özelliklerinden biri, ilim kapasiteli bir varlık oluşudur. Bir şey bilmez halde dünyaya gelir. Ama, kendisine verilen göz , kulak gibi cihazlarla, akıl gibi aletlerle devamlı yeni yeni şeyler öğrenebilir. Cenab-ı Hak, Peygamberimize şu duayı bildirir.

وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْماً

"Ya Rabbi, ilmimi artır." (Tâhâ, 20/114)

Allahu Teala, peygamberine ilim dışında hiçbir şeyde fazla istemeyi emretmemiştir.

Kur'ân'ın bildirdiği gibi, *"bilenlerle bilmeyenler hiç bir olur mu?"* (Zümer, 39/9) Mahiyet itibariyle her şey ilme dayanır. İnsanoğlu önce öğrenir, sonra yapar. **Gerçi, ilim ameli her zaman netice vermeyebilir. Fakat, ilimsiz amel mümkün değildir.**

İlimlerin şahı Allah'ı bilmektir. Fen ilimleri Allah'ı bilme noktasından yardımcı olduklarından ayrı bir öneme sahiptirler. Fen ilimleri din ilimleriyle mezc olduğunda kıvamını bulur.

Kavminin Yalanlamasına Karşı

Bir babanın evladına düşkünlüğünden çok daha ileri boyutta, her peygamber kavmine düşkündür. Onların saadetleriyle mesut, dertleriyle muzdarip olur. Kur'ân, bunu şöyle anlatır:

"Andolsun ki, içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sıkıntıya uğramanız O'na çok ağır gelir. O Size son derece düşkün, mü'minlere karşı çok şefkatli ve merhametlidir." (Tevbe, 9/128)

Dünyaya geldiği anda "ümmetim, ümmetim" diyen Hz. Peygamber, mahşerin dehşetinde herkes nefsini düşünürken yine "ümmetim ümmetim" diyecektir.

O, bu hassasiyet içinde 23 yıllık nübüvvet müddetince Allah'ın emirlerini insanlara tebliğ etti. Fakat, bilhassa Mekke döneminde şiddetli bir muhalefetle karşılaştı. İnatçı Mekke müşrikleri bir türlü "atalarının yolundan" dönmek istemiyorlardı. Allah Rasulü konuştuğunda, gürültü yaparak veya başka uygunsuz davranışlarla engel olmaya çalışıyorlardı. Onların bu hali, Hz. Peygamberin hassas kalbini şiddetle rencide etmekteydi. Cenab-ı Hak O'nun bu ızdırabını şöyle anlatır:

"Onlar iman etmiyorlar diye neredeyse kendine kıyacaksın." (Şuârâ, 26/3)

Gelen vahiylerle Allah elçisi hem takviye, hem de teselli edilir:

"Sen Allah'a dayan. Şüphesiz Sen apaçık hak üzeresin. Gerçek şu ki, Sen ölülere işittiremezsin. Arkalarını dönüp kaçan sağırlara daveti duyuramazsın. Körleri eğri yoldan doğru yola sevk edemezsin. Sen ancak, teslim olarak âyetlerimize inananlara duyurabilirsin." (Neml, 27/79-82)

Gerçek kör hakkı görmeyen, gerçek sağır hakikati duymayandır. Kalbinde iman nuru olmayanlar ise, manen ölüdürler.

Şu âyette, Hz. Peygamberin kavmine karşı bir serzenişini görmekteyiz:

يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُوراً

"Ya Rabbi, kavmim bu Kur'ânı mehcur bıraktılar." (Furkan, 25/30)

Âyette geçen "mehcur" ifadesi terkedilmiş anlamındadır. Bu terk, müşriklerin ona inanmamaları, veya manası üzerinde düşünmemeleri, bildikleriyle amel etmemeleri, Kur'ân yerine boş sözlere, şiir vs.'ye kulak vermeleri şeklinde... olabilmektedir.

Kur'ânın mehcur bırakılması, müşriklere bakan yönüyle Kur'ânı dinlememek, kabul etmemek şeklinde görülürken, Müslümanlara bakan yönüyle de ona gereken önemi vermemek, hükümlerini uygulamamak tarzlarında olabilir.

Günümüzde nice Müslüman anne-baba, çocuklarının dünyevî geleceği için onlara özel öğretmen tutarken, Kur'ân eğitimini ihmal edebilmekte, onların ebedi geleceğini tehlikeye atabilmektedir.

Merhum Mehmet Akif Ersoy, günümüz müslümanının Kur'ân'a karşı tavrını şöyle anlatır:

"Ya açar nazm-ı celîlin bakarız yaprağına.
Yahut üfler geçeriz bir ölünün toprağına.
İnmemiştir hele Kur'ân bunu hakkıyla bilin.
Ne mezarlıkta okunmak, ne de fal bakmak için."

Bu sözün manası "ölenlerin ruhuna Kur'ân okunmaz" demek değildir. Onların ruhlarına Kur'ân okuyalım, ama kendimizi ve hayatta olanları unutmayalım. Çünkü, **Kur'ândan ruh almayan kimseler, ayakta gezen cenazeler gibidir.**

Hz. Peygamber, kavminin yalanlamasına karşı bir duasında şöyle der:

رَبِّ احْكُم بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ

"Ya Rabbi, aramızda hak ile hüküm ver. Rabbimiz, vasfettiğiniz şeylere karşı kendinden yardım istenilen Rahmandır." (Enbiyâ, 21/112)

Resûlullah'ın bu duası, Mekke müşriklerinin "O bir sihirbazdır, kahindir, mecnundur, şairdir" türünden batıl iddialarına karşı olmuştur. Bu iddialara karşı Rabbine iltica etmiş, O'ndan yardım istemiştir.

Muhtemel Bir Azaba Karşı

Kavminin yalanlaması, Allah'ın gazabını celp ile azaba vesile olabileceğinden, Yüce Allah, elçisine şu duayı öğretir:

قُل رَّبِّ إِمَّا تُرِيَنِّي مَا يُوعَدُونَ ۞ رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

"De ki: Ya Rabbi, eğer onlara vaat edileni bana göstereceksen, ya Rabbi, beni o zalimler topluluğu içinde kılma." (Mü'minûn, 23/93-94)

Bazen öyle olur ki, musibet geldiğinde masumlar da etkilenir. Hz. Peygamber, elbette görevini en güzel bir şekilde yerine getirdi. Fakat ümmetinden tebliğ görevi omzunda olanlar, bu görevi gereği üzere yapmazlarsa, zalimlere gelen afetlerden onlar da zarar göreceklerdir. Bu açıdan, her mü'min üstteki duaya muhtaçtır.

Şeytanların Vesveselerinden İstiâze

Şeytan, daima insana kötülüğü telkin eder. Fakat insan üzerinde zorla yaptırım gücüne sahip değildir. Sadece vesvese ve desiselerle onun ayağını kaydırmaya, hak yoldan saptırmaya çalışır. Kişiye böyle bir vesvese geldiğinde أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيطَانِ الرَّجِيم "Euzü billahi mineş şeytanir racîm" derse, şeytan hiçbir zarar veremez. Ve o kişi şeytanı dinlemediğinden dolayı büyük sevaplar kazanır.

Meleklere şeytan musallat olamaz. Onun için makamlar sabittir. İnsan ise, şeytana uymakla nihayetsiz alçalabileceği gibi,

dinlememekle de nihayetsiz yükselebilir. Şeytanın görevi vesvese vermek, insanın görevi o vesveseye kapılmayıp Allah'a sığınmaktır. Bir âyette şöyle bildirilir:

"Eğer şeytandan sana bir dürtü gelirse, hemen Allah'a sığın, Çünkü O işiten bilendir." (A'raf, 7/200)

Birisi, bir maneviyat büyüğüne "efendim, şeytan bana çok vesvese veriyor, ne yapayım?" diye sorar. O zat, "sen bir evin önünden geçerken evin köpekleri sana havlasalar ne yaparsın?" der. Adam "yerden taş alır, üzerlerine atarım" deyince o maneviyat büyüğü şu manidar sözü söyler: "Ben olsam öyle yapmam. Hemen evin sahibine seslenirim. O, köpeklere seslenince hepsi köşelerine çekilir, seslerini keserler. İşte bunun gibi sana vesvese geldiğinde sen de Allah'a sığın. O zaman şeytan sana bir zarar veremeyecektir."

Cenab-ı Hak, bu konuda Rasulüne şu duayı ders verir:

وَقُل رَّبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ۝ وَأَعُوذُ بِكَ
رَبِّ أَن يَحْضُرُونِ

"De ki: Ya Rabbi, şeytanların dürtmelerinden Sana sığınırım. Yanımda bulunmalarından da ya Rabbi yine Sana sığınırım." (Mü'minûn, 23/97-98)

Mealde "dürtmeler" şeklinde ifade ettiğimiz kelime, âyette "hemazât" şeklindedir. "Atı mahmuzlamak" deyimi de buradan gelmektedir. Atın mahmuzlanması onu daha süratli koşturduğu gibi, şeytanların "hemezatı" insanı günah vadilerinde çılgınca koşturtur.

Şeytanların bir çeşit değil, çeşit çeşit vesveseleri olmasına işaret olarak "hemezât" kelimesi çoğul olarak gelmiştir.

İşte, o dürtüler insana geldiğinde hemen Allah'a sığınmak, atı dizginlemek, istediği yerde durdurabilmek gibidir.

Şeytanların insanın yanında bulunmaları ise, namaz kılarken, Kur'ân okurken, yerken, içerken vb. durumlarda onun amellerine karışmak istemeleridir. Sözgelimi, besmelesiz olarak yiyen-içen kişiye şeytan arkadaşlık eder, onun rızkına ortak olur, bereketi kaçırır.

Ve özellikle can boğaza geldiği anda şeytandan uzak kalabilmek çok önemlidir. Çünkü o sekerat hali koca bir ömrün en önemli anlarıdır. Şeytan orada son bir hamle ile iman cevherini almak ister. Üstteki duaya devam eden kişi, bütün bu hallerde şeytanın arkadaşlığından ve dürtülerinden kurtulur.

Şeytan, davasında samimidir. İnsan yüzünden ilahi rahmetten kovulduğundan onun ezeli-ebedi düşmanıdır. Her türlü vesveseyi kullanarak onu saptırmaya çalışır. Mesela, kötülükleri ona süsler, güzel gösterir. Kişi bunu aştığında, bu defa iyilik yaptırmamaya çalışır. Eğer bunu da aşsa "bari az yapsın" der, azaltmak ister. Bunu da geçse bu defa "gurur-kibir-riya" gibi şeyler önüne sürer "bak, sen başkasın, senin gibisi yok" tarzında şeyleri telkin eder. Kişi salimen bunlardan kurtulsa yine ümidini kesmez "Bu defa kazandın. Fakat bir gün tuzaklarımdan birine elbet seni düşürürüm" der, pusuda bekler.

Af ve Mağfiret Talebi

İnsan, Allah'ın af ve mağfiretine daima muhtaçtır. Cenab-ı Hak, masum nebinin şahsında Kur'ânın muhataplarına şu duayı öğretir:

رَّبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ

"De ki: Ya Rabbi affet ve merhamet et, Sen Hayru'r Rahîmsin." (Mü'minûn, 23/118)

Hayru'r-Rahîmîn خَيرُ الرَّاحِمِينَ**,** "merhamet edenlerin en hayırlısı" anlamındadır. Gerçek merhamet, Allah'ın merhametidir.

Varlıklarda görülen birbirine merhamet etme manzaraları İlahi merhametin birer tecellisidir. Nasıl ki, aynalardaki parlaklık güneşin ışığıyla hiç mukayeseye gelmez. Kaldı ki, o parlaklık da yine güneştendir. Öyle de, bütün varlıklarda görülen merhamet manzaraları ilahî merhamet ile mukayese edilemez. Zaten hepsi o sonsuz merhametin birer yansımasından ibarettir.

Bu açıdan "Allah'ım, Sen merhamet edenlerin en hayırlısısın" dediğimizde şu manaları nazara almak gerekir: "Ya Rabbi, görünüşte bana şefkat ve merhamet edenler var. Fakat onlara da bunu veren Sen'sin. Onların bu şefkat ve merhameti, Senin rahmetinin çok cüz'i bir tecellisidir. Dolayısıyla, ben onlardan medet beklemem, onlara yalvarmam, onların minnetini çekmem. Sana rücu ile yalnız Senden medet bekler, sadece Sana yalvarırım. Beni rahmetine mazhar kıl. Nihayetsiz rahmet kapılarını benim için de aç."

Kur'ânın başka yerlerinde geçen:

خَيْرُ الْغَافِرِينَ – أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ – خَيْرُ الرَّازِقِينَ

– "Hayru'l-Ğâfirîn" (affedenlerin en hayırlısı)

– "Erhamü'r-Rahimîn" (merhamet edenlerin en merhametlisi)

– "Hayru'r-Râzikîn" (Rızık verenlerin en hayırlısı)

gibi ifade tarzlarında da aynı incelik söz konusudur. Dualarda sıkça geçen bu üslûp, insana gerçek rızık vereni, gerçek manada bağışlayanı, gerçek merhamet sahibini göstermektedir.

Bahsinde bulunduğumuz âyette, Hz. Peygamber Allah'tan af talep etmektedir. Halbuki, peygamberler masumdur. O halde bu af talebini nasıl anlamamız gerekir?

– Bu af talebi ya ümmeti irşat içindir, çünkü Hz. Peygamber ümmete muallim olarak gönderilmiştir.

– Veya daha efdali yapmak varken yapmamışsa bundan dolayı bir af talebidir.

– Veya, her an manevi yükselişte olduğundan, önceki halleri için af istemektir.

– Veya müminler için af isteğidir.

İşte, bu gibi cihetlerdendir ki, Resûlullah hergün 70 defa, 100 defa istiğfar ederdi.

Felak Sûresi ile Dua

Kur'ânın son iki sûresi olan Felak ve Nas sûrelerine "Muavvizeteyn" denilir. Yani, bunlarla Allah'a sığınılmakta ve bu iki sûre insan için koruyucu zırh hükmüne geçmektedir.

Bazı rivayetlere göre, bir Yahudi tarafından Peygamber Efendimize sihir yapılmış, Cenab-ı Hak, Peygamberimize ve ümmete şifa olarak bu iki sûreyi göndermiştir.

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۞ مِن شَرِّ مَا خَلَقَ ۞ وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ۞ وَمِن شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۞ وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

"De ki: Sığınırım sabahın Rabbine,
Yarattığı şeylerin şerrinden,
Karanlığı her tarafı bürüdüğünde gecenin şerrinden,
Düğümlere üfleyenlerin şerrinden,
Haset ettiği zaman hasidin şerrinden."

Bu sûreyle ilgili bazı noktalara dikkat çekmek istiyoruz.

– Alemde hayır ve güzellik asıl olmakla beraber, az miktarda şer de vardır. Bu şerrin bir hikmeti istiâzeye, yani Allah'a sığınmaya bakar. Hayırlı şeyler insanı şükre sevk ettiği gibi, şerli şeyler dahi istiâzeye sebeptir.

– Bu sûrede belirtilen şerli şeylerden **"sabahın Rabbine"** sığınmakta şöyle bir incelik vardır: Gecenin karanlığını giderip nurlu sabahı getiren Zât, elbette kendine sığınanları şerlerin karanlığından hayırların aydınlığına çıkarmaya kâdirdir.

– Gece vakti karanlık her tarafa çöktüğü sıralar, nice fesat komiteleri karanlık işlerle meşguldür. Ruhu kararmış kişiler, karanlık işleri için özellikle karanlık geceleri seçerler. Onların bu karanlık işlerinden, fesat planlarından "sabahın Rabbine" sığınmak gerekir.

– Şeytanın ve yoldaşlarının en büyük bir silahı kadındır. Günümüzde kadın, tarihte emsali görülmedik bir tarzda müstehcen neşriyatla, gayr-ı meşru şarkılarla ve daha başka cihetlerle kullanılmakta, muhataplarının hassas noktalarını tahrik ile onları adeta büyülemekte– hipnotize etmektedir. "Düğümlere üfleyenler" ifadesi sihirbazlara baktığı gibi, bu şekilde kullanılan şerli kadınlara da işaret etmektedir.

Kadına yaraşır bir iffetle tertemiz yaşayan, geleceğin imanlı nesillerini yetiştiren bahtiyar kadınları bundan tenzih ederiz. Zira, "cennet anaların ayakları altındadır."[17]

– Hased, başkasında olan iyi bir hali çekememek, ondan bu halin gitmesini arzulayıp kendini ona ehil görmektir. Nice kötülükler, hep haset yüzünden meydana gelmiştir. **Gökte ve yerde ilk kötülükler haset sebebiyle yapılmıştır.** Gökte İblis, haset yüzünden Âdem'e secde etmemiş, yerde Kâbil, haset yüzünden kardeşi Hâbil'i öldürmüştür.

– Âyette haset edenin şerrinden Allah'a sığınırken "haset ettiği zaman" kaydının getirilmesi işaret eder ki, hasit, hasedin gereğiyle amel etmediğinde zararı ancak kendinedir, kendini yer bitirir.

---

[17] Aclûnî, I, 335

Nas Sûresi ile Dua

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۝ مَلِكِ النَّاسِ ۝ إِلَٰهِ النَّاسِ ۝ مِن شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۝ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ۝ مِنَ الْجِنَّةِ وَ النَّاسِ

"De ki: İnsanların Rabbine, insanların Melikine, insanların İlahına sığınırım, o sinsi vesvasın şerrinden.

Ki o, insanların kalplerine vesvese verir. Hem cinlerden olur, hem insanlardan."

Bu sûreyle ilgili olarak da bazı inceliklere yer vermek istiyoruz:

– Bundan önceki sûrede "mahlukatın şerri, gecenin şerri ve düğümlere nefes edenlerin şerrinden" "sabahın rabbi" ünvanıyla Allah'a sığınırken, bu sûrede ise insî ve cinnî şeytanların şerrinden "insanların Rabbi – Meliki – İlahına" sığınmaktayız.

Yani, önceki sûrede Allah'ın bir ismiyle üç şeyden istiâze var. Bu sûrede ise, Allah'ın üç ismiyle bir şeyden istiâze söz konusu. Bu ise, onların şerlerinin ne derece büyük olduğunu ve ne derece onlardan Allah'a sığınmak lazım geldiğini gösterir. Nitekim, Peygamberimiz şöyle dua etmiştir:

"Allah'ım, göz açıp kapayıncaya kadar da olsa, beni nefsimle baş başa bırakma."[18]

Çünkü nefis, daima şeytanın telkinlerine hassas bir alıcı konumdadır.

– İnsanlardan habis ruhlu kimseler bir nevi şeytan görevi yaparlar. İnsanların hak yoldan sapması, günahlara dalması için telkinlerde bulunurlar. Aynı şeyi cinnî şeytanlar görünmeden üfleyerek yaparlar. Aralarındaki fark sadece ceset farkıdır, mahiyetleri adeta birdir.

---

18 Ahmed b. Hanbel, V, 42

Allah'ın bahşettiği insanlık nimetinin kıymetini bilmeyenler, insanlıktan çıkar, şeytan bir hayvana dönüşür. Böyle birisi, sözgelimi ilkokul öğretmeni olduğunda o safi zihinlere inkâr fikirlerini enjekte eder. "Allah varsa niye görülmüyor? Cehennem varsa, niye oradan hiç kafası kırık gelen yok" gibi görünüşte tutarlı, gerçekte ise cerbezeli söz oyunlarıyla maneviyata savaş açar, kendi gibi şeytan fikirliler yetiştirmek ister.

– Âyette geçen ve "sinsi" şeklinde tercüme ettiğimiz "el-hannas" kelimesi, "geri çekilip büzülen, sinen, fırsat kollayan, açık yakalamaya çalışan" manasını ifade eder. Evet, şeytan pusudaki sinsi düşmandır, daima fırsat kollar, insanları günah çamuruna daldırır, ama o çamuru misk u anber sandırır. Dalalet bataklığına sürer "iyi yoldasın" der. Hadîsin bildirdiği üzere, "kanın damarlarda cereyanı gibi insanda dolaşır."[19] Yani, her damarda dolaşır, onu mağlup etmeye çalışır.

[19] Buharî, *Bed'ül-Halk*, 11

İkinci Bölüm

KUR'ÂN'DA ZİKROLUNAN DİĞER DUALAR

KUR'ÂN'DA ZİKROLUNAN DİĞER DUALAR

Hz. Asiye'nin Duası

Hz. Nuh ve Hz. Lût'un hanımları, peygamber hanımı olmakla beraber, kendilerine iman nimeti nasip olmamıştır. Hz. Asiye ise, Firavun'un hanımı olmakla beraber, kocasının yolundan gitmemiş, Hz. Musa'ya iman etmiştir. İman ettiği ortaya çıkınca, Firavun Onun ellerini ayaklarını bağlatır, kızgın güneş altında işkence eder. O ise, imanından taviz vermeden sabırla mukabelede bulunur. Sonunda şöyle dua eder:

رَبِّ ابْنِ لِي عِندَكَ بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِن فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ
وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

"Ya Rabbi, lütfundan cennette benim için bir ev nasip et. Beni Firavun ve onun amelinden kurtar. Beni zalimler topluluğundan kurtar." (Tahrim, 66/11)

Bu duadan sonra, tebessüm ile ruhunu teslim eder. Evet, âyetin müjdelediği gibi *"Allah'a tevekkül edene Allah kafidir."* (Talâk, 65/3)

Said Nursî bu konuda şöyle der: "Onu bulan her şeyi bulur. Onu bulmayan bir şey bulamaz. Bulsa da başına bela bulur."

Sihirbazların Duası

Hz. Musa, Allah tarafından bir kısım mucizelerle desteklenmişti. Elini koynuna koyup çıkardığında eli ışık saçıyor, elindeki bastonu yere bıraktığında bir yılan oluyordu. (Yed-i beyza ve asâ mu'cizeleri) Firavuna bunları gösterdiğinde, kabul etmek yerine te'vil etti. "Sen sihir yaptın, ama benim de sihirbazlarım var" dedi. Ülkenin her tarafından sihirbazları topladı. Her iki taraf da halkın önünde hünerlerini gösterecekti. Önce sihirbazlar başladı. Ellerindeki değnek ve ipleri yere bıraktıklarında, bunlar insanlara yılan gibi görüldü. Halk dehşet içinde kalmıştı. Hz. Musa, Allah'ın emriyle elindeki asayı yere bıraktı. O da bir yılan oldu. Ama sihirbazların bütün yılanlarını yuttu. Sihirbazlar, bunun bir sihir değil mucize olduğunu anlayıp, "alemlerin Rabbi, Musa ve Harun'un Rabbine iman ettik" diyerek secdeye vardılar. Firavun, onların imanı karşısında telaşa kapıldı, "Ben izin vermeden O'na inandınız ha… Ellerinizi ayaklarınızı çaprazlama keseceğim. Hepinizi astıracağım" dedi. Onlar ise bu tehditlere aldırmadılar. "Biz Rabbimize döneceğiz" deyip şöyle dua ettiler:

رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْراً وَتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ

"Ya Rabbena, üzerimize sabır yağdır ve bizleri Müslüman/Sana teslim olmuş kimseler olarak vefat ettir." (A'raf, 7/125-126)

Ve bu zatlar, İbnu Abbas'ın ifadesiyle "günün evvelinde sihirbaz idiler. Günün sonunda ise şehit olarak Rablerine kavuştular."

Evet sabır, belâ ve musibetlere karşı büyük bir kalkandır, ibadete devama vesiledir. Müslüman olarak vefat etmek ise, en büyük bir saadettir.

Hz. Musa'nın Kavminin Duası

Firavunun zorba idaresi sebebiyle, Hz. Musa'ya az sayıda kişi iman etmişti. Hz. Musa, bunlara şöyle dedi:

"Ey kavmim, gerçekten iman ettiniz ise, yalnızca O'na tevekkül edin." Onlar da "Biz yalnızca Allah'a tevekkül ettik." dediler ve şu duayı yaptılar:

رَبَّنَا لاَ تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۝ وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

"Ey Rabbimiz, bizi o zalimler topluluğuna fitne kılma. Rahmetinle bizi o kafirler topluluğundan kurtar." (Yunus, 10/85-86)

İnananların zalimler elinde fitne olması, onlar içinde dini yaşayamamaları, inançları sebebiyle hor ve hakir görülmeleri, işkenceye maruz bırakılmaları gibi durumlardır. En büyük musibet, böyle bir hale maruz kalmak, dinini rahatça yaşayamamaktır. Bu şekilde dine gelen musibetten her zaman Allah'ın dergahına sığınmak gerekir.

Her devrin ve her beldenin birer Firavunu vardır. İman ehline düşen Allah'a tam tevekkül edip, böyle Firavunların oyuncağı olmamak, izzetli bir şekilde dini yaşamaktır. İmanın kutsiyetine ve yüceliğine yakışan budur. Yüce Allah şöyle bildirir:

"İnanıyorsanız, en üstün sizsiniz" (Al-i İmran, 3/139)

Talut ve Ordusu

Hz. Musa'dan sonra İsrailoğulları pek çok musibetlere maruz kalırlar. Yurtları işgal edilir, esir olarak çalıştırılırlar. Böyle bir vasatta Allah'tan kendilerine kurtarıcı bir komutan isterler. Cenab-ı Hak onların arasından Talut isminde birini komutan yapar. Bununla, o zamanın zorba hükümdarı Calut'a karşı çıka-

caklardır. Talut'un teşkil ettiği ordu yola çıkar. Bir nehir kenarına geldiklerinde Talut der:

"Allah sizi bu nehirle deneyecek. Kim bu nehirden içerse benden değildir. Kim de içmezse bendendir. Ancak eliyle bir avuç içebilir."

Pek azı müstesna, diğerleri bu sudan içerler. Karşı kıyıya geçip düşmanla yüz yüze gelince, sudan içenler savaşmak için kendilerinde bir enerji bulamazlar. İçmeyenler ise, sayıca az olmakla beraber, metanetlerini yitirmezler. "Nice az ordular, Allah'ın izniyle çok olanlara galip gelmiştir" derler ve şöyle dua ederler:

رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْراً وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

"Ey Rabbimiz, üzerimize sabır yağdır. Ayaklarımıza sebat ver. Kafirler topluluğuna karşı bize yardım et." (Bakara, 2/246-250)

Ve yapılan savaşta Allah'ın izniyle diğer tarafa galip gelirler.

Savaşta yenmek, kuru kalabalıklarla değil, askerin moral gücüyle yakından alakalıdır. Bu ise, askerin maneviyatına bağlıdır. Bedir, Malazgirt gibi nice savaşta, sayıca az olanlar, sayıca çok olanlara galip gelmiştir.

Onların bu duasında şu üç esas açıkça görülmektedir:

"Sabır, sebat ve Allah'ın yardımı." Allah'ın yardımı, sabır ve sebat gösterenlere mutlak ulaşır.

Ahir zamanın dehşetli fitneleri içinde ehl-i küfre karşı mücahede edenler, üstteki duayı kendilerine vird edinmelidirler. Ta ki, sarsılmasınlar, günah ve isyan seline kapılmasınlar, ayakları kaymadan tam bir metanetle hizmette ilerlesinler.

Belkıs'ın Duası

Belkıs, Hz. Süleyman döneminde Yemen civarında yaşamıştır. O ve kavmi güneşe tapıyorlardı. Hz. Süleyman, gönderdiği

mektupla onları Allah'ın dinine davet eder. Gelişen olaylar seyri içinde, Belkıs Hz. Süleyman'ın yanına gider, iman eder ve şu duayı yapar:

رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Ya Rabbi, ben gerçekten nefsime zulmettim. Süleyman'la beraber âlemlerin Rabbine teslim oldum." (Neml, 27/44)

Hak ve hakikati kabul etmeye bir takım engeller vardır. Dünyevi rütbeler ve makamlar, bunların en mühimlerindendir. Mesela, Ebu Cehil, Mekke'nin reisliği makamı ile gururlanıp Peygamberimize tabi olmamıştır.

Belkıs ise, hak ve hakikati görünce boyun eğmiş, teslim olmuştur. Bundandır ki, Kur'ân-ı Kerim'de bu hali zikredilmiş, başkalarına da model olması istenmiştir.

Havariler'in Duası

Hz. İsa "Allah'a giden yolda yardımcılarım kimlerdir?" dediğinde Havariler "Biz yardımcı oluruz." demişler ve şu duayı yapmışlardır.

رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ

"Ey Rabbimiz, indirdiklerine iman ettik. Peygambere tabi olduk. Artık bizi şahitlerle beraber yaz." (Al-i İmran, 3/53)

Âyette geçen "şahitler" hakkında farklı yorumlar yapılmıştır.

– Peygamber Efendimiz ve sahabileri şahitlerdir. Bir âyet şöyle der: *"Biz sizleri istikametli bir ümmet kıldık. Ta ki insanlara şahit olasınız ve Peygamber de size şahit olsun."* (Bakara, 2/143)

İşte, havariler, ahir zaman nebisi ve O'nun seçkin ashabını gıyabi bir tarzda bildiklerinden, onlarla beraber olmak, onların şereflerinden hisse almak istediler.

– İlim sahipleri de şahitlerdir. Kur'ân şöyle bildirir. *"Allah kendisinden başka ilah olmadığına şehadet etti. Melekler ve ilim sahipleri de hak ile kâim olarak şehadet ettiler."* (Al-i İmran, 3/18)

Şüphesiz âyette geçen "ilim sahipleri" Allah'ı bilen ve O'nun marifetinde ilerlemiş kimselerdir. Böyle İlahi methe mazhar kişilerle beraber olmak, Havariler için elbette ayrı bir şeref vesilesidir.

Havarilerin bu duasının bir benzeri, bazı hristiyanlarca yapılmıştır. Şöyle ki:

İslamın Mekke döneminde bazı sahabeler Habeşistan'a hicret eder. Habeş kralı Necaşî, bunların inanç durumlarını anlamak üzere bazı sorular sorar. Kur'ânın onların hayatlarını nasıl değiştirdiğini öğrenince Kur'ândan okumalarını ister. Cafer-i Tayyar, Hz. İsa ve annesiyle ilgili âyetlerin yer aldığı Meryem sûresinden bir parça okur. Necaşî ve etrafındakiler gözyaşları ile Kur'ân âyetlerini dinler, şöyle dua ederler:

"Ya Rabbena, iman ettik. Bizi şahitlerle beraber yaz."

Keza, Necaşî'nin Medine'ye gönderdiği 70 kişilik heyet de Allah Resûlü'nden Yasin sûresini dinlediklerinde gözyaşlarını tutamaz, aynı duayı yaparlar.

Ashab-ı Kehf'in Duası

İçinde yaşadığımız âlem, hayret verici çok olayların sergilendiği ilahi bir sahne gibidir. Bu dünyada meydana gelen böyle hayret verici olaylardan biri Ashab-ı Kehf'in durumudur.

Bunlar, Allah'a iman etmiş bazı gençlerdi. Zamanın zalim hükümdarı, onları inançlarından vazgeçirmek için çok çalıştı, fakat onlar tam bir sebatla imanlarını savundular. "Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. (Onları kim terbiye etmişse, bizi de o terbiye etmiştir.) O'ndan başkasını Rab olarak kabul etmeyiz" dediler. Ve şu duayı yaptılar:

رَبَّنَا آتِنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَداً

"Ey Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver. Ve işimizde bize çıkış yolu nasip et!" (Kehf, 18/10)

Derken bir yolunu bulup, mağaraya kapandılar. Burada üç yüz yıl uyudular. Sonra uykudan uyandırıldılar. Şüphesiz onların bu hali, öldükten sonra dirilmenin somut bir örneğidir.

Kafirlere Karşı Darda Kalanların Duası

Hz. İbrahim, putperest zihniyete savaş açtı. Onunla beraber olanlar da aynı ince duygularla yaşadı. Kur'ân-ı Kerîm, onların bu örnek tavrını diğer insanlara model olarak sunar ve şöyle der:

"İbrahim ve O'nunla beraber olanlarda sizin için güzel bir örnek vardır. Onlar kavimlerine demişlerdi ki: Biz, sizden ve sizin Allah'-tan başka taptığınız şeylerden uzağız. Sizi tanımıyoruz. Sizler bir tek Allah'a inanıncaya kadar sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve buğz belirmiştir." (Mümtehine, 60/4)

Bu sözler Hakk'a inanan bir toplulukla, putlara tapan bir topluluk arasında safların ayrılmasının bir ifadesidir. Hz. Âdem zamanından beri devam ede gelen ve kıyamete kadar sürecek olan iman-küfür mücadelesinin Hz. İbrahim zamanından bir görüntüsüdür.

Karanlık ile aydınlık bir arada bulunmadığı gibi, ehl-i küfürle ehl-i iman da aynı hayatı yaşayamazlar. Değer ölçüleri, hayat felsefeleri o derece birbirinden uzak ve birbirinden farklıdır. **Aynı toplumda olabilirler, ama aynı hayatı paylaşamazlar.**

Üstteki âyetlerin devamında onların şu dualarına yer verilir:

رَّبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ۞ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا
فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"Ya Rabbena, sadece Sana tevekkül ettik. Sadece Sana yöneldik. Dönüş de ancak Sanadır. Ya Rabbena, bizi inkâr edenler için bir fitne kılma. Bizi bağışla. Ya Rabbena, şüphesiz Sen Aziz-Hakîmsin." (Mümtehine, 60/4-5)

Günümüz Müslümanları, bu duada yer alan hususlara son derece muhtaçtır. Çünkü, nice Müslüman Allah'a tevekkül yerine falanca süper devlete dayanmakta, Allah'a yönelmek yerine dünyaya dalmakta, dönüşün Allah'a olduğunu adeta unutmaktadır.

Ayrıca **"bizi inkâr edenler için bir fitne kılma"** manası iyi tefekkür edilmelidir. Zira, birkaç asırdır Müslümanlar, Kur'ân'a göre yaşamamanın cezası olarak ehl-i küfrün fitnesine maruz kalmıştır.

Meselenin bir yönü de şudur: Müslümanların müşevveş hali, İslam'a girebilecek kimselere bir perde olmaktadır. Teorik olarak İslam en güzel hayat modeli olmakla beraber, uygulamada bu güzellik güzel bir şekilde gösterilmemektedir. İslam bir vadide, Müslümanlar başka bir vadidedir. Nitekim, eski adıyla Cat Stevens, yeni adıyla Yusuf İslâm şöyle demiştir:

"Ben Kur'ân'ı inceledim ve Müslüman oldum. Ama Müslümanları inceleseydim herhalde İslâm'a giremezdim."

İslam Öncesi Allah Yolunda Savaşanların Duası

Hz. Peygamberin ilk savaşı Bedir'dir. Bundan bir yıl sonra Uhud savaşı yapılır. Bedir'e katılamayan nice insan "ah bizde bulunsaydık" temennisinde bulunurlar. Fakat savaşın dehşeti içinde sarsılırlar. Hele savaş esnasında diğer tarafın "Muhammed öldürüldü" yaygarası üzerine perişan olurlar, dağılırlar. Aşağıdaki âyetler, bu manzaranın ilahî bir bildirimidir:

"Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelmiştir. Şimdi o, ölse veya öldürülse ökçeleriniz üze-

rinde geriye mi döneceksiniz? Kim böyle yaparsa asla Allah'a bir zarar veremez. Allah şükredenleri mükafatlandıracaktır.

Allah'ın izni dışında bir nefsin ölmesi söz konusu olamaz. Kim dünya sevabını isterse ona ondan veririz. Kim de ahiret sevabını isterse ondan veririz. Biz şükredenleri mükafatlandıracağız.

Peygamberlerle beraber nice savaşanlar oldu. Onlar başlarına gelen musibetlerden dolayı gevşemediler, zaafa düşmediler, miskinlik göstermediler. Allah sabredenleri sever.

Onların sözü ancak şu oldu:

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا
وانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

"Ya Rabbena, günahlarımızı ve işimizde taşkınlığımızı bağışla ve ayaklarımıza sebat ver. Kafirler topluluğuna karşı bize yardım et." (Al-i İmran, 3/147)

Âyetlerde Uhud'a katılıp da gevşeklik gösteren, dağılanlara bir tariz vardır. Yani, "Sizler insanlar içinde en hayırlı ümmet iken, ne diye zaaf gösterir, gevşeklik edersiniz?"

Not: Sahabeler, insanlık âlemi içinde peygamberlerden sonra en seçkin topluluk olmakla beraber, neticede insandırlar. Peygamber gibi masum olmadıklarından zaman zaman hata yapmaları mümkündür.

Mazlumların Duası

Namaz, oruç, farz olduğu gibi, Allah yolunda malıyla ve canıyla cihad etmek, gayret göstermek de bir vazifedir. Cihaddan gaye, Allah'ın dinini hakim kılmak, insanlığı putlar ve tağutlardan kurtarmak, yeryüzünden her türlü fitne, zulüm ve kaosu kaldırıp evrensel bir barışı sağlamaktır.

Gelen âyet, cihadın özellikle zulmün önlenmesi gayesiyle alakalıdır:

وَمَا لَكُمْ لاَ تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاء وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَـذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَل لَّنَا مِن لَّدُنكَ وَلِيّاً وَاجْعَل لَّنَا مِن لَّدُنكَ نَصِيراً

"Size ne oluyor ki, zulme maruz kalıp 'Ya Rabbena, bizi halkı zalim olan şu beldeden çıkar. Kendi nezdinden bize bir veli/idareci ver. Yine kendi nezdinden bize bir yardımcı yolla' diyen erkekler, kadınlar ve çocuklar için Allah yolunda savaşmıyorsunuz?" (Nisâ, 4/75)

Âyet, Medineye hicretten aciz kalan erkek, kadın ve çocukların içler acısı tablosunu çizmektedir. Öyle ki, duadan başka yapacak şeyleri kalmamıştır.

Âyette, mazlumları zulümden kurtarmak için cihada teşvik vardır. Şu mesaj verilmektedir: "Cihadı terkte size hiçbir özür yoktur. Bir kısım din kardeşleriniz zalimlerin zulmü altında inlerken, siz rahat döşeğinizde yatamaz, keyfinize bakamazsınız."

Bütün Müslümanlar bir vücudun azaları gibi birbiriyle alakadar ve birbiriyle münasebettardır. İman cevheri bunu gerektirir. Böyle bir iman, "başkalarının elemini ruhunda duymak, onların lezzetleriyle lezzetlenmek" gibi ulvî duygular kazandırır. Kişi, böyle bir ruh haliyle, bütün İslâm âlemini kendi evi, bütün vatan evladını kendi çocuğu gibi görebilir, onların saadetleriyle mesut, elemleriyle müteellim olabilir.

Said Nursî bu konuda şöyle der:

"Bir adamın kıymeti himmeti nisbetindedir. Kimin himmeti milleti ise, o kimse tek başıyla küçük bir millettir. Kimin himmeti nefsi ise, o masum olmayan canî bir hayvan olur. Bir şey elinden gelmese, hakikî özrü olsa müstesna."

Sahabeden Sonra Gelenlerin Duası

Haşir sûresi 7-10. âyetlerde "muhacir, ensar ve sonra gelenlerin" durumu anlatılır.

Bunlardan muhacirler, Hz. Peygamber'e iman etmiş Mekkeli Müslümanlar olup, sırf dinî gayeyle Medine'ye hicret etmişlerdir.

Ensar ise, muhacirlere tam sahip çıkmış, her şeylerini onlarla paylaşmış, kendileri muhtaç olsa bile muhacirleri kendilerine tercih etmiş Medineli Müslümanlardır.

Kur'ân, bu iki bahtiyar zümreyi en belirgin özellikleriyle anlatıp, bunlardan sonra gelenlerin şu duasına yer verir:

وَالَّذِينَ جَاؤُوا مِن بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا
الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلّاً لِّلَّذِينَ آمَنُوا
رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ

"Ey Rabbimiz, bizi ve bizden önce iman etmiş olanları bağışla. İman edenlere karşı kalbimizde en ufak bir kötülük bırakma. Ey Rabbimiz, şüphesiz Sen, Raûf'sun, Rahîm'sin." (Haşr, 59/10)

İman, öyle mukaddes bir bağdır ki, kıyamete kadar geçmiş ve gelecek bütün ehl-i imanı birbirine dost ve kardeş yapar. Küfür ise öyle bir soğukluktur ki, kardeşi kardeşe düşman, evladı babaya asi kılar.

Said Nursî, dinsiz felsefenin yolundan gidenlerle Kur'ân caddesinden gidenleri mukayese ederken şöyle der:

"Felsefenin şakirdi kendi nefsi için kardeşinden kaçar. Onun aleyhinde dava açar. Kur'ân'ın şakirdi ise, semavat ve arzdaki bütün salih ibadı kendine kardeş telakki ederek, gayet samimi bir surette onlara dua eder ve saadetleriyle mesut olur. Ve ruhunda şedit bir alakayı onlara karşı hisseder."

Durum böyleyken, bazı Müslümanların Cemel vakası ve Sıffîn savaşı sebebiyle bazı Müslümanlara dil uzatmaları, tenkit etmeleri yerinde bir hareket değildir. Bize düşen ölülerimizi rahmetle anmak, **"Allah'ım, iman edenlere karşı kalbimizde en ufak bir kötülük bırakma"** duasını yapmaktır.

Müttakilerin Duası

Müttaki, takva sahibi anlamındadır. Takva ise, Allah'ın yasaklarından kaçınmayı ifade eder. Kur'ân, takva sahiplerinin şu duasını nazara verir:

رَبَّنَا إِنَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"Ey Rabbimiz, biz gerçekten iman ettik. Günahlarımızı bağışla. Ve cehennem azabından bizi koru." (Al-i İmran, 3/16)

Günahlar, insan ruhunun kirleridir. Tevbe ve istiğfar ise, günahların temizleyicisidir. İnsan, hasbel beşer günaha girmiş olabilir. Fakat hemen tevbe etmeli, af dilemelidir.

Şu âyet, Kur'ân'daki en müjdeli üç âyetten biri kabul edilir:

"De ki: Ey nefislerine zulmeden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyiniz. Şüphesiz Allah bütün günahları affeder. Çünkü O, Ğafûr'dur, Rahîm'dir." (Zûmer, 39/53)

Kulun günahları dağlar gibi olsa, Allah'ın rahmet denizinde bir kum tanesi de olamaz. Yeter ki, samimi bir şekilde tevbe ve istiğfar etsin.

Tevbe ve istiğfarın belli vakti olmamakla beraber, en uygun vaktinin seher vakti olduğunu söyleyebiliriz. Çoğu insanın uykuda olduğu o vakitte uykudan uyanıp iki rekat namaz kılmak, ilahi dergaha el açmak, gözyaşı dökmek kul için büyük bir rahatlama ve temizlenme vesilesidir.

Cenab-ı Hak, rahmetinin bir tecellisi olarak semadan gönderdiği bereketli yağmurlarla ölmüş ve kurumuş yeryüzünü ha-

yatlandırır, güzel çiçeklerle tebessüme getirir, latif meyvelerle süsler. Onun nihayetsiz rahmetinden uzak değildir ki, kendisine samimi bir şekilde iltica edenlerin tevbelerini kabulle rahmetine mazhar kılsın, kalplerine hayat versin, ulvi duygularını harekete geçirsin. Hatta günahları sebebiyle ölen veya dumura uğrayan latifelerini, ölümden sonra hayata mazhar kılsın.

Hz. Lokman, seher vaktinin kıymetini ifade için oğluna şöyle der:

"Oğlum, horoz senden daha akıllı olmasın! Sen uyurken, o seherlerde nida ediyor!"

Anne-Babanın Duası

Furkan sûresi 61-77. âyetlerde Rahmanın has kulları bazı özellikleriyle anlatılır. Bu özellikler arasında, onların çocukları için şu duaları da yer almaktadır:

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ
وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَاماً

"Ya Rabbena, bize eşlerimizden ve nesillerimizden gözümüzün sevinci olacak/yüzümüzü ağartacak kimseler ver. Ve bizi müttakilere önder kıl." (Furkan, 25/74)

Anne-baba için evladını iyi yolda, başarılı bir halde görmek en büyük bir mutluluktur. Onlar, çocuklarını kendilerinden çok daha ilerde ve önde görmek isterler. Anne-babanın göğsünü kabartacak, iftihar vesilesi olacak bir çocuk en büyük sermayedir, geleceğe gönderilen kıymetli bir mesajdır.

Âyette **"bizi müttakilere önder kıl"** denilmesi de manidardır. Müttaki olmak bile büyük nimet iken, onlar bununla yetinmediler, müttakilerin önder kısmından olmayı istediler. Kamil bir mü'mine yakışan da budur. Zira, insan için manevi merte-

beler adeta sonsuz olduğundan en ileri mertebelere talip olmak gerekir. Dünyevi işlerde insan aza kanaat edebilirse de, uhrevi makamlarda en ilerilere talip olmak güzeldir.

Anne, babanın hem duası, hem de bedduası makbuldür. Her kim çevresine dikkat etse, anne-babasının hayırlı dualarını alanların başarılı olduğunu, bedduasını alanların ise işlerinin rast gitmediğini görecektir.

Çocukların Anne-Babaya Duası

Anne, babanın çocuklarına karşı görevleri olduğu gibi, çocukların da anne-babasına görevleri söz konusudur. Kur'ân, bu görevlerin bir kısmını şöyle anlatır:

"Eğer anne-babandan birisi veya her ikisi senin yanında yaşlı hallerinde bulunursa;

– Onlara "öf" bile deme.

– Onları azarlama.

– Onlara güzel söz söyle.

– Onlara şefkat kanatlarını ger.

– Onlar için şöyle dua et:

رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيراً

"Ya Rabbi, küçükken onlar beni terbiye ettikleri gibi, Sen de onlara merhamet et." (İsrâ, 17/23-24)

Bu âyetin bir öncesinde Allah'a ibadet emredilmiş, hemen peşinde anne-babaya iyilik yapılması istenmiştir. Bu durum, onların haklarının ne derece büyük ve önemli olduğuna ince bir işarettir.

Şükür Duası

Şükür, ibadetin çeşitlerinden biridir. İnsan, âdeta sonsuz ni-

metler arasında yaşadığından, görevi bu nimetlere karşı şükretmektir. Bir âyette, bu konuda şöyle bir dua modeli gösterilir:

رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحاً تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ

"Ya Rabbi, anne-babama verdiğin nimetlere şükretmeyi ve razı olacağın salih işler yapmayı bana nasip et. Neslimi de salih kıl. Ben gerçekten Sana döndüm ve ben gerçekten Sana teslim olanlardanım." (Ahkâf, 46/15)

Bu şümullü duanın bazı inceliklerine şöyle bakabiliriz:

– Nimetlere şükretmek gerektiği gibi, şükretmeyi istemek de gereklidir. Çünkü, insana olan nimetler saymakla bitmez. Bunu bilen zatlar "Ya Rabbi, Sen öyle şükre layık bir Zâtsın ki, bütün varlıklar Sana şükrettikleri halde, bizler yine de layıkıyla şükretmiş olamayız" demişlerdir.

– Anne babamıza verilen nimetlere de şükretmek gerekir. Çünkü, onlara gelen nimet, bize gelmiş demektir.

– Salih amel, Allah'ın emrettiklerini yapmaktır. Salih amel yapmak gerektiği gibi, bunu istemek de gerekir. Nasıl ki, iştah olmadığında insan yiyemez. Öyle de, içinden salih amellere karşı bir coşku olmazsa onları yapamaz. Böyle bir dua ise, insanı salih amele yönlendirir, şevklendirir.

– İnsanın neslini salih görmesi en büyük iftihar vesilelerinden biridir. Bunun için hem onlara dua etmek, hem de bilfiil terbiyeleriyle meşgul olmak lazımdır.

Mütefekkirlerin Duası

Tefekkür, Allah namına kainat kitabına bakmak, o kitabın engin manalarını okumaktır. İyi yazılmış bir kitap güzel manaları

ifade ettiği gibi, kainat kitabı en güzel manaları ifade etmektedir. Bir beyitte şöyle denilir:

"Kainatın satırlarına dikkat et.
Onlar mele-i âlâ'dan sana gönderilmiş mektuplardır."

İnsan, yaratılanlara bakıp Yaratanı düşünür. Bu, Mimar Sinan'ı eserleriyle, Mehmet Akif'i kitaplarıyla tanımak gibi bir durumdur.

Tefekkürle ilgili nice Kur'ân âyetleri vardır. Bunlardan bir bölümde şunları okuruz:

"Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ve gündüzün peş peşe gelişinde akıl sahipleri için ibretler vardır. Onlar, ayakta, otururken ve yatarken hep Allah'ı anarlar, göklerin ve yerin yaratılışı hakkında tefekkür ederler.

رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذا بَاطِلاً سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۝
رَبَّنَا إِنَّكَ مَن تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْزَيْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ ۝
رَّبَّنَا إِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِياً يُنَادِي لِلإِيمَانِ أَنْ آمِنُواْ بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا
فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الأبْرَارِ ۝ رَبَّنَا وَآتِنَا مَا
وَعَدتَّنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلاَ تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لاَ تُخْلِفُ الْمِيعَادَ

Ey Rabbimiz, Sen bunları boşuna yaratmadın. Seni tenzih ederiz. Bizi cehennem azabından koru.

Ey Rabbimiz, bizler 'Rabbinize iman edin' diye nida eden bir münadi işittik ve hemen iman ettik.

Ey Rabbimiz, günahlarımızı bağışla, seyyielerimizi ört ve bizleri iyilerle beraber vefat ettir.

Ey Rabbimiz, elçilerin aracılığıyla bize vaat ettiklerini ver ve bizi kıyamet gününde perişan etme. Şüphesiz Sen, va'dinden dönmezsin." (Al-i İmran, 3/190-194)

Az bir dikkatle görülebileceği gibi, onların varlıklar üzerinde düşünmeleri, kendilerini böyle bir duaya sevk etmekte. Bakıyorlar ki, her şey yerli yerince yerleştirilmiş, her varlık ciddi bir şekilde görevini yapmakta. Hiçbir şey zerre miktarı haddini aşmıyor. Mesela, o koca güneş bir saniye bile geri kalmıyor… Bu halleri görünce "Aman ya Rabbi, diyorlar bütün bunları elbette boşuna yaratmadın. Kainat fabrikasının çarkları basit şeyler için dönmüyor. Elbette bu hayattan sonra ebedi hayat gelecek, ehl-i iman orada mükafatını görecek, ehl-i inkâr ise ceza çekecek. Bizi cehennem ateşine düşmekten koru."

Bu âyetlerin deniz gibi manalarından bazı damlalar:

– İnsan, Allah'ın yarattıklarını tefekkür etmeli, Allah'ın Zâtını değil. Çünkü, Allah kendini bize mahluklarıyla tanıtıyor. Gündüz etraftaki varlıkları güneşin ışığıyla görürüz. Bütün aydınlığın güneşten olduğunu bilmekle beraber, güneşin zatına bakmayız, bakamayız. Onun gibi, bütün yaratıkların Allah'tan olduğunu biliriz. Ama, onları yaratan Zâtın keyfiyet ve mahiyetini bilemeyiz.

– Eşya üzerinde tefekkür, bizi önce Allah'a ulaştırır, ardından ahirete imana intikal ettirir. Çünkü, bu kadar mükemmel şeyler sırf bu kısacık dünya hayatı için yaratılmış olamaz. Yoksa abes olurdu, bir işe yaramazdı. Bir san'atkarın en kıymetli san'at eserlerini yapıp sonra bunları çöplüğe atması nasıl düşünülemezse, bu dünyanın neticesinin insan ve diğer canlıları toprak yapmak oluşu da düşünülemez, kabul edilemez.

– Böyle harika bir âlemde yaşayıp ta, Allah'ı tanımayan, ahirete inanmayanlar için cehennem gibi bir azap, adaletin ta kendisidir.

– Bu dünyada "ebrar" denilen iyiler olduğu gibi, "füccar" denilen kötüler de vardır. Ebrardan olmak, onlar gibi yaşamak, onlar gibi ölmek en büyük İlahî nimetlerdendir. Füccar denilen

kötü insanlar ise, Allah'ın verdiği insaniyet nimetinin kıymetini anlamamış, hayvandan daha aşağı bir hayat tarzına razı olmuş kimselerdir.

– Ahiretin gelmesi en büyük nimetlerdendir. Said Nursî'nin ifadesiyle **"kim kendi uyanık vicdanını dinlese, 'ebed, ebed, ...' sesini işitecektir."**

Bütün kainat o vicdana verilse, ebede karşı olan ihtiyacının yerini dolduramaz. Demek vicdan ebed için yaratılmıştır. İnsanın midesindeki iştah ve ihtiyaç yiyeceklerin varlığından haber verdiği gibi, vicdanındaki ebedi yaşama arzusu da, ölümün olmadığı bir âlemden haber verir.

En küçük bir canlının en basit bir ihtiyacını karşılayan Yüce Allah'ın, insan gibi en kıymetli bir varlığın ebed gibi en büyük bir isteğini vermemesi elbette düşünülemez. Hem, madem vaat etmiş, elbette yapacaktır.

– Kıyamet günü, gizli-açık bütün hallerin, sırların ortaya çıkacağı bir gündür. Dünyada salih zannedilen nice insan, o gün gerçek kimlikleriyle görülecek, en büyük mahcubiyeti yaşayacaklardır. O gün, "vatan kurtaran arslan" görünümünde nice kimsenin gerçekte vatan haini oldukları ibret ve hayretle temaşa edilecektir.

Dünyada iken "iman ettik" diyen, gerçekte ise inanmamış münafıkların maskesi o gün düşecek. Mü'minler, iman ve amellerin nurlarıyla aydınlanır iken, o münafıkların görünüşteki iman ve amelleri sönecek, perişan olacaklardır.

O günde perişan olmamak için, Kur'ânın bildirdiği şu dua sıkça okunmalıdır:

رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Ey Rabbimiz, nurumuzu tamamla ve bizleri bağışla. Şüphesiz Sen her şeye Kâdirsin." (Tahrim, 66/8)

Cehennem Azabından Istiâze

Rahmanın seçkin kullarının bir özelliği şu duayı yapmalarıdır:

رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَاماً ۞
إِنَّهَا سَاءتْ مُسْتَقَرّاً وَمُقَاماً

"Ey Rabbimiz, Cehennem azabını bizden çevir. Şüphesiz onun azabı büyük bir helakettir. O gerçekten çok kötü bir müstekar ve duruş yeridir." (Furkan, 25/65-66)

Âyetin evvelinde, bu duayı yapan seçkin zatların gündüz insanlarla ve gece de Rableriyle olan halleri anlatılır. Onlar insanlarla iyi geçinirler. Cahillerin uygunsuz söz ve hareketlerini selametle geçiştirirler. Geceleri ise, Allah için kalkar, namaz kılarlar. Bunlar, böyle güzel ameller işlemekle beraber, kendi amellerine güvenip de "Bu ameller artık bizi kurtarır, cehenneme gitmeyiz." demezler. Aksine, "Aman ya Rabbi, bizleri cehennem azabından uzaklaştır." derler.

Âdemoğlunun en büyük meselesi cehennemden kurtulmaktır. Dünyada az bir hapis korkusuyla kanunlara itaat eden insan, cehennem gibi dehşetli bir ceza yeri olan Allah'ın kanunlarına itaat etmek zorundadır.

Akibetimizden korkmak lazımdır. "Akıbetinden korkmayanın akibetinden korkulur" sözü mühim bir gerçeği ifade etmektedir.

Binek Duası

İnsan, mükerrem, seçkin bir varlıktır. Yüce Allah onu en güzel rızıklarla beslemekte, bir takım canlı-cansız şeylerle onu karada ve denizde taşıtmaktadır.

Bir âyette şöyle bildirilir:

"O Allah ki, her şeyi çift yarattı. Sizin için gemi ve hayvanlardan üzerlerine bineceğiniz şeyler yarattı. Ta ki, onların sırtına yerleşip rahat bir şekilde oturduğunuzda Rabbinizin nimetini hatırlayıp şöyle diyesiniz:

سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ۝
وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنقَلِبُونَ

"Bunu bizim emrimize veren Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih ederiz. Biz bunlara güç yetiremezdik. Şüphesiz Rabbimize döneceğiz." (Zuhruf, 43/13-14)

At, deve gibi büyükbaş hayvanların ve gemi, otomobil gibi vasıtaların insanın emrine verilmesi, onun yeryüzünde halife oluşunun alametlerindendir. Kavun gibi meyvelerin letafetine dikkat eden, onların yenilmek üzere yaratıldıklarını bilir. Öyle de, ata dikkat edildiğinde binilmek için yaratıldığı kolayca görülür.

Gemi de bir başka at. Deniz, koca bir sahra, rüzgar da kamçı. Yelkenli gemiler bu kamçıyla yol almışlar, binlerce yıl insanlığa hizmet etmişler.

Tefekkür mesleğinde ilerleyen birisi, dünyamızı da muhteşem bir binek olarak tasavvur edebilir. Bu dünya gemisi saatte 108.000 km. gibi muhteşem bir hızla, üzerindekileri feza denizinde gezdirmektedir. Öyle ki, bu seyahati esnasında her gün yüz binlercesini kabir istasyonunda indirmekte, bir o kadarını, hatta biraz daha fazlasını anaların rahimlerinden bindirmektedir.

İlimde Kökleşmiş Olanların Duası

Kur'ân-ı Kerîm'in bazı âyetlerinin manaları açıktır, bunlara "muhkem âyetler" denir. Bazı âyetlerin manaları ise çeşitli yorumlara müsaittir, bunlara da "müteşabih âyetler" denir.

"Cahil cesur olur" hükmünce, ilimden nasibi az bazı kimse-

ler, müteşabih âyetleri heva ve heveslerine göre yorumlamaya çalışırlar. Halbuki, bir eczacının ilaç yaparken gösterdiği titizlikten çok daha fazlası, dinî meselelerde gösterilmesi gerekir. Çünkü, eczacı terkipte hata etse, o ilacı kullananlar dünya hayatında zarar görürler. Fakat dinî meselelerde yapılan hatalar, insanın ebedî hayatını tehdit etmektedir.

İlimde derya olan, derinlemesine vukûfiyet sahibi kimseler ise, müteşabih âyetler konusunda ihtiyatlı yaklaşırlar, rastgele hüküm vermezler. Kur'ân, bu kimseleri "Er-Rasihûne fi'l ilm" yani "ilimde kökleşmiş kimseler" şeklinde bize takdim eder ve onların şu duasını model olarak sunar:

رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً
إِنَّكَ أَنتَ الْوَهَّابُ ۞ رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لاَّ رَيْبَ فِيهِ
إِنَّ اللّهَ لاَ يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

"Ey Rabbimiz, bize hidayet verdikten sonra kalplerimizi kaydırma. Katından bize bir rahmet ver. Şüphesiz Sen Vehhap'sın.

Ey Rabbimiz, şüphesiz Sen, geleceğinde hiçbir şüphenin olmadığı bir günde insanları toplayacaksın. Allah, gerçekten de va'dinde hulfetmez." (Al-i İmran, 3/8-9)

İlimde kökleşmiş bu zatlar, kendi arzu ve isteklerini din şeklinde göstermezler. Kur'ân'ın ne dediğini anlamak isterler. Yoksa kendilerinde teşekkül eden bir kısım düşüncelere Kur'ândan destek bulmaya çalışmazlar. Kitaba uymayanların "kitabına uydurmaya çalışmaları" gibi alçakça yollara tevessül etmezler.

Onlar, hak ve hakikate uyarlar. Kalplerinin haktan batıla meyletmesinden Allah'a sığınırlar. Çünkü, insanın kalbi her an bir halden başka bir hale değişmektedir.

İnsan, hayatının bir bölümünde istikamet üzere olabilir. Fakat mühim olan akıbettir. Bazen da öyle olur ki, kişi "fayda ve-

riyorum" zannıyla zarar verebilir. İşte, zahirden hakikate geçen, kabuktan özü bulan bu zatlar, böyle hallerden Allah'a sığınırlar, O'nun rahmetini talep ederler.

İlimde kökleşmiş bu zatlar "Allah'ım, şüphesiz Sen Vehhâb'sın" derken şunu söylemiş oluyorlar:

"Allah'ım, Senden istemiş olduğum bu şey, bana nispetle büyük bir şeydir. Lakin, Senin sonsuz keremine, nihayetsiz rahmetine nispetle küçük bir şeydir."

Bu zatlar, dualarının sonunda ahireti söylemekle, taleplerinin dünyevî değil, uhrevî olduğunu belirtmiş oluyorlar. Dünyanın zevk ve lezzetleri geçicidir. Ahiretteki saltanat ise, hiç bitmeyecektir.

Mi'raç Hediyesi

Mi'raç, Peygamber Efendimizin en büyük mucizelerinden biridir. O en büyük peygamber, miraç merdiveniyle sema tabakalarına yükseltilmiş, ahiret menzillerini görerek sonra geri dönmüştür.

O'nun bu seyahati, aslında bütün insanlığı ilgilendirmektedir. Seyahate çıkan birisi, onunla ilgili şahıslara hediye getirdiği gibi, Peygamber Efendimiz de bütün insanlara bazı hediyeler getirmiştir. Mesela beş vakit namaz miraç hediyesidir. Miraç hediyelerinden bir başkası da Bakara sûresinin son iki âyetidir. Bu iki âyette şu dualar yer alır:

غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ۞ لاَ يُكَلِّفُ اللّهُ نَفْساً إِلاَّ وُسْعَهَا
لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا إِن نَّسِينَا أَوْ
أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلاَ تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْراً كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِن
قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلاَ تُحَمِّلْنَا مَا لاَ طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا
وَارْحَمْنَا أَنتَ مَوْلاَنَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

"Ey Rabbimiz, mağfiretini isteriz. Dönüş ancak Sanadır.

Ey Rabbimiz unuttuk veya hata ettikse bizi hesaba çekme.

Ey Rabbimiz, bizden öncekilere yüklediğin gibi, bize ağır yük yükleme.

Ey Rabbimiz, kendisine güç yetiremeyeceğimiz şeyleri bize yükleme.

Bizleri affet.

Bizleri bağışla.

Bize merhamet et.

Sen bizim Mevlamızsın, kafirler topluluğuna karşı bize yardım et/ zafer ver." (Bakara, 2/285-286)

Bu âyetlerle ilgili olarak, bazı mühim noktalara temas edeceğiz:

– İnsan gerek yüce Yaratıcıya, gerekse yaratılanlara karşı görevlerine ne kadar dikkat etse de, kusur ve noksanlardan kurtulamaz. "Benim hiçbir kusurum yok" diyen birinin en azından bu sözü bir kusurdur. İnsana düşen, kendi günahlarının farkına varıp istiğfar etmektir.

– Gerçek bir Müslüman, kasden ve bilerek günaha girmez. Ancak hata veya unutma yoluyla girmiş olabilir. Fakat bu hal bile, onu ciddi rahatsız eder. Günahların kendi helakine sebep olabileceğini düşünerek, hemen Rabb-i Rahîmine iltica eder.

– Cenab-ı Hak, kimseye kaldıramayacağı yükü yüklemez, yapamayacağı şeyi teklif etmez. Fakat kişi kendi iradesini kötüye kullanmakla bunun altında ezilebilir. Mesela, biricik evladını kaybeden anne-baba, bununla sınanır. Aslında, Allah'ın verdiği sabır kuvveti buna ve daha büyük musibetlere karşı koymaya yeterlidir. "Bu Allah'ın bir hediyesiydi, O verdi, O aldı. Sonunda biz de çocuğumuzun gittiği yere gideceğiz. Belki de bu masum çocuk, orada bizim şefaatçimiz olacak" derler, rahatlarlar, kuvvetli bir teselli bulurlar.

– Bizden önce nice kavimler bu dünyadan gelip geçmiş, bunların çoğu Allah'a kul olmanın şuuruna eremediğinden helak olup gitmiştir. Böyle bir akıbetten Allah'a sığınmak lazımdır.

– Af dileyerek günahlardan kurtulmaya çalışmak lazımdır. Yoksa o günahlar ebedi hayatta daimî hastalıklar olacaktır.

– Allah'ın nihayetsiz rahmet denizlerinden bir damlaya mazhar olmak, büyük bir lütuftur. Kişiyi, hem dünya, hem ahiret mutluluğuna kavuşturur.

– **"Sen bizim Mevlamızsın"** şunu ifade eder:

Mevlanın şanına yaraşan kuluna yardım etmektir. Nasıl ki, aciz, zayıf bir çocuğun işlerini velisi görür, ihtiyaçlarını karşılar, onu korkutan şeylerden emin kılar. Öyle de, Allah mü'minlerin Velisidir, Mevlasıdır, onları korur, gözetir.

– Çoğul sığasıyla bütün inananlar adına dua etmek, duanın mühim sırlarındandır. Böyle bir dua, kabule daha yakın olur. Kişi, bazen şahsî işleri için dua ederse de, bütün ehl-i imanı ilgilendiren durumlarda çoğul sığasıyla dua etmelidir.

Meleklerin Duası

Melekler nurdan yaratılmış mükerrem varlıklardır. Ne emredilse onu yaparlar. Asla isyanları söz konusu değildir. Her biri fıtrî ibadetleriyle meşguldür. Bir kısmının insanoğlu ile de alakası vardır. Bazısı insanı korur, bazısı onun amellerini kaydeder. Bazısı da, bilmediğimiz çok görevleri yanında, iman edenlere dua ve istiğfar eder.

Kur'ân-ı Kerîm, onların dualarını şöyle haber verir:

رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْماً فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا
سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ۝ رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنٍ
الَّتِي وَعَدتَّهُم وَمَن صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ

أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞ وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَن تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ
فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

"Hamele-i arş ve onun etrafında olan melekler hamd ile Rablerine tesbih ederler, O'na inanırlar ve iman edenler için mağfiret talebinde bulunurlar.

"Ey Rabbimiz, Senin rahmet ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. Tevbe eden ve Senin yolundan gidenleri bağışla, onları cehennem azabından koru.

Ey Rabbimiz, onları ve onların salih olan ecdat, eş ve nesillerini kendilerine vaat ettiğin Adn cennetlerine koy. Şüphesiz Sen, Azîzsin, Hakîmsin.

Onları günahlardan koru. O gün kimi günahlardan korumuşsan onu rahmetine mazhar kılarsın. Büyük kurtuluş işte budur." (Mü'min, 40/7-9)

Meleklerin bu duasında bir takım incelikler görmekteyiz:

– Dualarına **"Senin rahmet ve ilmin her şeyi kuşatmıştır"** diye başlamaları, duadan önce senanın yapılmasına bir işarettir.

– Önce "rahmeti" söylemeleri, asıl maksatları rahmet talebi olması sebebiyledir.

– Dualarında ehl-i iman için Adn cennetleri istemeden önce, cehennem azabından korunmaları için dua ettiler. Çünkü zararın defi, menfaatin celbinden önce gelir.

– Adn cenneti, cennetin sekiz mertebesinden biridir. İnsanın asıl vatanı cennettir ve orası için yaratılmıştır. İnsanın gerçek mutluluğu orada mümkün olacaktır. Bu dünyadaki mutluluklar hem geçicidir, hem de elemlerle karışıktır.

– Ecdat, eş ve akrabalarla cennette beraber olmak ayrı bir mutluluk sebebidir. İnsanın yakın çevresiyle ünsiyeti daha fazladır.

– Melekler günahtan uzak oldukları gibi, insanlar için de aynı şeyi istediler.

– Onların bu duası, gıyabî duaya da bir örnektir. Bu tür dua, en makbul dualardandır.

İblisin İsteği

Yüce Allah Hz. Âdem'i yarattı ve O'nu meleklerle imtihan etti. Allah'ın talimi ile, Hz. Âdem meleklere galip geldi. Bunun üzerine, yüce Allah, meleklerin Âdem'e secde etmelerini istedi. Bütün melekler secde etti. Ancak İblis "Ya Rabbi beni ateşten, Onu topraktan yarattın. Ben Ondan daha üstünüm" dedi ve secdeden kaçtı. Onun bu tavrı, kendisini İlahî rahmetten uzaklaştırdı. O zaman İblis Allah'tan şu istekte bulundu:

رَبِّ فَأَنظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۞ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ ۞
إِلَى يَومِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ۞ قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ
فِي الأَرْضِ وَلأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ۞ إِلاَّ عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ

"Ya Rabbi, insanların diriltilecekleri güne kadar bana mühlet ver."

Allah dedi: "Belli vakte kadar mühlet verilenlerdensin."

İblis dedi: "Beni saptırmana yemin ederim ki, onlara yeryüzünde fenalıkları süsleyeceğim. Halis kıldığın kulların dışında hepsini saptıracağım." (Hicr, 15/36-40)

İblisin bu isteği konusunda bazı meselelere dikkat çekeceğiz:

– İblis'e bu izin ve mühletin verilmesi, yeryüzünde imtihan olması içindir. Eğer İblis insanlara musallat olmasaydı, insanların makamı melekler gibi sabit kalırdı, ilerleme olmazdı. Halbuki, insan İblis'le sınanarak en alt mertebelere düşebildiği gibi, en yüksek makamlara da çıkabilir.

– İblis insanlara sadece iğva verir, kötülüklere sevkeder, ama zorla bir şey yaptıramaz. Eğer böyle bir gücü olsaydı, insanların kötülükler sebebiyle sorumlu olmaması gerekirdi.

– Zehirin altın kaplarda veya bal içinde sunulması gibi, İblis dahi kötülükleri iyilik şeklinde takdim eder. Mesela bir delikanlıya der: "Dini görevlerini yerine getirmek için daha çok gençsin. Şimdi hayatını yaşa. Gez, oyna!"

Sabah namazına kalkmaya çalışana der: "Şimdi hava çok soğuk. Sen de biraz rahatsızsın. Sonra kılıverirsin."

Allah yolunun erlerine der: "Canım bu milleti sen mi kurtaracaksın? Kendinin bu kadar dertleri varken, onları unutmuş milletle uğraşıyorsun. Boş ver…"

– İblis, bu kadar dessaslığıyla beraber Allah'ın "muhlas" kullarına bir şey yapamaz. Onları doğru yoldan saptıramaz. Hatta, onların derecelerinin yükselmesine sebep olur.

– İblisin vesvesesine karşı insana düşen, eûzü besmele çekip ﴿أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ Allah'a sığınmak, şayet bir günah işlese istiğfar ﴿أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ﴾ etmektir. Tevbe ve istiğfar, insandaki kötü meyilleri kontrol imkanı sağlar. Dua ise, insanın hayra olan meyillerini kuvvetlendirir.

Cehennem Ehlinin Yalvarmaları

Dünyadan sonraki hayatın iki menzili vardır: Cennet ve Cehennem. Cehennem, şu dünya hayatını değerlendiremeyenler için hem bir hapishane, hem de maddi-manevi ızdırap çekme yeridir.

Kur'ân-ı Kerîm'in çeşitli yerlerinde cehennemdekilerin azabı anlatılırken, tekrar dünyaya dönme isteklerine yer verilir. Ama, onların bu istekleri, kabul olmayacak bir duadır. Çünkü, ana karnından dünyaya gelen insan tekrar oraya dönmediği gibi, dünyadan ahirete gidenler de tekrar dünyaya gelmeyeceklerdir.

Şimdi, bu bölümde cehennem ehlinin yalvarmalarını Kur'ân âyetlerinden takip edeceğiz:

Her ümmet cehenneme girdikçe önceki yoldaşlarına lanet edecek. Sonunda hepsi bir araya geldiklerinde, tabi olanlar öncülük yapanlar hakkında diyecek:

رَبَّنَا هَـؤُلاء أَضَلُّونَا فَآتِهِمْ عَذَاباً ضِعْفاً مِّنَ النَّارِ

"Ey Rabbimiz, bizi işte bunlar yoldan çıkardı. Bunlara cehennem azabını kat kat ver." (A'raf, 7/38)

رَبَّنَا أَخِّرْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ نُّجِبْ دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ الرُّسُلَ

"Ey Rabbimiz, bize azıcık mühlet ver, davetine icabet edelim, peygamberlere uyalım."

Onlara denilecek: "Siz değil misiniz daha önceleri 'bize hiçbir zeval yok' diye yemin eden? Halbuki, nefislerine zulmedenlerin yerlerinde yaşamıştınız. Onları ne hale getirdiğimizi biliyordunuz. Size ibret alınacak örnekler de göstermiştik." (İbrahim, 14/44-45)

"Onlar cehennemde bağrışarak şöyle derler:

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحاً غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ

"Ey Rabbimiz, bizi buradan çıkar, yaptığımızdan farklı olarak salih amel işleyelim."

(Onlara denilecek) "Size, öğüt alacak kişinin öğüt alabileceği kadar bir ömür vermedik mi? Hem size uyarıcı da geldi. O halde tadın bakalım azabı! Zalimler için asla bir yardımcı yoktur." (Fatır, 35/37)

"O mücrimleri Rablerinin huzurunda başları eğik bir halde şöyle derlerken bir görsen:

رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحاً إِنَّا مُوقِنُونَ

"Ey Rabbimiz, gördük işittik. Bizi döndür de salih amel yapalım. Biz yakinen inananlardanız." (Secde, 32/12)

Bir büyüğünün yanında mahcup olmamak için saygıda kusur etmeyen insan, büyükler büyüğü olan Rabbine karşı mahcup olmamak, huzurunda başı önde durmamak için ibadette kusur etmemelidir.

(Cenab-ı Hak cehennem ehline diyecek) "Âyetlerim size okunmuyor muydu? Fakat siz onları yalanladınız." Onlar ise şöyle diyecekler:

رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْماً ضَالِّينَ ۞ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ

"Ey Rabbimiz, azgınlığımız bize galip geldi ve biz bir sapıklar topluluğu olduk. Ey Rabbimiz, bizi buradan çıkar. Eğer dönersek, gerçekten zalimleriz."

Allah diyecek: "Sinin orada! Benimle konuşmayın! Kullarımdan bir topluluk, 'Ey Rabbimiz biz iman ettik. Bizi bağışla, bize merhamet et. Sen Hayru'r-Rahîmînsin' diyorlardı. Ama siz onlarla dalga geçiyordunuz. Bu yaptıklarınız, beni anmayı size unutturdu. Onlara gülüyordunuz. Sabretmelerine karşılık olarak bugün onları mükafatlandırdım. Doğrusu, kurtulanlar işte onlardır." (Mü'minun 23/105-111)

Kötü kimselere uyup cehenneme gidenler şöyle der:

رَبَّنَا مَن قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَزِدْهُ عَذَاباً ضِعْفاً فِي النَّارِ

"Ey Rabbimiz, bunu başımıza kim getirdiyse ateşte onun azabını kat kat artır." Ve ardından şöyle derler: "Dünyada kendilerini bayağı kimselerden saydığımız bir takım adamları burada niçin görmüyoruz. Onlarla dalga geçerdik. Yoksa gözler onlardan kaydı mı?" (Sâd, 38/61-62)

Ebu Cehil, Ebu Leheb gibiler cehennemde feryat ederken,

onların şu dünyada hiç değer vermedikleri, sıradan kişiler gördükleri Bilal-i Habeşi, Ammar b. Yasir gibi zatlar, Cennet'in üst makamlarında tenezzüh edeceklerdir.

Dünyada çeşitli şeyleri Allah'a şirk koşan kimseler, şirk koştukları batıl ilahları cehennemde görünce şöyle diyecekler:

رَبَّنَا هَـؤُلاء شُرَكَآؤُنَا الَّذِينَ كُنَّا نَدْعُوْ مِن دُونِكَ

"Ey Rabbimiz, işte bunlar Seni bırakıp da ibadet ettiğimiz şerikler." O şerikler ise şöyle cevap verecek: "Doğrusu siz yalan söyleyen kimselersiniz." (Nahl, 16/86)

"Allah o hesap günü onlara seslenir: Benim şerikim olduğunu iddia ettiğiniz şeyler nerede?"

Üzerlerine azap emri vacip olanlar diyecek:

رَبَّنَا هَؤُلَاء الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَاهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا
كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ

"Ey Rabbimiz, işte şunlar azdırdığımız kimseler. Kendimiz azdığımız gibi onları da azdırdık. Onlardan teberri ile Sana geldik. Onlar bize tapmıyorlardı." (Kasas, 28/63)

Yani, bazı şeyleri ilah kabul edip tapan kimseler, gerçekte bunlara tapmıyor, bunları kendi heva ve heveslerine alet ediyorlardı. "Kraldan çok kralcı" tabir edilen türden, kendi hasis çıkarları için batıl ilahlar üretiyorlardı.

Cehennemdekiler diyecek:

رَبَّنَا أَرِنَا الَّذَيْنِ أَضَلَّانَا مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ نَجْعَلْهُمَا تَحْتَ
أَقْدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ الْأَسْفَلِينَ

"Ey Rabbimiz, cin ve insanlardan bizi saptıranları bize göster de, onları ayaklarımız altına alalım, ta ki esfelînde olsunlar." (Fussilet, 41/29)

Fakat heyhat. Bu sözü söylemekte çok geç kaldılar. Bunu dünyada yapmaları lazımdı. Merhum Mehmet Akif'in;

> "Biri ecdadıma saldırsa boğarım.
> Hiç olmazsa yanımdan kovarım."

dediği gibi, ebedi hayatı mahva çalışanları boğamasalar bile kovmaları gerekirdi. Diğer âlemde bunu temenni etmek pratikte hiçbir fayda getirmeyecektir.

"Cehennemdekiler yüzleri ateşte çevrilirken derler: "Yazıklar olsun bize. Keşke Allah'a itaat etseydik, peygambere itaat etseydik" ve derler:

رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَا ۞ رَبَّنَا آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنْهُمْ لَعْناً كَبِيراً

"Ey rabbimiz, doğrusu biz efendilerimize, büyüklerimize itaat ettik. Onlar da bizi yoldan çıkardı. Ey Rabbimiz, onlara azabı kat kat ver, büyük bir lanetle onları rahmetinden uzak kıl." (Ahzâb, 33/66-68)

Demek ki insan dünyada kimin peşinden gittiğine dikkat etmeli. Liderinin hangi yolun yolcusu olduğunu iyi gözlemlemeli.

Cehennemdekiler diyecek:

رَبَّنَا أَمَتَّنَا اثْنَتَيْنِ وَأَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِّن سَبِيلٍ

"Ey Rabbimiz, bizi iki defa öldürdün, iki defa da dirilttin. Günahlarımızı itiraf ettik. Buradan çıkmaya bir yol yok mu?" (Mü'min, 40/11)

Evet, yok. Fakat şu dünyada iken ömür sermayesini iyi değerlendirip oraya girmemeye yol var.

Görüldüğü gibi, cehennem ehli içler acısı bir halde feryat

edecekler, oradan çıkmak, kurtulmak isteyecekler. Ama, nafile. Artık iş işten geçmiş, imtihan bitmiştir.

Onların bu hallerinden şu dersleri alabiliriz:

– İnsanoğlunun en büyük meselesi cehennemden kurtulmaktır. Peygamber Efendimiz "Cevşen'ül-Kebîr" isimli meşhur duasında Allah'ı bin bir isimle zikredip yüz yerde cehennem ateşinden O'na sığınır, şöyle der:

سُبْحَانَكَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ الاَمَانُ الاَمَانُ خَلِّصْنَا
(اَجِرْنَا – نَجِّنَا) مِنَ النَّارِ

"Ey kendinden başka ilah olmayan Allah'ım. Seni tenzih ederiz. El aman, el aman! Bizleri cehennem azabından halas eyle."

– Dünyada kanunlara itaat etmeyenlere ceza verildiği gibi Allah'ın kanunlarına uymayanlara da ceza vardır. Cehennem, işte böyle bir ceza yeri ve dehşetli bir hapishanedir.

– Cehennemin varlığı, Allah'ın adaletinin bir gereğidir. Yoksa, Firavun gibi ilahlık dava edenler, Hz. Musa gibilerle beraber cennete girecek olsalar, şu dünyadaki imtihanın kıymeti kalmazdı.

– Her şey vaktinde güzeldir. Bu dünyada iken "aman ya Rabbi" deyip dua etmek bir insanlık görevidir. Ama cehennemde "aman ya Rabbi" demek, artık geç kalınmış bir harekettir.

– Cehennem sadece cismanî bir azap yeri değildir. Orada ruhlar da ızdırap duyacak, pişmanlık ateşiyle kavrulacaktır.

A'raftakiler

A'raf, rivayetlerden anlaşıldığına göre cennet ve cehennemi gören bir mevkidir. A'raf isimli sûrede, burada bulunan kişilerin hem cennet ehli, hem de cehennem ehliyle konuşmaları anlatılır. Bunlar, cennet ehli tarafına bakınca onlara selam verirler,

cehennem ehli tarafına bakınca ise رَبَّنَا لاَ تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ *"Ey Rabbimiz, bizi zalimler topluluğuyla beraber kılma."* derler. (A'raf, 7/47)

A'raftakilerin kimler olduğu hakkında farklı bazı mülahazalar vardır. Bazı alimlere göre, bunlar sevap ve günahları eşit olan kimselerdir. Cehennemi görüp Allah'a sığınacak, cenneti görüp girmek isteyeceklerdir.

– Veya bunlar iman etmiş olmakla beraber, amelde ihmali bulunan kimselerdir. Bulundukları yer kendileri için bir nevi hapishane hükmünde olur. Allah'ın lütfuyla oradan çıkarılmayı beklerler.

– Veya, müşriklerin çocuklarıdır.

– Veya, Peygamberler ve veliler gibi maneviyatta üst düzey kimselerdir. Bunlar, böyle yüksek bir mevkiden hem cennet ehlini, hem de cehennem ehlini ibretle temaşa ederler.

Cennet Ehlinin Duası

Cennet, tümüyle bir lezzet ve mutluluk diyarıdır. Artık dünyadaki imtihan bitmiş, çile ve ızdıraplar sona ermiştir. Kur'ânın bildirdiğine göre, cennet ehli orada şöyle diyecekler:

دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلاَمٌ وَآخِرُ
دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Onların o cennette duaları ﴿سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ﴾ *'sübhanekellahümme'dir. Aralarındaki tahiyye ise selamdır. Dualarının sonu 'elhamdülillahi Rabbi'l-âlemin'dir."* (Yunus, 10/10)

Sübhaneke, Allah'ı tesbih ve takdisi ifade eder. Bir insan şu dünyada hayret verici bir şey gördüğünde "Sübhanallah" der, hayret ve takdir duygularını ifade eder. Öyle de, cennet ehli o cennetlerde ebediyen hayret verici şeyler görecekler. "Allah'ım,

Seni tesbih ve takdis ederiz" mealinde ﴿سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ﴾ "Sübhanekellahümme" diyecekler. Çünkü orada öyle şeylerle karşılaşacaklar ki, **"ne göz görmüş, ne kulak işitmiş, ne de insan kalbine öyle bir şey gelmiştir."**

Onların cennetteki hayretlerini hitap sığasıyla ifade etmeleri önemli bir inceliktir. Çünkü, şu dünyada Cenab-ı Hakkın tasarrufları sebepler aracılığıyladır. Cennette ise, artık sebepler perdesi ortadan kalktığından, herkes doğrudan doğruya yüce Yaratıcıyı bilecek, tanıyacak "Aman Allah'ım, Senin tasarrufların ne kadar da mükemmel, ne kadar da hayranlık verici" diyerek takdirlerini sunacaklardır.

Cennetin isimlerinden biri "Daru's selâm"dır. Yani selam yurdu. İnsanlar cennete girerken, melekler onlara "*Selâm sizlere, temiz oldunuz. Ebedi kalmak üzere buyurun cennete*" diyecekler. (Zümer, 39/73)

Orada kimse kimseye düşmanlık yapmayacak. Birbirleriyle karşılaştıklarında selam verecekler. Şu dünyada hayal edilen ama bir türlü ulaşılmayan barış ve esenlik oraya hakim olacak. Hatta cennet ehli söz olarak Allah'ın selamına muhatap olup, ebediyen selamette kalacaklar.

Ve cennet ehli daima nimetlere mazhar olacak. Gerçi bu dünyada da çeşit çeşit nimetlere kavuşmuşlardı. Ama dünyada, lezzetin yanında elem, sevincin yanında üzüntü, kavuşmanın yanında ayrılık, doğumun yanında ölüm vardı. Cennette ise, hiçbir olumsuz yön bulunmayacak. Cennettekiler elemsiz lezzetlere kavuşacak, üzüntüsüz sevinecek, ayrılıksız beraber olacak, hiç ölmeden ebedi yaşayacaklar ve ebedi bir şekilde Allah'ın nimetlerine muhatap olacaklar. Bütün bu nimetlere karşılık ﴿الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ **"Elhamdülillahi Rabbi'l-Alemin"** diyecekler, âlemlerin Rabbına şükredecekler, O'na hamd u senalarını takdim edecekler.

Üçüncü Bölüm

ÂYETLERDEN İKTİBAS EDİLEN DUALAR

ÂYETLERDEN İKTİBAS EDİLEN DUALAR

Kur'ân-ı Kerîm, bitmez tükenmez bir dua hazinesidir. Kitap boyunca görüldüğü üzere, hemen her duruma uygun düşecek olan dua âyetleri Kur'ân'ın her tarafına serpiştirilmiş durumdadır. Bir de âyetlerden iktibas şeklinde, yani âyette de kullanılan ifadelerden yola çıkarak yeni yeni dualar yapabiliriz. Peygamber Efendimizin **"Cevşenü'l-Kebîr"** isimli duası, bunun en harika bir örneğidir. Bu duasında Hz. Peygamber (s.a.s.) açıktan veya dolaylı bir şekilde Kur'ânda geçen ifadeleri kullanarak cehennem ateşinden korunmayı istemiştir.

Bu duada her birinde on isim olmak üzere yüz ayrı bölüm vardır. Her bölümün sonunda "Ey kendisinden başka ilah olmayan Allah'ım, Seni tenzih ederiz. El aman, el aman. Bizleri cehennem ateşinden halas eyle / koru, kurtar." denilmektedir.

Şimdi bu bölümlerden birini örnek olarak veriyoruz. Cevşenin 61. bölümünde şöyle deniliyor:

يَا مَنْ يُقَلِّبُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ "Ey gece ve gündüzü çeviren."

يَامَنْ خَلَقَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ "Ey karanlıkları ve nuru yaratan"

يَامَنْ جَعَلَ الظِّلَّ وَالْحَرُورَ "Ey gölge ve sıcaklığı var eden."

يَامَنْ سَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ "Ey güneş ve ayı itaat ettiren."

يَامَنْ خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيٰوةَ "Ey ölüm ve hayatı yaratan."

يَامَنْ لَهُ الْخَلْقُ وَالاَمْرُ "Ey yaratma ve emir O'na ait olan."

يَامَنْ لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلاَ وَلَداً "Ey ne bir eş, ne de çocuk edinmeyen"

يَامَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ "Ey mülkünde hiçbir ortağı bulunmayan."

يَامَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ "Ey zillet sebebi bir yardımcısı olmayan"

يَامَنْ لَهُ الْحَوْلُ وَالْقُوَّةُ "Ey havl ve kuvvet kendisinin olan."

"Ey kendinden başka ilah olmayan Allah'ım. Seni tenzih ederiz. El aman, el aman! Bizleri cehennem azabından koru."

Peygamberimizin bu duasında yer alan ifadeler, sırasıyla şu âyetlerden alınmıştır:

يُقَلِّبُ اللّٰهُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ

"*Allah gece ve gündüzü çevirir.*" (Nûr, 24/44)

وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ

"*Allah karanlıkları ve nuru yarattı.*" (En'am, 6/1)

وَلاَ الظِّلُّ وَلاَ الْحَرُورُ

"*... gölge ile sıcaklık bir değildir.*" (Fâtır, 35/21)

وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ

"*Allah, güneşi ve ayı itaat ettirdi.*" (Ra'd, 13/2)

اَلَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيوةَ

"*O Allah ki ölümü ve hayatı yarattı.*" (Mülk, 67/2)

اَلاَ لَهُ الْخَلْقُ وَالاَمْرُ

"Dikkat edin yaratma ve emir O'na aittir." (A'raf, 7/54)

وَاَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلاَ وَلَداً

"… Rabbimiz ne bir eş, ne de çocuk edinmemiştir." (Cin, 72/3)

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ

"O'nun mülkünde hiçbir ortağı yoktur." (İsrâ, 17/111)

اَنَّ الْقُوَّةَ لِلّٰهِ جَمِيعاً

"Bütün kuvvet Allah'ındır." (Bakara, 2/165)

Abdest alırken okunabilen dualarda da âyetlerden iktibas şeklinde dua yapıldığını görürüz:

Yüz yıkarken,

اَللّٰهُمَّ بَيِّضْ وَجْهِي بِنُورِكَ يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ

"Allah'ım, bir kısım yüzlerin ağaracağı, bir kısım yüzlerin kararacağı günde yüzümü ağart" mealindeki dua yapılır. Bu dua,

يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ

"O gün bir kısım yüzler ağarır, bir kısım yüzler kararır" âyetinden alınmıştır. (Al-i İmran, 3/106)

Kulağa meshederken,

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ

"Allah'ım, beni sözü dinleyip en güzeline uyanlardan eyle" denilir. Bu dua,

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ

"*Onlar sözü dinlerler ve en güzeline uyarlar*" âyetinden alınmıştır. (Zümer, 39/18)

Abdest bittiğinde,

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ

"Allah'ım, beni çok tevbe eden ve temizliğe çok dikkat edenlerden kıl" denilir. Bu dua,

اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ

"*Şüphesiz Allah çok tevbe eden ve temizliğe çok dikkat edenleri sever*" âyetinden alınmıştır. (Bakara, 2/222)

Âyetten iktibas şeklinde yapılan veya yapılabilecek dualara birkaç örnek daha vermekte yarar görüyoruz:

Âyet: "*Allah ölümünden sonra yeryüzünü hayatlandırır.*" (Rum, 30/50)

Dua: "Ey ölümünden sonra yeryüzünü hayatlandıran Allah'ım. Kalbimi iman ve Kur'ân nurlarıyla hayatlandır."

Âyet: "*Allah'ın İslam için kalbine inşirah verip de Rabbinden bir nur üzere olan kimse, hiç böyle olmayanla bir midir?*" (Zümer, 39/22)

اَللّٰهُمَّ اشْرَحْ صَدْرِي لِلاِيمَانِ وَالاِسْلَامِ

Dua: "*Allah'ım, iman ve İslam için kalbime inşirah ver.*"

Âyet: "*Allah, onların seyyielerini hasenelere çevirir.*" (Furkan, 25/70)

Dua: "Ey seyyieleri hasenelere çeviren Allah'ım. Benim de seyyielerimi hasenelere çevir."

Âyet: "*Allah, tane ve çekirdekleri yarıp çatlatandır.*" (En'am, 6/95)

Dua: "Ey tane ve çekirdekleri yarıp çatlatan Allah'ım. Bendeki müsbet kabiliyet tohumlarını nemalandır, cüziyetten külliyete çıkart."

Âyet: "*Allah iman edenlerin velisidir. Onları karanlıklardan nura çıkartır.*" (Bakara, 2/257)

Dua: "Allah'ım, dünya ve ahirette velim Sensin, beni her türlü karanlıklardan nura çıkart."

Âyet: "*Allah, dilediğine hesapsız rızık verir.*" (Nûr, 24/38)

Dua: "Ey dilediğine hesapsız rızık veren Allah'ım. Her ne kadar layık olmasam da, beni de hesapsız rızıklandır. Şüphesiz, Senin ihsanın için kabiliyet şart değildir."

KUR'ÂN'DAKİ DUA ÂYETLERİ

(**Not**: Bu bölümde Kur'ândaki dua âyetleri toplu bir şekilde gösterilmiştir. Buradaki tertip, kitaptaki sıralamaya göredir. İlgili bölümlerde gerekli açıklamalar yapılmıştır.)

Dünya ve Ahirette İyilik Duası

"Ya Rabbena, bize dünyada bir iyilik, ahirette de bir iyilik ver. Bizi cehennem azabından koru!" (Bakara, 2/201)

Fatiha Sûresi

"Her türlü hamd, âlemlerin Rabbî, Rahman-Rahîm ve din gününün sahibi olan Allah'a mahsustur.

(Allah'ım) Yalnızca Sana ibadet eder ve yalnız Senden yardım dileriz.

Bizi sırat-ı müstakime, kendilerine nimet verdiğin kimselerin yoluna ilet.

Gadap edilenlerin, dalalete düşenlerin yoluna değil" (Amin)

Hz. Âdem ve Havca'nın Duası

"Ey Rabbimiz, biz nefsimize zulmettik.

Eğer bizi bağışlamaz ve merhamet etmezsen, şüphesiz hüsrana düşenlerden oluruz." (A'raf, 7/23)

Hz. Nuh'un Duası

"Ya Rabbi, mağlup düştüm, bana yardım et." (Kamer, 54/10)

"…Ya Rabbi, beni, anamı-babamı, mü'min olarak evime girenleri ve kadın, erkek bütün inananları bağışla.

Zalimlerin ise, ancak helakini artır." (Nuh, 71/28)

"Bizi zalim kavimden kurtaran Allah'a hamdolsun.

Ya Rabbi, beni mübarek bir yere indir.

Sen Hayru'l-Münzilîn'sin." (Mü'minûn, 23/28-29)

"Ya Rabbi, bilmediğim şeyi Sen'den istemekten Sana sığınırım. Eğer beni bağışlamaz ve bana merhamet etmezsen, zarara düşenlerden olurum." (Hûd, 11/42-47)

Hz. İbrahim'in Duası

Çocuk Talebi

"Ya Rabbi, bana salihlerden bir çocuk nasip et." (Saffat, 37/100)

Hikmet ve salahat Duası

"Ya Rabbi, bana hikmet ver ve beni salih kullarına kat.

Sonra gelenler içinde bana hayırla anılmak nasip et.

Beni Naîm Cennetinin varislerinden kıl.

Babamı da bağışla. Çünkü o yoldan çıkanlardan.

İnsanların diriltilecekleri günde beni mahcup etme.

Öyle bir gün ki, o gün ne mal bir fayda verir, ne de evlat.

Ancak kim selim bir kalple Allah'a gelirse o kurtulur." (Şuârâ, 26/83-89)

Mekke İçin Duası

"Ya Rabbi, burayı emin bir belde kıl.

Buranın sakinlerinden Allah'a ve ahiret gününe inananları rızıklandır." (Bakara, 2/126)

"Ya Rabbi, bu beldeyi emin belde kıl.

Beni ve evlatlarımı putlara tapmaktan koru.

Ya Rabbi, o putlar pek çok insanı yoldan çıkardı.

Artık kim bana tabi olursa, o bendendir.

Kim de bana isyan ederse, Ya Rabbi Sen Ğafûr ve Rahîm'sin.

Ya Rabbi, ben neslimden bir kısmını Senin hürmetli evinin (Ka'benin) yanında, bir şey bitmeyen bir vadiye yerleştirdim.

Ya Rabbi, namazlarını hakkıyla kılsınlar diye.

İnsanlardan bir kısmının kalplerini onlara meylettir.

Onları çeşitli rızıklarla rızıklandır, olur ki şükrederler.

Ya Rabbi, şüphe yok ki Sen, bizim gizlediğimiz ve açığa vurduğumuz her şeyi bilirsin. Yerde ve gökte hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz.

İhtiyarlık halimde bana İsmail ve İshak'ı veren Allah'a hamdolsun.

Şüphesiz Rabbim duayı hakkıyla işitendir.

Ya Rabbi, beni namaz kılan biri eyle, neslimi de.

Ya Rabbi, duamı kabul et.

Ya Rabbi, hesabın görüleceği günde beni, ana ve babamı, bütün inananları bağışla." (İbrahim, 14/35-41)

Kâbe'yi İnşa Ederken Yaptığı Dua

"Ya Rabbena, bunu bizden kabul et. Muhakkak ki Sen, Semi'sin Alimsin.

Ya Rabbena, bizi Sana teslim olanlardan eyle.

Neslimizden de Müslüman bir ümmet getir.

Bizlerin tevbesini kabul et.

Şüphesiz Sen, Tevvabsın, Rahîmsin.

Ya Rabbena, onlar için de kendilerinden bir peygamber gönder.

Onlara âyetlerini okusun.
Kitabı, hikmeti onlara öğretsin.
Ve onların nefislerini arındırsın.
Şüphesiz Sen, Azîzsin, Hakîmsin." (Bakara, 2/127-129)

Hz. Lût

"Ya Rabbi, beni ve ehlimi onların yaptıklarından kurtar." (Şuârâ, 26/169)

"Ya Rabbi, bozguncu kavme karşı bana yardım et!" (Ankebut, 29/30)

Hz. Eyyûb

"Ya Rabbi, zarar bana dokundu. Ve Sen Erhamu'r-Rahîminsin" (Enbiyâ, 21/83)

"Ya Rabbi, şeytan beni zorluk ve azaba uğrattı." (Sad, 41)

Hz. Yusuf

"Ya Rabbi, zindan onların beni davet ettikleri şeyden bana daha sevimlidir. Eğer bu kadınların hilesini benden çevirmezsen onlara meyleder ve cahillerden olurum." (Yusuf, 12/33)

"Ya Rabbi, bana saltanattan bir nasip verdin
ve olayların yorumunu/rüya tabirini öğrettin.
Ey gökleri ve yeri yaratan, Sen dünya ve ahirette benim Velimsin. Beni müslim olarak vefat ettir ve salihlere ilhak eyle." (Yusuf, 12/101)

Hz. Musa

"Ya Rabbi, ben nefsime zulmettim, beni bağışla."

"Ya Rabbi, beni bu zalimler topluluğundan kurtar." (Kasas, 28/21)

"Ya Rabbi, doğrusu bana indireceğin her hayra muhtacım." (Kasas, 28/24)

Mukaddes Vadi Tuva'da Yaptığı Dua

"Ya Rabbi, kalbime inşirah ver.
İşimi kolaylaştır.
Dilimdeki düğümü çöz, ta ki sözümü anlasınlar.
Bana ehlimden kardeşim Harun'u yardımcı kıl.
Onunla sırtımı kuvvetlendir.
Onu görevimde bana ortak kıl.
Ta ki Sana çokça tesbih edelim.
Seni çokça analım.
Şüphesiz Sen, bizi görmektesin." (Tâhâ, 20/25-35)

Tûr'da Kavminin Taşkınlığı Sebebiyle Yaptığı Dua

"Ya Rabbi, şayet dileseydin onları ve beni daha önce helak ederdin.
İçimizdeki beyinsizler yüzünden bizi helak eder misin?
Bu ancak Senin bir fitnendir/ imtihanındır.
Bununla dilediğini dalalete atar, dilediğine hidayet verirsin.
Sen bizim velimizsin, bizi bağışla.
Sen Hayru'l-Ğafirînsin.
Biz gerçekten Sana yöneldik." (A'raf, 7/155-156)

Hz. Süleyman

"Ya Rabbi, beni bağışla
ve benden sonra kimseye nasip olmayacak bir saltanat ver.
Şüphesiz Sen Vehhab'sın." (Sâd, 38/35)

"Ya Rabbi, bana ve anne-babama verdiğin nimetlere şükretmemi

ve razı olacağın ameller yapmamı nasip et!

Rahmetinle beni salih kullarının arasına al." (Neml, 27/19)

Hz. Yunus

"Ya Rabbi, Senden başka ilah yok.

Seni tenzih ederim.

Ben gerçekten zalimlerden oldum." (Enbiyâ, 21/87)

Hz. Meryem'in Annesi Hanne'nin Duası

"Ya Rabbi, kız dünyaya getirdim.

Erkek, kız gibi değildir.

Onun adını Meryem koydum.

Onu ve neslini kovulmuş şeytandan Sana havale ederim." (Al-i İmran, 3/36)

Hz. Zekeriya'nın Duası

"Ya Rabbi, bana nezdinden temiz bir nesil ihsan eyle.

Şüphesiz ki Sen duayı işitensin" (Al-i İmran, 3/38)

"Ya Rabbi, kemiğim zayıflayıp gevşedi.

Baş bembeyaz alev gibi tutuştu.

Sana dua ettiğimde de ey Rabbim, hiç mahrum olmadım.

Ya Rabbi, gerçekten ben peşimden yerime geçecekler hususunda endişeliyim.

Karım da kısır.

Onun için bana yardımcı ihsan et.

Bana varis olsun, Yakub ailesine varis olsun.

Ve Onu ey Rabbim, rızana kavuştur." (Meryem, 19/4-6)

Hz. İsa'nın Duası

"Allah'ım, Ya Rabbena, bize semadan bir sofra indir.

Bu, hem öncekiler, hem sonrakiler için bir bayram ve Senden bir mucize olsun.

Bizi rızıklandır.

Sen, Hayru'r-Razikînsin." (Mâide, 5/112-114)

"Ya Rabbi, Seni tenzih ederim.

Hakkım olmayan bir şeyi söylemem bana layık değildir.

Demişsem Sen zaten bilirsin.

Sen benim nefsimde olanları bilirsin, ben ise Senin Zâtında olanları bilemem.

Sen gaypları bilensin.

Ben onlara ancak bana emrettiğin şeyleri söyledim.

'Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a ibadet edin' dedim.

İçlerinde olduğum müddetçe onlara şahit idim.

Beni vefat ettirince, artık onlar üzerine gözetleyici ancak Sen oldun.

Sen zaten her şeye şahitsin.

Eğer onlara azap edersen, şüphe yok ki onlar Senin kullarındır.

Eğer onları bağışlarsan, şüphesiz Sen Azizsin ve Hakimsin." (Mâide, 5/116-118)

Peygamber Efendimizin Duaları

Hesapsız Rızık

"De ki: Ey mülkün sahibi olan Allah'ım.

Dilediğine mülk/saltanat verir, dilediğinden çeker alırsın.

Dilediğini aziz eder, dilediğini zelil kılarsın.

Bütün hayır senin elindedir. Çünkü Sen her şeye Kâdirsin.

Geceyi gündüze sokar, gündüzü geceye dahil edersin.
Ölüden diri, diriden ölü çıkarırsın.
Ve dilediğine hesapsız rızık verirsin." (Al-i İmran, 3/26-27)

Sıdk ile Girmek-Çıkmak

"De ki: Ya Rabbi, sıdk ile beni girdir, sıdk ile beni çıkar.
Katından yardımcı kuvvet ihsan eyle." (İsrâ,17/80)

İlim Talebi

"Ya Rabbi, ilmimi artır." (Tâhâ, 20/114)

Kavminin Yalanlamasına Karşı

"Ya Rabbi, aramızda hak ile hüküm ver.

Rabbimiz, vasfettiğiniz şeylere karşı kendinden yardım istenilen Rahmandır" (Enbiyâ, 21/112)

Muhtemel Bir Azaba Karşı

"De ki: Ya Rabbi, eğer onlara vaad edileni bana göstereceksen, ya Rabbi, beni o zalimler topluluğu içinde kılma." (Mü'minûn, 23/93-94)

Şeytanların Vesveselerinden Istiâze

"De ki: Ya Rabbi, şeytanların dürtmelerinden Sana sığınırım.

Yanımda bulunmalarından da ya Rabbi yine Sana sığınırım." (Mü'minûn, 23/97-98)

Af ve Mağfiret Talebi

"De ki: Ya Rabbi affet ve merhamet et,
Sen Hayru'r Rahîmsin." (Mü'minûn, 23/118)

Felak Sûresi

"De ki: Sığınırım sabahın Rabbine,
Yarattığı şeylerin şerrinden,
Karanlığı her tarafı bürüdüğünde gecenin şerrinden,
Düğümlere üfleyenlerin şerrinden,
Haset ettiği zaman hâsidin şerrinden."

Nas Sûresi

"De ki: İnsanların Rabbine, insanların Melikine, insanların İlahına sığınırım,
o sinsi vesvasın şerrinden.
Ki o, insanların kalplerine vesvese verir.
Hem cinlerden olur, hem insanlardan."

Hz. Asiye'nin Duası

"Ya Rabbi, lütfundan cennette benim için bir ev nasip et.
Beni Firavun ve onun amelinden kurtar.
Beni zalimler topluluğundan kurtar." (Tahrim, 66/11)

Sihirbazların Duası

Ya Rabbena, üzerimize sabır yağdır
ve bizleri Müslüman/ Sana teslim olmuş kimseler olarak vefat ettir." (A'raf, 7/125-126)

Hz. Musa'nın Kavminin Duası

"Ey Rabbimiz, bizi o zalimler topluluğuna fitne kılma.
Rahmetinle bizi o kafirler topluluğundan kurtar." (Yunus, 10/85-86)

Talut ve Ordusunun Duası

"Ey Rabbimiz, üzerimize sabır yağdır.
Ayaklarımıza sebat ver.
Kafirler topluluğuna karşı bize yardım et." (Bakara, 2/246-250)

Belkıs'ın Duası

"Ya Rabbi, ben gerçekten nefsime zulmettim. Süleyman'la beraber âlemlerin Rabbine teslim oldum." (Neml, 27/44)

Havarilerin Duası

"Ey Rabbimiz, indirdiklerine iman ettik.
Peygambere tabi olduk.
Artık bizi şahitlerle beraber yaz." (Al-i İmran, 3/53)

Ashab-ı Kehfin Duası

"Ey Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver.
Ve işimizde bize çıkış yolu nasip et!" (Kehf, 18/10)

Kafirlere Karşı Darda Kalanların Duası

"Ya Rabbena, sadece Sana tevekkül ettik.
Sadece Sana yöneldik. Dönüş de ancak Sanadır.
Ya Rabbena, bizi inkâr edenler için bir fitne kılma.
Bizi bağışla.
Ya Rabbena, şüphesiz Sen Azîz'sin, Hakîm'sin." (Mümtehine, 60/5)

İslam Öncesi Allah Yolunda Savaşanların Duası

"Ya Rabbena, günahlarımızı ve işimizde taşkınlığımızı bağışla ve ayaklarımıza sebat ver.
Kafirler topluluğuna karşı bize yardım et." (Al-i İmran, 3/144-147)

Mazlumların Duası

" … Ya Rabbena, bizi halkı zalim olan şu beldeden çıkar.
Kendi nezdinden bize bir veli/idareci ver.
Yine kendi nezdinden bize bir yardımcı ver …" (Nisâ, 4/75)

Sahabeden Sonra Gelenlerin Duası

"Ey Rabbimiz, bizi ve bizden önce iman etmiş olanları bağışla.
İman edenlere karşı kalbimizde en ufak bir kötülük bırakma.
Ey Rabbimiz, şüphesiz Sen, Raûfsun, Rahîmsin." (Haşr, 59/10)

Müttakilerin Duası

"Ey Rabbimiz, biz gerçekten iman ettik.
Günahlarımızı bağışla.
Ve cehennem azabından bizi koru." (Al-i İmran, 3/16)

Anne-Babanın Duası

"Ya Rabbena, bize eşlerimizden ve nesillerimizden gözümüzün sevinci olacak/ yüzümüzü ağartacak kimseler ver.
Ve bizi müttakilere önder kıl." (Furkan, 25/74)

Çocukların Anne-Babaya Duası

"Ya Rabbi, küçükken onlar beni terbiye ettikleri gibi,
Sen de onlara merhamet et." (İsrâ, 17/23-24)

"Ya Rabbi, anne-babama verdiğin nimetlere şükretmeyi ve razı olacağın salih işler yapmayı bana nasip et. Neslimi de salih kıl. Ben gerçekten Sana döndüm ve ben gerçekten Sana teslim olanlardanım." (Ahkâf, 46/15)

Mütefekkirlerin Duası

Ey Rabbimiz, Sen bunları boşuna yaratmadın.

Seni tenzih ederiz. Bizi cehennem azabından koru.

Ey Rabbimiz, bizler 'Rabbinize iman edin' diye nida eden bir münadi işittik ve hemen iman ettik.

Ey Rabbimiz, günahlarımızı bağışla, seyyielerimizi ört ve bizleri iyilerle beraber vefat ettir.

Ey Rabbimiz, elçilerin aracılığıyla bize vaat ettiklerini ver

ve bizi kıyamet gününde perişan etme.

Şüphesiz Sen, va'dinden dönmezsin." (Al-i İmran, 3/190-194)

Cehennem Azabından Istiâze

"Ey Rabbimiz, Cehennem azabını bizden çevir.

Şüphesiz onun azabı büyük bir helakettir.

O gerçekten çok kötü bir müstekar ve duruş yeridir." (Furkan, 25/65-66)

Binek Duası

"Bunu bizim emrimize veren Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih ederiz.

Biz bunlara güç yetiremezdik.

Şüphesiz Rabbimize döneceğiz." (Zuhruf, 43/13-14)

İlimde Kökleşmiş Olanların Duası

"Ey Rabbimiz, bize hidayet verdikten sonra kalplerimizi kaydırma.

Katından bize bir rahmet ver.

Şüphesiz Sen Vehhâb'sın.

Ey Rabbimiz, şüphesiz Sen, geleceğinde hiçbir şüphenin olmadığı bir günde insanları toplayacaksın.

Allah, gerçekten de va'dinde hulfetmez." (Al-i İmran, 3/8-9)

Mi'raç Hediyesi

"Ey Rabbimiz, mağfiretini isteriz. Dönüş ancak Sanadır.

Ey Rabbimiz unuttuk veya hata ettikse bizi hesaba çekme.

Ey Rabbimiz, bizden öncekilere yüklediğin gibi, bize ağır yük yükleme.

Ey Rabbimiz, kendisine güç yetiremeyeceğimiz şeyleri bize yükleme.

Bizleri affet.

Bizleri bağışla.

Bize merhamet et.

Sen bizim Mevlamızsın, kafirler topluluğuna karşı bize yardım et/zafer ver." (Bakara, 2/285-286)

Meleklerin Duası

"Ey Rabbimiz, Senin rahmet ve ilmin her şeyi kuşatmıştır.

Tevbe eden ve Senin yolundan gidenleri bağışla,

onları cehennem azabından koru.

Ey Rabbimiz, onları ve onların salih olan ecdat, eş ve nesillerini kendilerine vaad ettiğin Adn cennetlerine koy.

Şüphesiz Sen, Azîz ve Hakîm'sin.

Onları günahlardan koru.

O gün kimi günahlardan korumuşsan onu rahmetine mazhar kılarsın.

Büyük kurtuluş işte budur." (Mü'min, 40/7-9)

A'raftakiler

"Ey Rabbimiz, bizi zalimler topluluğuyla beraber kılma" (A'-raf, 7/47)

Cennet Ehlinin Duası

"Onların o cennette duaları 'sübhanekellahümme'dir. Aralarındaki tahiyye ise selamdır. Dualarının sonu 'elhamdülillahi Rabbi'l-âlemin'dir." (Yunus, 10/10)

SONUÇ

Hz. İsa İncil'de şöyle der: **"Dileyin, size verilecek; arayın bulacaksınız. Kapıyı çalın, size açılacaktır. Çünkü her dileyen alır, arayan bulur, kapıyı çalana kapı açılır."**

Dua, Allah'a sunulan bir dilekçe. Bu dilekçeye şöyle veya böyle cevap verilir. Mevlaya açılan eller boş çevrilmez. İnsan dua ettiğinde rahatlar, streslerden kurtulur. Dua eden toplum huzura kavuşur.

İnsanın sonsuza uzanan arzu ve istekleri vardır. Bu arzu ve isteklerini verebilecek, ancak ve ancak sonsuz bir kudret sahibi olan Allah'tır. Yüce Allah, tüm insanlara rehber olarak gönderdiği Kur'ân-ı Kerîm'de duayı bir ibadet olarak emrettiği gibi, en güzel dua örneklerini de bildirmiştir. Bu duaları bilen ve bu duaları yapan kişi, muazzam bir hazineyi elde etmiş demektir.

YARARLANILAN BAŞLICA KAYNAKLAR

Abdulbâkî, **M. Fuad**, **Mu'cemu'l-Müfehres li Elfazı'l-Kur'ân'i-l Kerîm,** Mektebetu'l-İslamiyye, İst.1984

Aclûnî, **Muhammed**, *Keşfu'l-Hafâ,* Dâru İhyai't-Türâsi'l-Arabi, Beyrut, 1351 h.

Cevdet Paşa, Ahmed, *Kısas-ı Enbiya,* M. E. B. Yay.

Âlûsî, Ebu'l-Fadl, *Rûhu'l-Meânî,* Dâru İhyai't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1985

Başar, Alaaddin, *Irklar Ötesi Dava,* Zafer Yay. 1992

Beydavî, **Kadı**, *Envaru't-Tenzil ve Esraru't-Te'vil,* Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1988

Buharî, **Muhammed İsmail**, *Camiu's-Sahih* (Sahihu'l-Buharî) Çağrı Yay. İst. 1981

Bursevî, *Ruhu'l-Beyan,* Eser Neş. İst. 1389 h.

Carrel, **Alexis**, *Dua,* Yağmur Yay. İst. 1981

Ebû Davud, *Sünen,* Çağrı Yay. İst. 1981

Ersoy, **Mehmed Akif**, *Safahat,* İnkılap ve Aka Yay. 1984

İbnu Hanbel, **Ahmed**, *Müsned,* Çağrı Yay. İst. 1981

İbnu Hişam, *Siretu'n-Nebeviyye,* Dâru İhyai't-Türasi'l-Arabi, Beyrut, 1971

İbnu Kesir, Hafız, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azîm,* Kahraman Yay. İst. 1985

İbnu Mâce, *Sünen*, Çağrı Yay. İst. 1981
İbnu Manzur, *Lisanu'l-Arab*, Dâru Sadır, Beyrut
İncil, Yeni Yaşam Yay. İst. 1995
İsfehanî, Ragıb, *Müfredat*, Dâru'l-Kalem, Dımeşk, 1992
Izutsu, Toshihiko, *Kur'ânda Allah ve İnsan*, Ter. Süleyman Ateş, Kevser Yay. Ankara
Kılıç, Sadık, *Dua Üzerine Düşünceler*, Nil Yay. İzmir, 1990
Kurtubî, Ebû Abdullah, *el-Cami li Ahkami'l-Kur'ân*, Daru'l-Kütübi-'l-İlmiyye, Beyrut, 1993
Mevlana, Celaleddin Rumî, *Mesnevî*, Tercüme ve şerh: Tahiru'l-Mevlevi, Ahmed Said Matb. İst. 1963
Müslim, İbnu Haccac, *Camiu's-Sahih*, (Sahihu Müslim), Çağrı Yay. İst. 1981
Naim, Ahmet, *Sahihu Buharî Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi*, Diyanet Yay. Ankara, 1982
Nesefî, Ebu'l-Berekat, *Medariku't-Tenzil ve Hakaiku't-Te'vil*, Kahraman Yay. ist. 1984
Nursî, Said, *Risale-i Nur Külliyatı*
Ramazanoğlu, Mahmud Sami, *Dualar ve Zikirler*, Erkam Yay. İst. 1985
Râzî, **Fahreddin**, *Mefatihu'l-Gayb* (Tefsiru Kebir), Dâru İhyai't-Türasi'l-Arabi
Sâbûnî, **Muhammed Ali**, *Safvetu't-Tefasir*, Ensar Yay. İst. 1987
Tevrat, (Kitab-ı Mukaddes), Kitab-ı Mukaddes Şirketi, İst. 1981
Tirmizî, **Ebû İsa Muhammed**, *Sünen*, Çağrı Yay. İst. 1981
Vahidî, **Ebu Hüseyin Ali b. Ahmed**, *Esbabu'n-Nüzul*, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1991
Yazır, **Hamdi**, *Hak Dini Kur'ân Dili*,
Zemahşerî, **Mahmud b. Ömer**, *Keşşaf*, Daru'l-Marife, Beyrut